68

GERARDI J. TH.
BEELAERTS
DE BLOKLAND
EX LIBRIS
ANNO
VAST EN REIN

DAN: HEINSII
Nederduytsche
POEMATA,
By een vergadert
en uytgegeven
Door
P. S.
Tot Amsterdam
Gedruct By Willem Jansz a.° 1618.
Met Privilegie voor 5 Iaren.

Privilegie.

DE Staten Generael der vereenichde Nederlanden hebben geconſenteert ende geaccordeert, conſenteren ende accorderen mits deſen, dat VVilhem Ianſz. Boeck-vercooper tot Amſtelredam voor den tijt van vijf jaren naeſtcomende alleene inde vereenichde Provintien ſal mogen drucken, doen drucken, ende uytgeven ſeker Boeck geintituleert *Danielis Heinſij Nederlantſche Poëmata, byeenvergadert door Petrum Scriverium.* Verbiedende alle ende een yegelijck Ingeſetenen van deſe Landen 'tvoorſz. Boeck int gheheel, ofte ten deele, int groot, ofte cleyne, in eenige ſpraecke, binnẽ de voorſz. tijt van vijf jaren na te drucken eñ uyt te gevẽ, oft elders nagedruct inde vereenichde Provintien te brengen om te vercoopen, ſonder conſent vanden voorſz. Willem Ianſz. Op de verbeurte vande voorſ. nagedructe exemplaren, ende daerenboven inde ſomme van *&c.* Ghedaen ter vergaderinghe vande Hoogh-gemelte Heeren Staten Generael. In s'Graven-Hage den xxviij Octobris c I ɔ I ɔ c x v.

A. v. Matenesse vidit.

Ter ordonnantie vande Hoogh-gemelte Heeren Staten Generael.

Aersens.

Aen den Edelen Heer,

Mijn Heer

IACOB VAN DIICK,

Ambaſſadeur ordinaris

uyt den name ende van vvegen des Doorluchtichſten en Grootmachtichſten Heer ende Koninck Heer GVSTAEF, den II van dien name der SVVEDEN, GOTHEN, WENDEN Koninck ende erff-Vorſt, Groot-Vorſt in FINLANDT, Hertoch tot ESTHEN ende WESTMANLANDT:

reſiderende byde Hooge Mog. Heeren DE STATEN GENERAEL *der vereenichde* NEDERLANDEN.

MIIN HEER, de Poët Horatius recht geboren om de ſotheyt van zijnen tijdt, die niet cleyn en vvas, te beſpotten, ſiende dat een groot deel vande Romeynen door de groote ſoeticheyt vande Griecksche ſprake, haer eygen teenemael waren vergetende, ende aen een ſijde ſettende; ſeght dat hy oock de ſelfde ſotheyt begonnen hadde, doch dat Romulus, den eerſten vader ende oorſpronck der Romeynen, op eenen nacht by hem quam omtrent den morgenſtont, als de dromen ghemeenelickẽ vvaer vallen, ende ſeyde hem in zijn oore; Dat hy dede gelijck de gene die hout int vvout dragen; daer het doch maer alte veel en vvaſt. Het ſelfde mocht men niet ſonder reden ſeggen van onſe landſluyden, die doorgaens de Romeynen ende ſomtijts

oock de Griecken, ſoo veel toegeven, dat zy hare manieren, ſprake, ſchriften leeren, ende daer in ſoo veel tijdt beſteden ende toebrengen, dat zy nieuwers vremdelingen en ſijn dan in haer vaderlandt, nieuwers en dolen, en ſtameren, belacchelicken ſijn dan daer zy geboren ſiin; geen talen min en konnẽ, en leeren, en verſtaen, dan die haer de nature ende hare ouders geleert hebben. De Italianen ſiin de eerſte die in onſe tiidt de geleertheyt ende by nae teenemael vervallen ſprake der Romeinen vveder opghebout ende verciert hebben: maer hebben daeren tuſſchen niet vergeten haer eygen. De geleerde Petracha, die ſoo veel int Latiin gedaen en beſchreven hadde, heeft driemael grooter eer in ziin moeders tale behaelt, ende is veel meer bekent gevvorden door ziin Toſcaenſchen ſanck, als door alle het geen dat hy aenden dach gebrocht heeft. Politianus heeft hem by ziine groote vvetenſchap, noch oock by den Grieckſchen ende Romeinſchen ſanck, die hem de ſuſters van Apollo ſoo mildelicken uytgedeelt hadden, niet konnen houden, ſonder de Italiaenſche poëſy te gedencken. Sanazarius en is niet te vreden gevveeſt dat hy den Koninck ende vorſt aller Poëten Virgilius in de oude Roomſche ſprake hadde derven beroepen, heeft oock moeten toonen vvaer hy gheboren vvas, ende niet ondanckbaer te ſiin tegen het landt dat hem voorghebracht ende opghevoedet hadde: heeft derhalven ziin ſoete Arcadia in ziin eygen tale uytghegheven. In Vrancriick, onder veel anderen die niet

te

te vergheefs voor de deuren van Calliope ghe clopt hebben, ende door haer geleertheyt op de koetſe des Faems gheraeckt ſijn, is Petrus Ronſardus ten leſten voort gekomen; den welcken men ſeght dat tvvaelff gheele jaren beſich is gevveeſt om hem inde Griecksche tale te oeffenen: (van vvaer alle geleertheyt ende vvetenſchap ontſpruyt: maer inſonderheyt de Poëſy haeren eerſten oorſpronck, konſte, aerdt ende ſoeticheyt ontleent:) alleenlicken om in zijn eyghen tale te ſchrijven, ende de maechdekens van Parnaſſus na zijn vaderlandt te trecken. Het vvelck alſoo hy hadde beginnen te doen, heeft terſtont alle de gheleerden van gantſch Vranckriick als betovert, ende niet min loff ende eer ingeleyt, dan of hy onder de eerſte Griecſche ofte Latijnſche ſchrijvers plaetſe verdient hadde. jae heeft van ziinen Koninc groote gaven ende een rijck incomen daer door verkregen. Van gheliicken yver, is gevveeſt Saluſtius Bartas, die by velen niet min en vvert gepreſen, ſonderlinge in het aenſien van ziin geleertheyt ende de heylige ende hoge ſtoffe die hy verkoſen heeft. Ontallicke meer geleerden hebben haer aldaer met haer eygen tale bemoeyt, en die altiit ghetracht te verheerlicken. Veel Spangiaerts oock mede en hebben Spaengien niet vergheten, ofte ſy ſchoon inde Latijnſche ſprake hadden connen uytmunten, ende ſelf Romen beſtrijden. VVy alleen ondanckbaer tegen ons landt, ondanckbaer teghen onſe ſprake, hebben tot noch toe meeſt al of de ſelfde ver-

acht ofte laten ſchoffieren van die gene die gheen ander en conden, ende teenemael blindt ende onwetende waren. Daer vvy nochtans connen toonen, dat jae ſelf de voornaemſte Franſoyſen inde hare veel fauten begaen hebben, niet lettende op den toon ende mate vande woorden, die zy merckelicken ghewelt doen. Gelijck oock meeſt de onſe, die tot noch toe eenich gedicht in haer moeders tale gheſchreven ende uytgegeven hebbẽ. Doch gelijck de Poëſy geen verſtant en can beminnẽ, dan dat hemelſch ende vol viers is; niet en behoorde by de handt genomen te werden, dan van yemant die by nae in alle vvetenſchap ervaren, ende inde Roomſche ende Griecxſche teenemael thuys is: ſoo hebben wy reden om de onſe gheluckich te achten, als die gene die door de wetenſchap van andere haer over al bekent gemaeċt hebben, om haer eygen dencken. VVy ſullen hier niet ſegghen hoedanich onſe Poëet is, die ſelve over al in ander talen ſpreeċt; maer veel liever op hem verſoecken, dat hyt ten beſten vvil houden dat zijne Duytſche vruchten, die van hem ſelf nauwelicken int licht te verwachten waren, hem door een ſoete dieverije (ghelijck als wyt duyden) afhandich ghemaeckt ſijnde, aldus nu voor den dach comen. DESE en hebbe ick niemandt, dan uvve E. mijn Heer, connen toeſchrijven. VVant het ſy dat ick de Poët aenſie, vveet dat hy in niemandt meer en is gehouden: het ſy dat ick overlegghe vvat reden dat hy heeft, en can niet vinden dat hy beter

ſoude connen oordelen. Vvve deucht ende vveten-
ſchap die Holland voort-ghebracht heeft, en heeft
Holland niet connen behouden: midts ander Prin-
cen die gevrijt, ende haer ontrocken hebben: de
vvelcke uvve E. tot den hoochſten ſtaet verheven
hebben, die een groot gemoet can vvenſchen ende
een Koninck geven. Doch het hert, de liefde, het
gemoet is by zijn vaderlandt gebleven. Het vvelc om
te meer te laeten blijcken, ghy ons ooc uvve edele ie-
ghenvvoordicheyt ghejont hebt, ende uvve vvoon-
plaets hier gecoſen. Alvvaer ghy voor een voeſterheer
ende vader der geleertheyt bekent, ende alle daghen
meer ende meer vermaert vverdt: ſoo dat alle cloec-
ke verſtanden ſtrijden ende t'ſamen ſpannen om uvve
loff ende eer te verbreyden: die geſchildert in het vvit-
te velt van Mnemoſyne, door den tijt ſal breken, ende
uvve deuchden eeuvvich ende onſterflick maecken.
VVaer van de Koninginne is een ongelooflicke ſoe-
ticheyt van aert ende beleeftheydt; die, ghelijck de
Magneetſteen het ijſer, de herten van de vverelt nae
hem treɛt, ende haer ſelven vergetende by uvve E. doet
vvoonen. De groote Ariſtoteles vande deucht ſpre-
bende, ſegt datter een gebreck oft ondeucht is, die alle
menſchelicke te boven gaet, ende daer om de vvilde
beeſten moet toegeſchreven vverden, ooc als ſy in de
menſchen vvort gevondē: daer by een deucht verha-
lende, den vvelcken alleen de Goden ende de Helden
hebbē. Het vvelc hy beveſticht met de vvoorden van
Pria-

Priamus, die van Hector by Homerus alſo ſpreeckt:

οὐδὲ ἐῴκει

Ἀνδρός γε θνητοῦ πάϊς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο. Dat is:

Hy ſcheen voorvvaer te ſijn niet van een menſch gekomen,
Maer uyt den hemel ſelf oorſpronckelick genomen.

De ſelve beſpeuren vvy alle daech in ſommighe, doch ſeer vveynich: die met een byſondere minlicheyt van manieren ende aenlockende reden haer ſo dragen, dat zy boven haer fortuyne ſijn, ende haer oorſpronck merckelicken te kennen geven. Het ſelfde ſien vvy, mijn Heer, in uvve E. Den welcken ic niet te vergeefs en acht uyt onſe loffelicke ſtadt van Haerlem geſproten te vveſen (waer inne ic ooc mede mijn niet weynich en verheughe, als ſijnde uvve E. landſman ende mede-burgher) daer onder andere konſten, oock de vveerde Boeck-druckerye haeren eerſten oorſpronc (elders by ons te bevvijſen) heeft ghehadt. die uvve E. vveſende een voorſtander aller geleertheyt ende vvijſheyt, daer de ſelfde voeſter ende onderhouſter van is, ſoo verre boven de nijdt ende doodt ſal verheffen, als uvve deuchden haer alrede boven het gemeyne volc ende haer oordeel verheven hebben. VVaer aen niet en tvviifelt, die dit ſchreef op den naeſtleſten Novembris des Iaers cIↄ Iↄ c xv,

uwe Ed. hertswillige vrundt ende diender

PETRVS SCRIVERIVS

Aen

Aen den ſelfden.

NEERLANDSCHE *Poëſy, niet minder als de Griecken,*
En' toude Romē vvas: roert nu vry uvve vvieckē,
Van onſen Heyns geleert: Godin, doet die nu aen:
Rect vvat ghy recken kont, laet al het ander ſtaen.
Ghy vveet vvaer' s Graven-Haeg, de Tempe van ons landē
Niet verre vande Zee en Schevelijnſche ſtranden,
In duyn en boſſe leyt: vliecht daer, vliegt ſpoedich heen,
Tot uvven voeſter-heer. ghy vveet vvie dat ick meen.
Vliecht naer den vvijſen Dijc, vermoeyt van Coninx ſakē,
En vvilt hem met uvv luyt een vveynichien vermaeckē.
Als t' Hoff ſal hebben' t zijn, en als hy niet en doet,
Neemt dan uvv uyre vvaer, vvent dā na hem de voet.
Ghy ſult (en tvvijvelt niet) ſeer aengenaem hem vveſen,
En ſal veel liever u dan yemandt anders leſen.
Al ſijn hem vvel bevvuſt de ſpraecken altemael,
Soo is de meeſte luſt tot zijne moeders tael.
Tael ongelooflick ſoet, princes van alle taelen,
Geboren om de croon van anders hooft te haelen:
Vol ſins, vol deſticheyts, vol luyſters, lanck en ruym,
En die vvel miſſen kont het over-zeeſche ſchuym.
Tael rijck en onvermenght: tael om ten toon te dragen:
Godin, die niet behoeft een vvoort te loopen vragen,
En halen tot uvv hulp. tael van geluckich ſlach,
Die gansch Europa door de taelen trotſen mach.

Schier d'outste diemen vindt : niet om te vvederleggen :
Hy booge vande zijn, die vvil : vvy sullen seggen
Dat onse tael de haer soo ver te boven gaet,
Als van de svvarte nacht de helder sonne staet.
En om dat vvy den trots van Vrancrijc hier aenraecken,
Soo segt haer dat vvel eer haer volckeren dus spraecken.
Die tael die daer nu is, die comt van vreemt gespuys,
En uyt een ander hoeck gesproten leyt daer t'huys.
Van onse Duytsche tael de Fransman is gevveken,
Genootdruckt zijnen hals in't Roomsche iuck te steken,
En van het vreemde volck. tvvelck nemend' in sijn lant,
Is daer met zijn gevvelt een nieuvve tael geplant.
Dees spreken zy daer noch : haer eygen is verlooren,
Die vvas gemeen met ons: men sprack daer soo te vooren
Gelijckmen hier te landt noch is gevvoon te doen :
VVy houden onse tael, vvy sijn noch even coen.
Maer Vrancrijck is verheert, en hout niet op van pralen :
Zy dencken niet vvaer haer de naem komt vande VValen.
Ist niet, om dat haer spraeck by minsten ende meest
Gevvisselt en vervvaelt vvel eertijdts is gevveest?
O Galli sonder gall, ghy liet u soo manieren!
Daer tegen sijn vvy noch gebleven Batavieren,
Geen dienstbaerheyt ghevvent : en op een vrijen grondt
Ist dat vvy noch van outs behouden onsen mont :
Van niemant niet gesnoert, van niemant niet gebonden.
Ia in het minste niet van yemant ooc geschonden. (maecht
VVech, vvech, uyt heemsch gedrocht. de Vlaemsche soete
Die sal vvel schicken, dat zy Hollandt vvel-behaecht :

De

De Gentsche nachtegael die sal wel sorge dragen,
Die daer verheven sit op s'Faems vergulde wagen,
En rent de volcken door, tot daer de Son opstaet,
En wederom te bed met zijne peerden gaet.
Mijn sorg, mijn ander-ick, mijn vriendt van oude iaeren,
Dat Goddelick verstandt, dat ons kan openbaeren
Al wat in Romen schuylt, iae van heel Griecken-lant.
Dat tot ons groote licht den Hemel selve sandt.
Die soeten honich-dieff van all d'Hybleesche raten.
O, die den besten wijn getapt heeft uyt de vaten
Van het Tyrrheensche landt: en nu soo veel uytgeeft,
Dat gansch Europa schier van zijne tafel leeft.
O, die ver overtreft den schencker vande Goden:
In't schaffen meer alleen als all des Hemels boden.
Self't Nectar is veracht, en't gaet soo niet in swanc,
Als Heinsi nieuwe melck end' aengename dranck.
Als hy zijn snaren roert, Homerus moet het geven:
En de Thebaensche swaen, al siet men hem hooch sweven
In't blaeuw gesterde velt: Alcæus met zijn luyt,
Laet maer ons nachtegael beginnen, heeft oock uyt.
In't cort. der Griecken trots kan hy alleen neersetten,
End' haer, alst komt te pas, self geven nieuwe wetten.
En Romen ist genoech, die haer geluckich acht,
Als hy maer geeft gehoor. en haer niet en veracht.
Self Maro gaet hem nae, hoewel met groote gangen:
Catull en Naso mee sijn met zijn lieffd bevangen.
Zijn vriendschap wert versocht. van haer wort hy (gevrijt;
En om zijn soeten sanc te hooren, is daer strijt.

Soo yemandt met de pen nae 'tleven is te maelen,
Men hoeft geen van Aquijn of Spangien hier te haelen.
Mijn Martiael bekent met all zijn trecken ſoet,
Dat hy hem vallen vvil (ſoo hy't gedoocht) te voet.
Maer zijne ſedicheyt en vvilt dat niet gehengen:
En'tis hem eers genoech, als hy zijn ſanck mach mengen,
En ſitten aen haer diſch. Dat hem ſoo veel geſchiet,
Dat hy nu breeck-ſpel is, en haer geſelſchap vliet.
Niet vvalgende van haer, niet om met haer te ſcherſſen,
Maer heeft zijn geeſt geſocht een vveynich te ververſſen.
Zijn moederlicke tael, hy hielt het voor een ſchandt,
Dat die ſoo vveynich vvierdt geoeffent hier te landt.
Het overſchot van tijdt dat hem de Goden gaven,
Dat heeft hy hier beſteet. hy laet een ander draven
Om eer en om ghevvin: of met des teerlincks val
Verminderen zijn goet, en ſpelen met den bal.
Een hooch, een Godlick hert en laet ſick niet verleyden
Van die geen ander loon, dan ſterflickheyd verbeyden:
Den Hemel volcht hy naer. en om niet ſtil te ſtaen,
Is hy met onſe ſpraeck en haeren loff begaen.
Dees heeft hy uyt het ſlijck gebeurt, en opgenomen:
Sijn vverck daer van gemaeckt. niet ſlachtende de lomen,
Daer Nederlant vā vvaegt, ende die nu (maer 'tonrecht)
De Reden-rijckers bend, en Rijmers ſijn geſecht.
Een volck dat veel tijdt is ontbloot van alle reden,
Onmatich, onbeſuyſt, vvanſchapen, onbeſneden:
In treurſpels bly van ſin, en vveer oubollich gram.
V neem ick alleen uyt, ô conſtich Amſterdam!

Op

Op uvv toonelen heeft die konst, die vvas verloren
Haer adem vveer gheschept. by u is zy herboren.
Het Hooft dat steeckt ghy op. ick sie uyt uvv maras
Yet rijsen in de locht: ick sie een nieu Parnas.
Den vvech hebt ghy ghesien. en datter aen mach faelen,
Dat sult ghy metter tijdt van Helicon gaen haelen.
Van't Helicon, dat hier een ander Heynst doet op,
En met een groot gemoet den ouden geeft die schop.
VVant so ghy hooren vvilt het loff der vromer Helden,
Die voor het vaderlandt het lijf te pande stelden:
Daer aen heeft ons Poëet zijn frisch ghemoet geleydt:
En door zijn pen bevrijdt van alle sterflickheydt.
Ghy Heems-kerck, diemen sag Mars over Thetis bringen,
En op zijn eygen stroom den Spangiaert gingt bespringen:
Al liet ghy daer den geest, soo is de eer bevvaerd,
En ghy licht hier bedeckt met vrij-gevochten aerdt.
V Leyden is bekent, die met die groene baeren
Des grooten Oceaens quam voor uvv vest ghevaeren.
Boysott: en Vander-Does. doen hebt ghy ingehaelt
De Pegaseesche vloedt, en met uvv bloedt betaelt.
En op vvien is gescharpt soo menich Spaensche degen
VVordt ghy o vrome stadt Ostende niet versvvegen:
Naer een soo lang beleg, nae kommer ende kouvv,
VVat heeft de vyandt doch gevvonnen, als berouvv?
Ghy Helden vvijt beroemt. vvie soud' u doch vergeten?
Al sat Heyns aen den disch vand' Hemelsche Poëten;
En oft schoon haren sanck en veeltgien alsoo gaet,
Dat Venus in haer sin, en Bacchi druyve staet:

En of hy ſchoon oock haer ginck in ons ſpraeck toelichten,
Ter lieffde van ons all ſoo liet hy haeſt de ſchichten
Van't blinde Venus vvicht. en recht der Helden vrint
Ontſeyd' hy oock den God die alle pijn verſlindt.
Heemſ-kerck vvas liever gaſt. vviens ſiel hy opgetoghen
Hooch vander aerdē heeft, ver uyt des Spangiaerts oogen
Om dat hy eerſt uyt 'land het oorloch heeft gebracht,
En ons met eene pays van tvvaelff iaer bedacht.
Voornaemſte man, ghy leeft, al zijt ghy ſchoon begraven:
Men ſiet rontom dijn graff de Pïërinnen draven.
V vlechten eenen krans van eyck en lauren loff,
En keren vanden hals het ſvvart Vergetel ſtoff.
Siet, Heins biedt u den hant: ſiet, Heins heeft u beſchreven:
Nu ſult ghy onbevleckt in eeuvvicheden leven,
Hoe vvel, en hoe getrou uvv eere vvas betracht,
Al uvv vveldaden ſchoon beliepen vvel de nacht:
Ten vvaer de goude pen geſtiert van vvijſe handen
De duyſterheyt voorquam van d' Acherontſche ſtranden;
Al u bedrijff vvas niet. vvant Lethes kouden vloedt
Is ſuſter vande doot, die't al vergeten doet.
Veel hebben ingeleyt veel eer en groote daden
VVel eertijdts aengerecht, maer leggen all beladen
Met eenen langē nacht, verdomt, verſtict, verſmoort,
Soo datmen ganſchelick van haer niet meer en hoort.
Vervvaerlooſt en verſuymt nu menich Held moet ſuchtē,
Om dat hy onbekent daer leyt, en ſonder vruchten:
VVant anders vvaer zijn naē en deugt geſpelt gevveeſt,
Dees prickel ſoude veel ontſteken zijnen geeſt,

Als yemandt in zijn tijdt heeft loff end' eer verkregen,
VVat baetet, so daer na zyn vroomheyt vvort gesvvegen,
Sijn naeme niet verbreyt? het komstich eeuvv' en kan
Geen dienst, geen vruchbaerheyt genieten vande man.
Daer vvort geen vvit gestelt, vvaer na met groote hoopen,
Als nae het aes de visch, de luyden mochten loopen.
Een Ridder, die altijdt ghevveest is onversaecht,
Indien nae zijne doot daer niemant nae en vraecht;
En met een stille trom' de krijchsman vvordt begraven;
Verschilt niet veel van een, die bloot van alle gaven
Van Mavors onbevreest, ter vverelt niet en doet,
En alsmen vvapens roept, het hert sinckt inde voet.
Sulck een volcht eer noch naem. VVie soude konnen seggen,
Hoe veel daer onbekent in duysternisse leggen?
Voor Agamemnon sijn veel vvapen-tuers gevveest,
Byd' haeren groot geacht, den vyandt seer gevreest;
Maer leggen onbeklaecht. daer vvaeren geen Poëten,
Oft ander vvetend' volck op haren sarck geseten:
Die konden met haer sanck verdrijvende de nacht,
Der Helden naem end' eer vvel hebben voortgebracht,
Tot kennis van ons all. ten dienste vande landen:
VVant hier door allesins een hooch gemoet sou branden,
Te doen het geen hy leest: sou vliegen dus geport,
Zijn vaderlandt getrou, zijn selven doen te cort.
Themistocles en kon geen rust noch slaep bevangen,
Gedreven sijnde staech met yver en verlangen
Te volgen in het spoor Miltiadem den heldt:
VViens opgehangen rooff, den vyandt met gevvelt

 Bero-

Benomen en ontiaecht, als hy ginck overvvegen,
VVas heel daer in ontroert, en nemende zijn degen
In zijne rechter hand, is in het velt gegaen,
Mars prickelde zijn hert, ſach Xerxes voor hem ſtaen.
De mannelicke deucht, aen alle kant beſloten
Met ceder en laurier, met Hebes dau begoten,
Van d'Eeuvvicheyt bevvaert, vrij van Tijts ongeval,
Paſt vveynich op de Nijdt, die is, en komen ſal.
VVat meent ghy dat een menſch op aerde doet beklijven?
Een vvelgeleerde handt. geluckich in het ſchrijven.
Verloren vvas de naem, het vvas om niet gedaen,
Soo niet te hulp en quam de dochter vande ſvvaen,
De pen? van ander aerdt en van verſcheyden krachten
Als hare moeder is: vvant als zy gaet vervvachten
De doot, dan komt haer liet. de dochter met haer ſanck
Maect dat de menſch hier leeft veel duyſent iarẽ lanc.
'Men ſchreef vvel eer op ſteen, op koper oock de vvetten:
Op beddekens van vvas. en houte tafeletten:
Op loot, en op yvoor met ijſer ende vier:
Op ſchorſſ' van lindeboom, op ceder, en papier,
Op bladeren van palm, al nae de vvijs' der landen.
En 't vvas haer niet genoech dat d'olyfant zijn tanden
Oft hoorens had geleent: zijn ingevvant getouvvt
Moeſt lijden dat het oock vvierdt in een boeck gevout.
Op lijnvvaet heeft men oock en ſijden ſtoff geſchreven,
Als doet den Achemeen, en die in't Ooſten leven.
Ick ſvvijch hier het Francijn, ic ſvvijch het Pergament,
Om dat het als den int een yeder is bekent.

Dit

Dit all vviert ſoo bedocht, om datmen ſou behouden
Der gener loff en naem, die nimmer en verflouden.
Maer onbevvegclick ten ſtrijde ſijn gegaen,
En hebben met haer bloedt de landen voorgeſt aen.
Met liedtiens heeft ooc der vromen loff geſongen,
Daer geen gereetſchap vvas: en ſijn alſoo gedrongen
Door nevel ende miſt, tot dat zy naderhandt
Gebrocht ſijn in een boeck by luyden van verſtandt.
Soo leeft Arminius, Civilis, ander helden
By Tacitus verhaelt: en diemen daer ſiet melden
Van't Bataviers geſlacht, tot eer van onſe Landt,
Vrijvvillich inden dienſt, van Roomen niet vermant:
Vriendt van het groote Rijck, en broederſchap geſvvoren,
Sijnd' in zijn meeſte kracht: niet, doe het ginck verloren.
Den Arent vviert geſcheurt. Nu is het Roomſche Rijc.
By die geſtaltenis niet anders dan en lijck.
Het trotſe Griecken-landt vvaer is het heen gevaren?
En Cecrops hoog gebouvv? VVaer ſyn Amphions ſnaren?
VVaer is die groote Stadt Minerva toegevvijt?
Niet dan Meduſaes hooft, en haeren uyl tot ſpijt
Van ons gebleven is: voort is: het al verdvvenen.
Bœoten is geveldt, verdroocht de Hippocrenen.
De Muſæ ballinslandts gaen dolen over al.
Bedroeft om haeren berg, en' tſoet Pyrenes dal;
Door Mahomet veriaecht: vvant all' onmenſlickheden
Daer hebben d'overhant in dorpen ende ende Steden.
Athenen leyt in d'aſß. de Turck die vvroet in't ſtoff,
Daer Conſtantinus eer gehouden heeft zijn hoff.

VVel

VVel aen! ô Nederlandt, ghy hebt u te verblijden,
Dat binnen uvv bedrijff in onse laeste tijden
De vvetenschap toeneemt, verspreyt haer breet en vvijt,
Soo dat ghy Romen nu, iae oock Athenen sijt.
Tot vvelckes sekerheyt, en troosting van ons handen,
Tot Haerlem is gebroeyt, gesien in geene landen.
De vveerde Druckery: dees vvackert ons gemoet,
En ons soo menich boeck met lust uytgeven doet.
VVaer van dit zy een stael: Op desen voet laet vvesen,
O Landsluy, dat vvy oock van uvve vruchten lesen:
Tot ciercel van ons tael, tot eer en vveerdicheyt,
Tot voord'ring van haer deucht en haer bevallicheyt.
Ey liever! seght, en ist niet hoochlick te beklagen,
Dat een so schoone tael mishandelt en verslagen
Sou leggen sonder glans, sou blijven onbekent,
Die niemant aen en raeckt, dan diese quetst en schent!
O Nederlandt, komt aen: maeckt, die nu is verschoven
En vluchtich, aengenaem in s' Princen lecker hoven.
VVaerom en souse niet? ick sie het haest gemaeckt,
Indien zy op de been, en inde kennis raeckt.
Laet dit zijn onse bruyt, dees laet ons alle trouvven:
Met defticheyt versien, en met geleertheyt bouvven:
Laet haer toch ongevalscht, met bastaert niet besmet,
En van haer selven rijck, en van haer selven net,
Eens vvandelen in't licht, eens breken door de vvolcken,
Eens komen aenden dach. ick sie de vreemde volcken
Die sullen allesins met yver ende lust
Deelachtich vvillen syn, en desen tael bevvust

Denckt

Denckt niet dat dees Godin int' tstuck van hooge dingen
Sou vvesen onbequaem, en niet om uyt te bringen
De meening ende sin van een geleert gemoet,
Dat Phœbus selve drijft, Minerva loopen doet.
Gaet, Nederland, vrij aen: en vvilt het volc niet slachten
Die niet, dan dat met moeyt van buyten komt, en achten,
En dat ons vvort geleert: als off daer sonder niet
Een mensch vertalen kond' dat in zijn sinnen schiet.
Ick ken van sulcke slach een geest noch ionck van iaeren,
Alleen in onse tael verstandich en ervaeren,
Vernuftich ende kloeck: die noyt Latynsche las
Ons Duytsche Mimos geeft, alleen van zijn gevvas.
Dus doende, sullen vvy niet passen op de Franssen,
Off nae d'Etrusche fluyt behoeven meer te danssen.
Haer beyder Poesy, hoe lieffelick die lonct,
Hoe zy staet toegemaeckt, en cierlick opgepronckt,
Sal niet by d'onse sijn in't minste te gelijcken:
VVy sullen haer den vlag en' thooge seyl doen strijcken.
VVant onse suyverheyt en over schoonen glans,
Die ons gebleven is, die ruyckt daer nae Romans.
Dat daer met onse tael besoetelt soude vvesen,
Staet u het tegendeel in desen boeck te lesen.
Siet daer dan, en ontfangt met blijschap desen schat,
Die toegeschreven vvordt de eere van mijn stat.
Aenvaert dit groote man, tot u geschickt om reden:
Niet om uvv hooge staet, niet om dat ghy van Svveden
Hier Raedt sijt en Gesand, en dat de Koninck vvijs
V voor zijn eygen volck gegeven heeft den prijs:

Maer

Maer om u groot verstandt, en treffelicke gaven.
Om dat ghy zijt gevvoon nae Helicon te draven,
Te lesschen uvven dorst in't diepst van Hippocreen,
En derft vvel aen den danß met Phœbus selve treen.
Om dat ghy tot ons konst insonder sijt genegen,
En kont als in een schael ons dichten overvvegen.
Om dat sick Phœbus heeft om uvvent vvil berooft,
En u zijn eygen krans ginck hangen om het hooft:
Daer gevende noch by veel telgen van laurieren,
Alleen in uvv gevveldt, alleenlick om te cieren
Den vvelverdienden kop van een gesvvindt Poëet,
Die u behagen sal, en met de Goden eet.

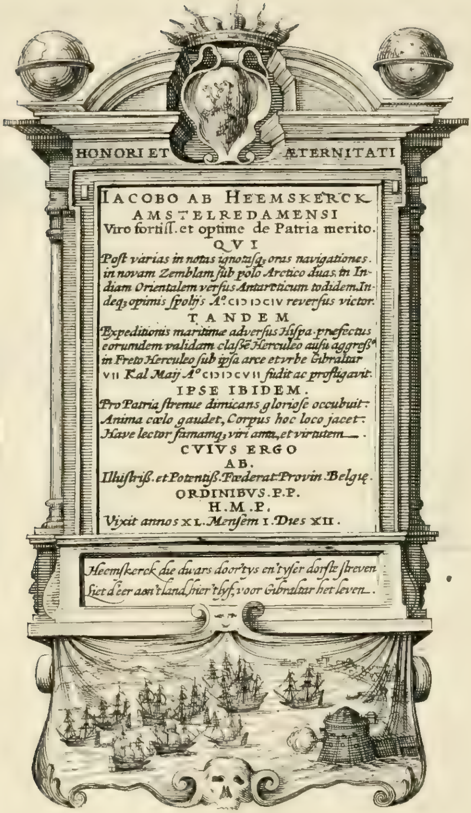
P. S.

DAN. HEIN-

DANIELIS HEINSII

NEDER-DVYTSCHE

POËMATA.

HONORI ET ÆTERNITATI
IACOBO AB HEEMSKERCK
AMSTELREDAMENSI
Viro fortiss. et optime de Patria merito.
QVI
Post varias in notas ignotasq; oras navigationes.
in novam Zemblam sub polo Arctico duas, in In-
diam Orientalem versus Antarcticum todidem. In-
deq; opimis spolijs A°. CIↃIↃCIV reversus victor.
TANDEM
Expeditionis maritimæ adversus Hispa. præfectus
eorundem validam classē Herculeo ausu aggress°
in Freto Herculeo sub ipsa arce et vrbe Gibraltar
VII Kal Maij A° CIↃIↃCVII fudit ac profligavit.
IPSE IBIDEM.
Pro Patria strenue dimicans gloriose occubuit:
Anima cœlo gaudet, Corpus hoc loco jacet:
Have lector famamq; viri ama, et virtutem.
CVIVS ERGO
AB.
Illustriss. et Potentiss. Fœderat. Provin. Belgię.
ORDINIBVS. P.P.
H.M.P.
Vixit annos XL. Mensem I. Dies XII.
Heemskerck die dwars door 't ys en 't yser dorste streven
Liet d'eer aen 't land, hier 't lyf, voor Gibraltar het leven.

OP DE DOOT ENDE TREFFELICKE VICTORIE van de mannelicken helt IACOB HEEMSKERCK. *Admirael, begraven binnen Amſterdam.*

HIer binnen in dit graf, o Vrienden, licht geſloten
Den onbeweechden helt van Amſterdam geſproten,
Die vol van manlick bloet, onwinbaer, onverſaecht,
Heel Spanjen op het lijf de koortſen heeft gejaecht.
Naer dat hy van te voor was door het ys gebroken,
En buyten Son en Maen een weerelt hadd' ontloken,
Daer niemant was geweeſt, noch Liber, noch den helt
Die aen des werelts endt twee paelen heeft geſtelt.
Al iſt dat zy nu bey, by Iupiter geſeten,
Bevrijt ſijn van de doot, en met de Goden eten,
Het is nochtans bekent, dat haere kloeckſte daet
En haeren grooten roem beneden deſe ſtaet.
Die komend aen de kant van Hercules bevaeren,
En noch naer hem genoemt, daer vele ſchepen waeren,
De meeſter van de zee, voor d'oogen van de ſtadt,
Int midden van zijn volck heeft by de kop gevat,
Gevolcht, aen boort geklampt, den ancker uytgeſmeten,
Hem vaſt daer aen gemaeckt, op dat hy ſou vergeten
Te keeren wederom, en ſtekend' in den brant
Al dat int water lach, gaen branden af het lant.
Gelijck de dolle Mars, de breker van de ſteden,
Eer Tydei groote ſoon quam tegen hem gereden,
Stont boven op zijn koets, gewapent, en ſoo vaſt
Als eenen ſtaelen muyr: ſo ſtont hy voor de maſt.

Het ſweert was in de vuyſt, het lichaem was omgoten
Van yſer en metael, en rontom toegeſloten,
Het hert ſpranck uyt het lijf, en overliep hem ſchier,
Zijn aenſicht was vol moet, zijn oogen vol van vier.
Soo ſtont hy ſonder vrees, en yewers op te dencken,
Als om des vyants macht te ſchenden en te krencken,
Te volgen waer hy vloot. tot dat hem is de voet
Genomen van het lijf. Noch ſtont hy met de moet.
Noch brocht hy aen het volck, vermaend' haer te beſpringen
Het ſchip van alle kant, den brant daer in te bringen.
Int midden van de doot noch even onbevreeſt,
Niet voelende de pijn, en gevende de geeſt.
Die vliegend' uyt het lijf wiert dadelick verheven
Int midden van de locht daer al de helden leven.
Van daer keeck hy om leech, en ſach de werelt ſtaen
Beneden onder hem, die hy was omgegaen.
Hy ſach ons ydelheyt, en al de ſotte wenſchen,
Het draven en het gaen, het loopen van de menſchen.
Maer keerde meeſt zijn oog naer't Indiaenſche goet,
Dat onſe deucht bevecht, en die vergeten doet.
Hy ſach de ſneeu, het ys, hy ſach de witte beeren,
Maer boven al de maets haer op het water weeren:
Den Spaenſen Avila vol vrees en ſchrick: hy ſach
Een klimmen op de maſt, en nemen hem de vlach.
Hy ſachſe man voor man uytvoeren ſijn bevelen,
En in Neptunus baen ſtaen kaetſen ende ſpelen
Met ballen van metael. die vlogen alſoo dick
Als hagel ende ſneeu, en maeckten groote ſchrick.
De donder met gewelt quam breken door de baeren,
Of Iupiter ſelfs hadd' op't water komen vaeren,

Gewapen

Gewapent met de vlam, die Brontes moedernaeckt
En Steropes zijn maet, en Mulciber hem maeckt.
De schepen spogen vier, dat even quam gedreven,
Gelijck doen Terræ volck den hemel dede beven,
Doen Ossa met gewelt en ongehoorde kracht
VViert boven op het hooft van Pelion gebracht.
Neptunus swam int bloet, men sach zijn baren rollen,
En steygeren om hooch, van dooden opgeswollen.
De zee was heel ontstelt, de menschen op het landt
Vergingen half van vrees, en storven half van schandt.
Zy stonden als beroest van voeten en van handen,
En sagen tot de gront haer eygen schepen branden.
Den armen Admirael veranderde te spae,
Vuytstekende de vaen, en biddend' om genae.
Een van den Spaenschen hoop, int nemen van de schepen,
Bejegend' een maetroost, die op hem hadd' geslepen
Zijn mes en zijn gemoet: dat siende de Maraen,
Spranck schielick buyten boort, om hem alsoo t'ontgaen.
Maetroost die volcht hem na, niet denckend' op het sterven,
Maer besich met den specht te volgen en te kerven:
Hout hem int water vast, en druckt hem daer soo stijf,
Tot dat hy hem de siel geperst heeft uyt het lijf.
Noch was dat niet genoech, begost hem te verscheuren,
Te schudden met de mont, te trecken en te leuren:
En heeft hem self geleyt, inslorpende zijn bloet,
Tot aen den kouden stroom van Acheron de vloet.
Men secht dat Charon self, alsoo hy maet sach komen
Van vrees en groote schrick de vlucht heeft aengenomen,
En siende zijn gesicht soo leelicken gestoort,
Beducht was dat hy self sou raken buyten boort.

Doen ſach de Spaenjaert eerſt, dat doot en helſche krachten,
En Styx en Phlegeton ſijn minder als de machten
Van een hoochmoedich hert, gewapent met zijn recht,
Dat voor het vaderlandt, en voor de vryheyt vecht.
Doen heeft hy eerſt geſien, doen heeft hy moeten mercken,
VVaer onſe ſterckten ſijn en rechte bollewercken.
En dat de muyr, de wal, ſeer weynich daer toe doet,
Maer dat de vryheyt licht gegraven int gemoet.
Gelijck de wreede wolf is op het ſchaep gebeten,
De koninck van de locht ſijnd' op een duyf geſeten,
Verſcheurt haer met de klau, ſoo ſchijnt het oock te gaen,
Als een van Nederlandt bejegent de Maraen.
Marane neemt ons wech ons landen daer wy leven,
VVy ſullen ſonder vrees ons in de zee begeven:
Daer nu de ſchepen gaen, daer ſullen wy tot ſpijt
Van uwen trotſen moet ſijn even wel bevrijt.
Aldaer den hemel ſtreckt en daer de wolcken drijven,
Iſt even waer men woont, als kinders ende wijven
Sijn buyten ſlaverny, ſijn verre van u handt.
Al daer ghy niet en ſijt, daer is ons vaderlandt.
De vogel is alleen geboren om te ſnijden
Met vleugelen de locht, de peerden om te rijden,
De muylen om het pack te dragen, of de lijn
Te trecken met den hals, en wy om vry te ſijn.
Doch du geſwinde helt met voorſpoet overleden,
VVoont beter als wy doen, en gaet daer boven treden
By Bruti groote ſiel, by Cato, by de man
Die aldereerſt ons landt gebrocht heeft uyt den ban.
Geſtorven voor u volck, vol lof, vol eer, vol weerde,
Begraven en bedeckt van vrygevochten eerde.

E.

En dat de vyant is noch d'aldermeeſt' ellendt
Niet lange naer u doot, heeft hy dat ſelf bekent.

Aen Leyden
Uytgegeven met zijn beſchryvinge
door
IAN ORLERS, *Borger der ſelver Stadt.*

O Nymphe groot van naem, onwinbaer in het ſtrijdē,
Bemint wel eer van Mars, maer doch in onſe tijden
Apolloos liefſte kint, om dat ghy met u bloet
Gekocht hebt en betaelt de maechdelicke vloet:
Met honger hebt verdient de ſuſters alle negen
Van Phœbus, die nu zijn de moeders van den ſegen
Daer ghy u in bevint: en hebben u bereyt,
Op dat ghy niet en ſterft, den loon van eeuwicheyt:
Doen klincken over al, van daer de gulde ſtraelen
Der Sonne kijcken uyt, tot daer zy neder daelen
En wijcken voor de nacht, daer 't aertrijck is bequaem
Om menſchen op te voen, ô Leyden, uwen naem:
O moeder van ſoo veel bekende dapper' helden
Die ghy voet met u borſt, en die u nu vergelden
V droefheyt, uwen noot: vergeten doen u leet,
Afwaſſchen bey te ſaem u tranen en u ſweet:
Laet toch u aenſicht ſien, laet uwen Rijn opſteken
Den kop bekleet met riet die niet en heeft geweken
Voor al des vyants macht: maer altijt hooger rees,
Gevoet met menſchen bloet, geſpijſt met Spanjaerts vlees.
En dat hy vry vertel (wie kan het beter weten?)
VVie ghy te vooren waert, en hoe ghy nu gheſeten

In

In overvloet en vreucht, in paeys en ſoete ruſt,
In alle konſten hebt en ſpraken uwen luſt.
Al wat te Roomen was, al wat de Griecken waeren
Seer wijs en trots daer by, dat hebt ghy doen vergaeren.
De Iode, de Chaldeeu, en half den Indiaen,
De Moor, den Arabier, wort binnen u verſtaen.
Tewijle dat Naſſou ginck donderen beneven
De tacken van de Maes, het aertrijck dede beven,
Soo hebt ghy ſonder vrees den wijt vermaerden helt
Van Brennus neergedaelt doen komen, en geſtelt
Tot ſpijt van de Maraen: een baecken voor de volcken,
Het licht van onſen tijt, den aerent in de wolcken.
Die vol van hemels vier en van Apolloos nat,
Vlooch altijt in de locht, op d'aerde noeyt en ſat.
Ghy zijt om zijne wil gegaen uyt uwe paelen,
En om u jonge jeucht te ſtieren hem gaen haelen.
De Franſman heeft bekent, dat ghy doen hebt gerooft
De peerel van zijn landt, de kroone van zijn hooft.
Ghy hebt daer by gevoecht veel ſielen die berennen
De baene van de deucht, doorſnijden met haer pennen
De tanden van de doot: verſlijten met haer wijt
En ſeer beroemt verſtant den angel van den tijt.
Hoe haeſten wy dus ſeer? Ick bidde laet ons keeren,
En eerſt u vromicheyt en kloecke daeden leeren.
VVat dat ghy hebt gedaen, gedwongen van den noot,
Int voorborch van der hel, int midden van de doot.
Den honger was in ſtadt, de vyandt voor de wallen,
De moeder ſach haer vrucht voor haere voeten vallen:
Zy ſelve menichmael, naer datſe ſonder broot
Veel dagen was geweeſt, viel met haer kinders doot,

Noh

Noch hangend' aen de borst, noch besich om te buygen
Haer leden naer het werck, en gevend' haer te suygen.
O jammerlick gesicht! ghy hieldt in dese smert
Een yseren gemoet, en een metaelen hert.
De liefde van het landt was krachtiger van binnen,
Als die van buyten was. wie soude konnen winnen
De mensch die niet en vreest? al hadde de Maraen
Gans Spanjen hier gebrocht, soo hadd'hy daer niet aen.
Gelijck de stercke leeu wanneer hy wort besloten
Van jagers in het veldt, of in het lijf geschoten,
Dan roert hy eerst den steert, den oorspronck van zijn kracht,
Is stercker als te voor, versaemelt al zijn macht.
Zijn maene rijst om hooch, het schuym loopt van zijn tanden,
Zijn oogen sijn vol viers, en schijnen hem te branden.
Hoe dat men hem besluyt, hoe dat men hem bespiet
En treft van alle kant, zijn hert en gevet niet.
Of als de wilde zee, naer dat zy vele daegen
Geterckt is van de windt, van buyen ende vlaegen,
Indien zy van den dijck geperst wort of het sandt,
Zy steygert in de locht, en vliecht tot op het landt.
Ghy sijt oock soo geweest. tot dat de vloet, de baeren,
Den hemel met gewelt u selve quam bewaeren:
En dat Neptuni stroom met vreesselick gewelt
Den vyant heeft te saem doen loopen uyt het veldt.
VVaer was het snorcken doen? waer mocht Baldeus blijven
Met al zijn groote macht, en met zijn bitter schrijven?
Soo haest als Nereus quam gewandelt, en gegaen
Den Spanjaert int gemoet, hy liet zijn tenten staen.
Men sach den swarten hoop seer haestelick verschuyven.
Noch heb ick niet geseyt. waer laet ick toch de duyven,

Die ghy gesonden hebt, daer mede dat ghy socht,
Gesloten van der aerdt, te klimmen door de locht?
Siet wat de Vryheyt doet. het gaen dat was benomen,
Het vaeren was gedaen, noch sijt ghy uytgekomen.
Geen schrijven mochter in. voor brieven was de padt
Ontnomen en beset. zy vlogen in de stadt.
Men secht dat Venus self haer vogels heeft gesonden
Aen Ioncker van der Does, en dese vondt gevonden.
Die zy met groote sorch bewaert heeft, van dien tijt
Dat aldereerst van hem zijn Ida wert gevrijt.
Hoe dickwils heeft zy Mars genomen in haer ermen,
Gebeden dat hy wou de borgeren ontfermen?
Hoe menichmael heeft zy de wagen, daer hy met
Vuyt Thracen werdt gevoert, doen houden en beset?
Al was hy schoon bebloet, en hadde seer verbolgen
Zijn dienaers neven hem, die hem gestadich volgen,
De Vrees, de Schricklicheyt, de Stoutheyt onbeducht,
Daer mede dat hy jaecht g'heel landen op de vlucht:
Zy ginck hem even wel de sake noch vertoogen,
En haeren grooten noot: en wierp op hem twee oogen,
Soo lodderlick soo soet, dat hy tot aen de grondt
Van zijn manaftich hert geraeckt wiert en gewondt.
Of soo dat niet en was genoech om te bewegen,
Zy deder noch wat by. tot dat zy heeft verkregen
Het gene zy versocht. van daer is zy gegaen
By Thetis haer vriendin, en sprack Neptunus aen.
Neptunus heeft terstont doen spannen in zijn peerden,
En met een groot gedruys gekomen op der eerden.
Hy nam de winden met tot hulp, en Triton blies
Soo lang op zijne schelp, tot dat het water wies.

Het

Het water ſtoof om hooch, hy maeckte los zijn ſluyſen,
En opende zijn rijck. de Spanjaert ginck verhuyſen,
Het was hem daer te nat, ſoo zijt ghy los geraeckt,
En van het harde jock des vyants vry gemaeckt.
VVat was dat eenen dach ! Boiſot quam aengevaeren,
Gans Zeelandt vol van vreucht quam vliegen door de baeren.
Maetrooſt bepeckt, betart, liep by de vlaggen ſtaen,
VVierp over al zijn oog. het leger was gegaen.
Een van den rauwen hoop, van Amphitrites ſonen,
Die leven in het nat, en in de ſchepen wonen,
Hadd' in een Spanjaerts hert gebeten, en geſeyt,
Het vlees en is niet goet, zijn honden voorgeleyt.
Marane loopt toch wech, en wacht u voor de Zeeuwen,
Laet Hollandt Hollandt ſijn. den hert vervolcht de leeuwen,
Het ſchaep vervolcht de wolf. gaet ſeker uyt de doot,
Eer dat men u verſcheurt, keert naer u moeders ſchoot.
Vertelt haer dat ghy ſijt geweeſt in vreemde landen,
Al waer men Spanjaerts vlees kan knauwen met de tanden,
En luſt heeft in haer bloet. maer ſiet toch dat ghy leert,
VVat dat ghy doet of laet, dat ghy niet weer en keert.
Soo haeſt het landt van Mars bevrijt was en ontſlaegen,
Quam Phœbus in zijn plaets. die hadd' in haer behaegen.
Minerva quam met hem. die hebben in de Stadt
Geſtadich van dien tijt haer woninge gehadt.
Door haer is uyt het landt onwetenheyt verdwenen,
En wetenſchap geteelt. O Nederlants Athenen,
O voeſter van verſtandt en kloecken geeſt, ô Son
Van vryheyt ende konſt, ô Duytſchen Helicon.
Fonteyn van prijs en eer, ô herberch van de wijſen,
O woonplaets van de Faem, wie ſoude konnen prijſen

De glans van uwen lof, ſoo groot en breet? wie ſou
Afſchilderen u werck en koſtelick gebou?
VVie ſoud'u daden kloeck de weerelt door verkonden,
En treffen met den geeſt? de man is nu gevonden:
Die met een groote luſt, al wat verborgen lach,
En wat men van u weet, brengt t'ſaemen voor den dach.
Nu wort ghy wederom van vooren aen geboren,
En uwen oorſpronck ſelf, die lange was verloren,
Gevonden en verklaert. op dat men eeuwich leeſt,
Al waert dat ghy vergingt, wie dat ghy ſijt geweeſt.
De toorens gaen te niet, de muyren ende wallen
Verſlijten door den tijt, de ſteenen die vervallen.
Maer dat de penne treckt, geholpen van't verſtandt,
VVort inder eeuwicheyt in'ſmenſchen hert geplant.

Op het belech van OOSTENDE.

AEnſchout het kleyn tooneel, het graf der vromer helden,
Die voor het Nederlandt haer lijf te pande ſtelden,
Den dorren mollenhoop beſprengt met menſchen bloet,
Beſtreden van de peſt, de vyant, en de vloet,
Bevochten en bewaert met alle d'elementen,
Vier, water, aerd', en locht, maer meeſt met Spaenſche renten,
En 't Indiaenſche gout, daer Hollandt met verdrijft
Den Spanjaert uyt het landt, en ſelve meeſter blijft.
De weerelt wacht het endt, den hemel telt de jaeren,
En ſiet het wonder aen. Daer eerſt de wallen waren,

Is nu des vyants macht. de Spanjaert komt gegaen
Int midden van de Stadt, noch heeft hy daer niet aen.
De menſchen houden plaets die doot zijn, en die leven,
Self die verſlagen ſijn en willent noch niet geven,
Zy ſtellen haer te weer. want daer de aerde wijckt,
Daer wort zy wederom met menſchen vlees gedijckt.
VVaer wilt de vyandt ſijn? wat heeft hy toch begonnen?
Ooſtenden is hy quijt, al heeft hy't al gewonnen.
De menſchen ſtaen int ſandt, hoe dat het komt of gaet,
De Stadt is lange wech, de Spanjaert komt te laet.

Aen den Leſer, te vveten zijn beminde, in zijn Latijnſche gedichten ROSSA *genaemt.*

GHy die met u gelaet, en ſoete blixem ſtraelen
Van u klaer aengeſicht mijn arme ſiel doet dwaelen,
Die met een heerſchappy en ſachte tyranny
Berooft my van mijn hert, my ſelve weert van my,
Die met de toovery van liefelick te ſpreken,
En daer by wreedt te ſijn, mijn hert in my doet breken,
Niet door verboden liſt, of quade duyvel konſt,
Maer door een ſoet geſicht, en geen volkomen jonſt,
VVilt met een bly gelaet dees woorden overleſen,
Geſtelt door uwen ſlaef, die dronck is van u weſen,
Die blindt van het vergif dat van u oogen ſchijnt,
Al levende vergaet, al lacchende verdwijnt,
Die ghy benomen hebt door u geſicht, u leden,
V ſchoonheyt ſonder maet, zijn wijſheyt ende reden,
Die ghy gebonden houdt, en toomt met uwe deucht,
Dat hy hem in zijn leet volkomelick verheucht.

Ick

Ick die te voren placht mijn leſer te gaen ſoecken
Met een ſorchvuldich hert door al des weerelts hoecken,
  En kenne nu maer een, en komend' in u handt,
  Aenbidde den autaer van u volmaeckt verſtandt.
Ia ſonder yemandt meer beneven u te achten,
Stort ick in uwen ſchoot het merch van mijn gedachten,
  Het beeldt van mijn gemoet: gelijck ick altijdt ben
  In't midden van den brandt getrocken met de pen.
Godin ſiet aen het leet, waer van de beſte vruchten
Niet anders ſijn dan pijn, dan klagen ende ſuchten,
  Siet aen het droef geluyt, dat voortijt uyt de mondt
  Alleenlick quam gevloeyt, maer nu uyt 's herten grondt.
Godin ſiet aen dit werck, en over deſe dichten
Laet eens de gouwen glans van u ſchoon oogen lichten,
  Dat vier van u geſicht, daer mede ghy doorboort
  De veſten van mijn ſiel, my liefelick vermoort.
Ghy hebt my eerſt gequetſt. ſijt weder de geneſer
Van deſe droeve ſieckt. Dit doende lieve Leſer
  VVenſch ick u veel gelucks, my ſelven ſoo veel goet
  Als ghy my nu verdriet en ſwaricheyt aendoet.

Dominæ servitum libertatis summa est.

ALle die met haet en nijt
Tegen my ontsteken sijt,
Laet nu blijcken u gemoet
Over mijn voornaemste goet.

VVeet dat ick hebb' eenen staet
Die het al te boven gaet.
Niemandt is soo groot van macht
Die ick by my selven acht.

Geenen Koninck op der eerdt
Die ick acht van sulcker weerdt.
Prins en Vorst wie dat het sy
Stel ick ver beneden my.

Gisteren des avonts laet
Kreech ick dese nieuwe staet,
Als ick slaef geworden ben
Van de schoonste die ick ken.

Al de loon die ick verwacht
Is geen rijckdom, is geen macht,
Maer dat zy eens van ter sy
VVerp' een lieflick oog' op my.

Dat zy met die soete mondt
Die my doodelicken wondt,
Daer mijn siel haer herberch heeft,
Daer zy woont en altijt leeft.

Met de deuren van korael
Daer Cupido heeft zijn sael,

Daer

Daer hy eerſtmael is geteelt,
Tegen mijne lippen ſpeelt.

Doende daer by eenen lach,
Die niet ſachter weſen mach,
Soeten dief van mijn gemoet,
Die my levend' ſterven doet.

En die woorden die mijn hert
Doen beminnen zijne ſmert,
En dat Goddelick verſtandt
Dat den hemel heeft geplant.

Dat is honich, dat is wijn,
Dat ſal mijn betaling ſijn.
Hier voor, wie't behaecht of ſpijt,
Ben ick mijne vrydom quijt.

Dominæ præſentia vitæ fructus eſt.

DEur regen en deur windt gekomen hier tot Leyden,
Hebb' ick naer u gevraecht u arme martelaer,
Sieck ſijnd' om uwent wil. Ick hebbe moeten bey
Ellendich, ſonder hoop, vol pijn, vol ſmert, vol lij
Vol droefheyt in de geeſt, vol jammerlick verdriet.
Den andren dach quam aen. Ick hoopte te verblijden
Mijn ongetrooſte ſiel. maer wederom voor niet.
En wilt my daerom niet, mijn lief, te minder achten,
Soo ick de waerheyt ſeg. Ick ben bedroeft, ick queel.
VVant om by u te ſijn ſes dagen kan ick wachten,
Maer om u niet te ſien, twee dagen is te veel,

Vins

Vilius eſt aurum. Op de gouden tantſtocker.

O Lief, ô koſtlick pandt, dat uyt de mondt genomen
Van d'hemelſche Godin, ſijt nu tot my gekomen
Met ſoete dievery, tot mindring van mijn ſmert,
Om dat zy eerſt van my geſtolen heeft mijn hert.
Mijn hert, dat zy my heeft geboeyt met ſoete banden,
Mijn hert daer zy met ſpeelt, dat zy draecht in haer handen.
Nu ben ick ſonder my. doch om te ſijn by haer,
Daer ick niet weſen kan, iſt dat ick u bewaer.
Dan neem ick u in d'handt, dan legg' ick u eens neder,
Dan ſie ick u eens aen, dan neem ick u eens weder.
O lief ô waerdich pandt, ô koſtlick menichvout,
In u en vind' ick niet dat ſlechter is dan't gout.

Solvi non poſſum, niſi magis conſtringar.

GEluckich die int veldt, int midden van de lanſſen
En van de ſweerden bloot den droeven dans mach danſſen
Die wy al moeten gaen, en vallend' in het ſandt
De leſte voetval doet voor Godt en voor zijn landt.
Maer my ellendich menſch die ſtrijdt hebb' aengenomen
Vol vreucht en vol verdriet, wort oock de doot benomen.
Mijn vyandt is mijn lief: die my de ſtrijdt aendoet
Die acht ick boven al, die wenſch ick dobbel goet.
Haer ſweert is haer geſicht, de lanſſen ſijn haer woorden
Daer zy my mede queтſt: haer armen ſijn de koorden

Daer zy my mede bindt. de pijlen die ick vlie,
Dat ſijn de oogen ſelf, die ick ſoo geerne ſie.
O vriendelick gewelt! waer ſoud' ick konnen loopen,
Daer ick gebonden ben met ſulcke ſoete knoopen?
O vyandt die ick ſoeck! ô lijden ſonder pijn!
Ick moeſt om los te gaen noch meer gebonden ſijn.

Abſentem video. Vror in aqua.

SOet aenſicht dat de God der liefd' heeft overgoten
Met lieffelick gewelt, en in mijn hert beſloten
V ſtraelen, uwen glans, waer dat ick kan gegaen
Ghy ſijt altijt voor my, ick ſie u voor my ſtaen.
Nu ben ick in de zee thien mijlen ver gevaeren,
Int midden van de windt, int midden van de baeren
Sijt ghy nochtans by my. u kracht die komt tot hier.
Het water is ſeer groot, maer minder dan het vier.
VVat raet kan ick gedoen om mijnen brandt te ſtelpen,
Dewijle gans de zee my niet en kan gehelpen?
VVaer ſal ick van u vlien? hoe kan ick ſijn bevrijdt?
Dewijle ghy my brandt, oock daer ghy niet en ſijt.

Dominam non totam in imagine ejus video.

VErmeten ſtout pinceel, hoe hebt ghy derven naken
Het vier dat my verbrandt, en met de handen maken
Dat goddelick geſicht? den hemel en wilt niet
Dat yemandt hem naerbootſt, of zijne ſchoonhey[t]
ſiet.

VVae

VVaer is dat glat gelaet, dat my het hert doet breken,
En dat ſoo haeſt verkeert? waer is dat lieflick ſpreken?
VVaer is den ſoeten lach? waer is den trotſen ganck?
Die luſticheyt van geeſt? de dertelheyt? den ſanck?
Die blijtſchap van gemoet? dat anders doen en dencken?
De ſprake van de oog? die heymelicke wencken?
Het minſte ſie ick hier. ick ſoecke noch het meeſt.
Of laet het lichaem ſtaen, of ſchildert oock den geeſt.

Tout amant eſtropiat.

VVIe dat den beul verminckt, die moet hy weer geneſen,
VVant als het lichaem is getrocken uyt het let,
Die wilt geholpen ſijn, die moet te vreden weſen,
Tot dat hy wederom elck in zijn plaetſe ſet.
Het gaet oock ſoo met u, ghy die verminckt van ſinnen,
Ontledet van verſtandt, vol droefheyt ende pijn,
Gaet ſuchten ſonder hulp geraebraeckt van het minnen.
Soeckt hulpe van den beul. dat is de medecijn.

Elegie.

DOorluchtige Princes van Neerlandts rijcke ſteden,
En laet u niet voorſtaen dat ick u kom betreden
Om u vermaert gebou, dat heerelick cieraet
Dat tot den hemel toe ſchier opgetrocken ſtaet.
Noch om u torens hoog, noch om u groote kercken,
Noch om u ſtraeten breet, noch om u oude wercken,
Noch om dat Phœbus ſelf de vader van't verſtandt
En Pallas haeren ſtoel heeft binnen u geplant.
Veel min om eenig goet, of koſtelicke waren,
Gelijck den koopman doet, kom ick tot u gevaren.
Een hert gelijck het mijn, een brandende gemoet,
Alleen naer lof en prijs en paſt niet op het goet,
Twee oogen ſoeck ick hier, die my de mijn verblinden,
Ontſtelen my mijn hert. ſoo ick die niet kan vinden,
Vaert wel ô ſchoone ſtadt. ick laet u weder ſtaen,
Ick gae gelijck ick quam. mijn bootſchap is gedaen.
Maeckt ſchipper weder ſeyl, en laet ons gaen doorſnijden,
Neptuni woeſte velt. en wilt den ſchoot niet mijden.
Set vry ſet in den top, en laet de ſchuyte gaen
Al loevend'aen de grondt, ſoo hebt ghy haeſt gedaen.
Een ongeluckich ſlaef van vrees en hoop begeven,
En kan op zee niet min verlieſen dan zijn leven.
Die eenmael derven moet zijns alderliefſte ſchoot,
Stelt onder zijn geluck de huyre van de doot.
Of laet ons henen gaen naer onbekende landen,
Alwaer de Ooſte Son den Indiaen doet branden,
Of naer het VVeſte toe, of daer de Noortſche nacht
VVtſluytende de Son, den anderen verwacht.

Alleen

Alleen wens ick noch eens voor't leſt te mogen groeten
De oorſaeck van mijn doot, te ſtorten voor haer voeten
Mijn onuytbluſlick vier. Hoort ſoete Koningin
Dees woorden voor het leſt, en druckts' in uwen ſin.
Als my de bleecke doot het leven heeft benomen,
Dees arme ſiel gerooft, wens ick voor u te komen
Gedreven door de windt. ſiet my doch eenmael aen,
En laet een weynich tijt u groote wreetheyt ſtaen.
Maer neemt een handt vol ſandts, en wilt daer onder menghen
Twee traenen ofte dry, en my daer met beſprengen.
Een ſoentjen waer te veel. oock ſout ghy ô Ionckvrou
Bevreeſt ſijn dat het my weer levend' maecken ſou.
Doch ſucht eens ende ſegt, Ghy ſijt te vroech gebleven,
En haddet wel verdient met my te mogen leven,
Geſtadich tot de doot. De doot die heeft getoont
Dat ick u niet en hebb' naer u verdienſt geloont.
Dit is genoech voor u. Het ander ſal ick wachten,
Van die my naer mijn doot behoorlick ſullen achten,
Gelijck de minnaers doen. de ſoete Venus bendt,
Of die den grooten Godt Apollo heeft gekent.
De minnaers ſullen eerſt haer droefheyt komen klagen,
En ſitten op mijn graf, en weenen g'heele daegen,
En hangen daer een kroon van myrten boven aen,
Van myrten die altijt met groene tacken ſtaen.
Daer onder ſullen zy op ſeker hooge tijden,
Elck met ſijn alderliefſt' een ſoeten ſtrijdt gaen ſtrijden.
Die beſt voecht lip aen lip ſal hebben tot zijn loon,
En voor den hoochſten prijs de groene myrten kroon.
Daer naer dat ander volck, de benden der poëten,
Die met een dulheyt wijs van Phœbus ſijn beſeten,

Die ſullen met haer konſt beweenen mijnen noot,
En ſtellen op het graf de oorſaeck van mijn doot.
Die hier begraven licht was ſieck van ſoete wonden,
Die hem zijn alderliefſt' hadd' in het hert geſonden.
Noch bidt hy dat hy mach ſoo veel gelucks ontfaen,
Als zy hem ongeneucht en quaet heeft aengedaen.
Dit ſal ſtaen op den ſteen. Het ander ſal men ſeggen,
En d'oorſaeck van mijn doot op u alleene leggen.
Godin bedenckt dy wel. doch als het weſen moet,
Soo moet ick t'eenemael uytſtorten mijn gemoet.
O goddelick geſicht, ô aenſicht kroon der kroonen,
Tyran van dit gemoet, en koninck aller ſchoonen,
O beul van die u dient, ô ſmert, ô bitter pijn,
O kancker ſonder hulp, ſieckt ſonder medecijn,
O winckel van ellendt, ô klip van mijn gedachten,
O ſteenrots van de min, vonck van mijn droeve nachten,
O ſpiegel van mijn leet, ô zee van ongenaed'.
O put van mijn verdriet, ô afgrondt van mijn quaet.
O moedige Godin, ô adem van mijn leven,
O leven van mijn ſiel, die my de moet kont geven,
En wederom beneemt, ô onverwinlick dier,
Brantſtichſter van dit hert, en ſtoockſter van dit vier.
VVie meenſtu dat ick ben ? een ſuffer van de ſtraeten,
Die u volmaeckte deucht niet ſoude konnen vaeten ?
Een keerſſe ſonder licht, een lichaem ſonder geeſt,
Een aenſicht ſonder oog, een menſ-gelijcke beeſt?
Een van't gemeene volck, gelijck ghy t'allen tijden
Van uyt u venſter ſiet, en voor u deure lijden ?
Ick ſweer ghy ſijt verdoolt. een ander heeft het goet,
Maer ick een konincks hert, een princelick gemoet.

Dat niemandt niet en dient, dat niemandt naer kan loopen,
Al wist ick voor een woordt de werelt gans te koopen,
V neem ick alleen uyt. al mijn eergiericheyt
Heeft tot haer uyterst' endt u soete suyverheyt,
V maechdelick gelaet. Een ander laet ick swerven,
En naer den Haege gaen om staeten te beerven,
Bewandelen het hof, bespien aen alle kant
VVie datter komen sal, staen met den hoet in d'handt.
Godin bewaert dat woordt, al die ick soo sie draven,
Naer eer of naer gewin, en acht ick niet dan slaeven.
Te vreden met het mijn, ben rijcker, dan die leeft
Besitter van veel goets, en niet genoech en heeft.
Den rijckdom en licht niet in landen ende steden,
Maer die niet veel en heeft, en is nochtans te vreden,
Trotst al wat datter leeft. de kroonen en 'tgewelt,
De scepters en het goet is onder hem gestelt.
Zijn hert staet altijt vast, en sonder te bewegen,
Niet tot vergancklick goet of ydelheyt genegen,
Bemantelt met de deucht. die maeckt hem cloeck en sterck,
Gerust en altijt bly. dat is zijn bollewerck.
Al wat het diep gewelf des hemels kan bepaelen,
Al wat de gulden toorts der sonne kan bestraelen,
Veracht hy al te saem, en siet hy niet eens aen.
Het sy hoe dat het wil, het moet doch al vergaen.
Alleen de kloecke geest geleert en wel ervaeren
Doorbreeckt al watter is. is meester van de jaeren.
De doot en kent hy niet, schopt met den voet het graf,
En als de mensche sterft, en weet hy niet daer af.
[D]ae self die hy verkiest moet leven en niet sterven,
En eenen grooten naem in eeuwicheyt beerven,

Bevrijt

Bevrijt ſijn van de doot. indien ghy daer naer ſtaet,
En niet naer windt en roock, ick geef u goeden raet.
VVy ſullen noch te ſaem opklimmen van der eerden,
Doorvliegende de locht met ongetoomde peerden.
Die Phœbus voor my voet: tot dat wy raecken aen
Den maechdelicken berch. daer ſullen wy af gaen.
Daer ſult ghy vinden ſtaen veel blinckende Ionckvrouwen,
Die eenen grooten naem in eeuwicheyt behouwen,
Die met haer ſchoon gelaet, en vriendelick gewelt,
Ontſteken hebben 't hert van menig wijſen helt.
Daer ſult ghy mede ſijn. Ick ſie alree de tijden
Dat die mijn dichten leeſt. u dickwils ſal benijden,
Dat menige Ionckvrou ontſtekende van ſpijt,
Sal wenſchen in haer hert te weſen die ghy zijt.
Godin ick weet de wech. ick hebbe mijne ſtappen
Soo menichmael geſtelt op Heliconis kappen,
En mijnen voet geplant daer menich menſch naer wenſt
Beneven de fonteyn van Pegaſus den henſt.
Ick hebbe van joncks af met geen gemeene wiecken
Doorvlogen en doorrent de wegen van de Griecken,
En Roomen wel doorſien. ten leſten opgedaen
Den ongebaende padt daer Nederlandt mach gaen,
Soo datſe van nu voort met Phœbi ſuſters danſſen
Op't hoogſte van den berch, niet paſſend' op de Franſſen,
Of haeren grooten moet, en mogen vry en vranck
Vuyt Caſtalis de beeck gaen haelen haer belanck.
Die eenmael daer uyt drinckt moet lof en eer verwerven,
Al waer hy tienmael doot, en ſal nochtans niet ſterven,
God herbercht in zijn hert, en heft zijn ſinnen op,
Doet gloeyen zijn gemoet, doet roocken zijnen kop.

Hy

Hy wandelt boven d'aerd' en boven al de volcken,
Naeckt met het hooft de locht, en metten geeſt de wolcken.
VVat dat hy denckt of ſpreeckt, en wat hy doet, hy maeckt
Dat naer de Goden rieckt, en naer den hemel ſmaeckt.
Ionckvrou dit is het volck dat Koningen doet leven,
Dat Princen haeren naem en haeren lof moet geven.
Die luſtich van gemoet, van niemandt ſlaef en ſijn
Als van de ſuyver deucht, en een volmaeckt aenſchijn.
De minſte niet van al, gewondt met ſoete ſmerten,
Van lichaem niet te groot, maer groot genoech van herten,
Aenbiedt u zijnen dienſt, en bidt gelijck ghy ſiet
Om al zijn leven lanck te ſijn in u gebiedt.
Godin volcht goeden raet. doch dat ghy my doet lijden,
VVeet dat men't weten ſal van nu tot alle tijden.
Denckt op ſoo menich jaer, denckt op het groot getal
Van menich groot gemoet, dat naer ons komen ſal.
Die u verdoofde ſiel ſoo weynich ſal behaegen,
En ſullen my te meer geſaemdelick beklaegen,
Hoe dat ick u meer acht. want ſoo ick niet verwerf,
Ick ſal u doen dat ſpijt, dat ick u dienaer ſterf.

Op het Muſijck-boeck van Meeſter Cornelis Schuyt
van Leyden, aen M. KNOTTER.

DE moeder van de ſachte vreucht,
De ſuſter van de ſoete gaven,
Daer Bacchus met ons hert verheucht,
Daer ons de Goden mede laven,

Muſijck die maecht die ſuyver maecht,
Gekleet nu eerſt naer onſe landen,

Die Knotter u ſoo ſeer behaecht,
Komt haer begeven in dijn' handen.

Omhelſt haer, ſtootſe niet van dy
Daer ſich de Goden met verluſten:
En wat ghy doet hoe ſwaer het ſy
Laet wat om haren wille ruſten.

VVant Iupiter ſelf ſoo men ſeyt,
Als Phœbi ſtem is opgeheven,
Heeſt zijnen donder neer geleyt,
Om hem tot vreuchden te begeven.

Paſtorael.

COrydon die weyde ſchaepen
Vaſt aen't water van den Rijn
Daer de beſte weyden ſijn,
Als het vee denckt om te ſlaepen,
Als de duyſter nacht komt aen,
En de droeve ſilvre maen.

Daer ſat hy met liefd' ontſteken
Van zijn Phyllis gans de nacht,
Phyllis die hem niet en acht,
Phyllis die hem 't hert doet breken.
Daer ſat hy en ſanck dit liedt
Op een nieu geſneden riedt.

Het ſal nu twee volle jaeren
Phylli worden alle daeg,
Dat ick mijne liefde klaeg,
Dat ick die quam openbaeren.
Phylli 'tweede jaer iſt nu
Dat ick eerſtmael quam by u.

Van dien tijdt af gae ick dwaelen
Met mijn ſchaepen door het gras,
Sonder dat ick op haer pas,
Sonder dat ick haer gae haelen
Als zy dolen als zy gaen
Daer geen rechte wegen ſtaen.

Ick ſach eerſtmael aen u weſen
In een bruyloft daer ghy waert
Met het volck van't dorp vergaert.
Doen heb ick u eerſt gepreſen.
Floris ſat niet ver van dy,
En ick aen de rechter ſy.

Daer hebb' ick u eerſt gegeven
Als de ander eenen ſoen.
VVat kond' ick toch min gedoen?
Oock heb ick veel vreucht bedreven,

En mijn lullepijp gestelt
Naer de deunen van het veldt.

Komende van daer na Leyden
By mijn kudde, was ick kranck,
Ja my luste geenen sanck.
VVie sal seyd' ick voor my weyden?
VVat mach wesen dese pijn?
Soudet wel een koortse sijn?

Geenen slaep en kond' ick haelen,
Altijt docht my dat ick sach
Phylli dijnen soeten lach,
En dijn oogen die my straelen,
En dat liefelick gelaet
Dat noch in mijn herte staet.

Niemandt konde my behaegen,
Al ons vrysters hadden uyt,
En die lange schele Luyt.
Ick ginck wenschen heele daegen
Phyllis, en het soete licht
Van haer goddelick gesicht,

Ick ginck heele daegen dwalen
In het hout dat aen de kant
Van den Haege staet geplant.
Corydon ginck suffen, draelen,
Corydon was mat en laf,
Al zijn schaepen naemen af.

Corydon schreef in de boomen
VVaer hy eenen vandt bequaem

Philli

Phylli dijnen ſoeten naem,
Corydon ſach in zijn droomen
Phyllis altijdt voor hem gaen,
Phyllis altijdt voor hem ſtaen.

Ick gaf mijne pols te voelen
Onſe Trijn, en vraechde raet,
VVat mach weſen toch dit quaet?
Trijn die ſeyden haer gevoelen,
Naer dat zy haer hadd' verſint,
Lieve Corydon ghy mint.

Phyllis ſal u wel geneſen,
Neemt haer tot u medecijn.
En my denckt, het moet ſoo ſijn.
VVant als ick aenſchou haer weſen,
Ben ick luſtich ende ras,
En als voren wel te pas.

Maer zy wilt van my niet hooren,
VVat hebb' ick de meyt miſdaen,
Dat zy't heeft op my gelaen?
Vol van wreedtheyt ende tooren,
Harder als de Maertſe ſnee
Voor het ongeſpeende vee,

Phyllis was eens in het lijden
Dat zy in een ſieckte lach,
Corydon ginck dach voor dach
Hem van dranck en ſpijſe mijden.
Corydon en quam niet uyt,
Corydon gaf geen geluyt.

Corydon en mocht niet leven,
Al de Goden van het veldt
Riepen waer is onſen helt
VVaer is Corydon gebleven?
Maer als Phyllis weer genas,
Sach hy datſe wreeder was.

Al ghy herders die daer weydet
By den Rijn, ick bidd' u ſecht
Ben ick niet een ruſtich knecht?
VVant ghy alle voortijdts ſeydet,
Dat ick was van ſoeten aert,
Sacht van haer, gekrult van baert.

Als de ſchelpen die daer leggen
Tuſſchen Egmont en de kant
Van de Schevelijnſche ſtrandt.
Ia moer Floris dorſt wel ſeggen,
Deſe leſte kurremis,
Datter niemandt ſchoonder is.

Ben ick kleyn om aen te ſchouwen,
En van lichaem niet te groot,
Noch en iſſet al geen noot.
Laet u ſeker dat niet rouwen,
Siet den bock en ſiet de geyt,
Is daer niet groot onderſcheyt.

Oock heb ick eens hooren ſingen
Van een herder in een liet,
Doch de naem en weet ick niet,
Hy was woeſt en niet om dwingen,

Langer als de meeste mast
Dieder in Noorwegen wast.

Galatée ginck hem vlieden
Als hy naer het waeter quam,
Daer zy hare woning nam,
Maer aen Acis gincks' haer bieden,
Acis was al haer gerief,
Acis was haer soete lief.

Phyllis wilt en onbedwongen
Is veranderlick van sin,
Niet gelijck ick in de min,
Sy is vol van kromme sprongen
Als de lammers in de Mey
Die gaen springen door de wey.

Al de meysjens die daer drijven
Haere schaepen by het bos
Van den Haege, gaen wat los
In de min, en selde blijven
Trou, gelijck die drijven 't vee
Dicht by Catwijck op de zee.

Zy sijn vol van vreemde treken,
Dom van sinnen, oock wat broos,
En soo wonderlicken loos,
Zy en doen niet datse spreken,
Seer geslepen ende fijn,
Niet gelijck wy herders sijn.

En nochtans soud' ick wel dencken
Dat ick oock wel spreken mach,

VVant

VVant de Satyrs al den dach
My toelacchen , my toewencken ,
Oock en achten zy gans niet
Soo volkomen als mijn liet.

Keesjen wilt hem oock optoeyen,
Maer voorwaer ten wilt niet sijn.
VVat heeft onse Kees by mijn?
Ick hebb' eenen rock met ploeyen,
En wat anders in de mou ,
Dat ick niet verkoopen wou.

Om de schaepen om de kudden
Die daer tusschen d'oude Maer
En het dorre VVassenaer
Haer drooge vellen schudden.
Mijne naem die wort gespelt
In de dorpen en int veldt.

Als ick maer en wil gaen spelen
Boven op den hoochsten dijck
Van dat sandich Noordewijck,
Kan men my wel hooren quelen
Over zee , tot aen de kant
Van het machtich Britten landt.

Thule selve kan my hooren,
Haeren Coninck prijst mijn sanck ,
Die hy nu kent over lanck.
Thetis selve leent haer ooren
Noch blijf ick in dit verdriet ,
Phyllis die en wilt my niet.

Corydon

Corydon en kan niet leven
Sonder Phyllis wat hy doet,
VVant zy is te machtich ſoet.
Hy en kan haer niet begeven.
Phyllis is de eerſte pijn.
Phyllis ſal de leſte ſijn.

Aen de eerbare ende konſtrijcke Ionckvrou
ANNA ROEMER VISSCHERS.

GOdin die by den ſtroom des Amſtels ſijt geboren,
Van Phœbus ſeer bemint, van Pallas uytverkoren,
Geboren als ick meen, en menich man gelooft,
Niet uyt u moeders ſchoot, maer uyt u vaders hooft.
Minerva van ons landt, en tiende van de negen
Die Pegaſus beſtort met zijnen ſoeten regen,
Of alle tien alleen: de vierde van de dry
Die Venus gade ſlaen, en danſen aen haer ſy.
Het ſy dat ghy met goudt een aerdich werck wilt weven,
En ſticken met coleur, Arachne moet het geven,
Het ſy dat ghy den draet gaet nemen en de naelt,
Het ſchijnt dat ghy met krijt, of met coleuren maelt.
Laet komen het pinceel, Apelles ſal beſwijcken,
Neemt kolen uyt het vier, Protogenes ſal wijcken,
En geven u den prijs. maer meeſt de Diamant
Om dat hy weerdich is, is in u weerde handt.
Die treckt al wat ghy wilt, en ſchijnt op u te wachten,
Als ſlaef van uwen geeſt en vliegende gedachten,

De Son, de ſchoone Maen, al watter is of was,
Of yewers weſen kan, dat ſtelt hy in gelas.
VVat Thales heeft bedocht, Pythagoras geſwegen ,
En Socrates geſeyt, en al de wijſe plegen
Te ſchrijven op papier, en roemen aldermeeſt
Als noodich voor de menſch, dat ſchildert ghy nu eeſt ,
Of treckt het met de pen. de deucht die wort geweſen,
En metter handt gevoelt, en niet alleen geleſen.
Het ſy dat ghyſe ſet op lijnen of op doeck ,
Of als de mannen doen, maeckt een verſtandich boeck .
Het ſelve placht te doen het volck dat aen de ſtroomen
Van Nilus heeft gewoont, zy ſchilderden met boomen ,
En dieren alderley, en gaven door een plant
Te kennen haren ſin en innelick verſtandt.
Als ghy geboren wert, Minerva quam beneden
Van haeren hemel hooch met Erato getreden,
En loegen u eens toe, Terpſichore die nam
Het kindt in haeren ſchoot, en Venus gaft de mam.
Cupido wiechde ſelf, en gaf u vaſt te raecken
Zijn pijlen ende booch, wanneer ghy quaemt te waecken ,
Gelijck de kinders doen. daer van en hebt ghy niet
Gehouden, dan dat ghy noch alle dage ſchiet
Met oogen vol venijns. Maer als de teere jaeren
Der kindtſheyt onbevroet by naer ten ende waeren,
Doe quam Vranie, die bracht een groote fles
Vuyt Caſtalis de beeck, en leerd' het kindt zijn les.
Het ſpinnewiel, de ſpil, en is niet dan voor ſinnen
Die trecken naer het graf, en anders niet beminnen
Dan tijdelicken loon. niet die door eer en lof
Verheffen haeren geeſt, en vliegen uyt het ſtof.

Den hemel was u boeck. ghy laeſt zijn goude noten,
De letters van de nacht, daer met hy ſtaet begoten,
En kendet al zijn volck. wat dat Orion doet
Geteyckent aen zijn hooft, maer meeſt aen zijnen voet,
Al loopend' in de locht, en toonende zijn hielen,
VVaerom dat Cepheus ſtaet, en Hercules moet knielen.
VVat ſterren dat hy draecht noch boven op zijn huyt,
VVaer al de teyckens ſtaen van Perſeus en zijn bruyt.
VVaer dat de Ionckvrou ſtaet, die van ons is getogen
Door onſen handel ſlim, en oppewaert gevlogen,
Die ghy geſelſchap hielt, oock woonend' in de locht,
En Ariadnes kroon, die ghy wel dragen mocht.
Dan ſaecht ghy naer de wech, niet daer de Goden wonen,
Die verder van ons zijn, maer haere vrome ſonen,
En dochters, door haer deucht, de klare wech, de welck
Nu noch geſpickelt is van Iunoos witte melck.
Daer ghy noch wonen ſult, ten ſy dat ghy wilt weſen
VVat naerder aen de lier van Phœbus ſelf gepreſen,
En in de locht geplant, al waer men haer ſiet ſtaen
Dicht aen de ſevenſter, niet verre van de Maen.
Dit was al uwen luſt, de menſchen te verlaeten,
En het gemeyne volck met zijnen luſt te haeten,
Die altijdt hangen aen het aertrijck, ende niet
Het gene dat alleen den hemel in ons giet.
De geeſt die vliecht om hooch, is van gelijcken aerde,
Gelijck het heete vier klimt altijdt van zijn aerde,
En gaet van daer hy komt, hy weet dat al het gout
Dat onſe ſinnen treckt, daer Amſterdam op bout,
Niet anders is als ſlijck. dat eerſtmael licht begraven,
En ſijnde los gemaeckt, ons ſelve maeckt zijn ſlaeven,

Krijcht zijnen glans van ons, en zijne ſuyverheyt,
Iae ſelve zijnen prijs van onſe ſotticheyt,
O groot, ô manlick hert, en weerdich niet te leven
Daer ſich de menſchen maer tot ydel goet begeven,
Maer dat u ſuſters zijn, of daer Minerva leeft,
Die by Tritonis vloet altijdt haer woonplaets heeft.
O ſter, ô hemels kindt, van wonderlicke ſtamme,
Vol geeſt, vol locht, vol vier, vol goddelicke vlamme.
Gemaeckt tot ſpijt van ons, en boven alle wens,
In vrouwelicken ſchijn ſchier meerder als een mens.
Had Phœbus u geſien, zijn Daphne ſou noch leven,
Of ghy ſout ſelve ſijn dat haer nu is gegeven,
De kroone van zijn hooft. maer ſeker ick en kan
Niet dencken of hy wenſt te weſen uwen man.
Te weten u verſtandt met hemelſche gedachten,
Met Goddelicken praet, en met geleerde nachten,
Met hooge wetenſchap, en redenen van al
VVat in de weerelt is en naer ons komen ſal.
VVat dat de koude nacht des winters doet vertraegen,
Des ſomers wederom doet wackeren de daegen,
VVat dat de groote zee doet komen ende gaen,
Den hemel loopen om, het aertrijck ſtille ſtaen,
Het water in de locht gelijckelick doet wegen,
Soo dat het niet en valt. wat ons den ſoeten regen,
Den kouden hagel maeckt, de maene van ons weert,
En wat dat ſeggen wilt de ſterre met de ſteert.
Die dan Appollo waer die ſoud' hem konnen lijden,
En ſoude Iupiter zijn Iuno niet benijden,
Al houdt zy aen den dis altijdt den hoochſten kant,
En draecht den blixem ſelf wel dickwils in de handt.

Aen Daniel Heins.

MEt walging, jae op't hoochst heb ick veracht het geen
Dat de begaefde mensch berooft van alle reen,
De dulle dronckenschap. maer prach met trogglent gnocken (ken
Nu om een schuyfjen, en van 't geen zy gulsich sloc-
Een weynichjen ter sluyck. van die (meen ick) die sijn
Oock dronckaerts, niet van Frans' of schrale Rijnsche wijn,
Maer Pegasus fonteyn. O driemael drie Godinnen
VVtdeelsters van die dranck, laet my genade vinnen,
Op dat ick desen lof, die ick gans niet verdien,
Mach tegenspreecken, om daer door de Nijdt t'ontvlien,
Die altijdt schrolt op eer, en willens niet wil weten
Dat dit is het gebruyck van aertige Poëten.
VVant ghy Apollo prent niet eens in u gedacht
Dat ick vermetelick my 'tselve waerdich acht.

A. R. V.

Aen Ionckvrou ANNA VISSCHERS *op haer dicht te Leyden sijnde van haer gemaeckt, ende aen hem gesonden op het zijne.*

DRy Musen dry en dry heeft Griecken ons gegeven,
Die nu noch so men secht op Helicons top leven:
Doch wie de meeste sy, of wie dat vooren gaet,
En heeftse niet geseyt, en noch in twijfel staet.
Hesiodus wel eer heeft boven al gepresen
Calliope seer hooch, en meent dat zy moet wesen

 Die

Die leyden moet den dans. maer Clio ſtrijdt om d'eer'
Melpomene niet min : Vranie noch meer.
En hebben al gelijck . want Clio leert ons prijſen
De mannelicke deucht, haer vrienden eer bewijſen.
Melpomene die heeft de Koningen bedocht
In haeren droeven ſanck : Vranie de locht.
Tewijle datſe noch vaſt met malcander kijven,
Oneffen van getal, en twijfelachtich blijven,
Krijcht Leyden het beſcheyt. De meeſte van haer al
Komt hier van Amſterdam : maeckt effen het getal.

Overſettinge van het XII. Idyllium Theocriti, waer van het beginſel is, ἤλυθες ὦ φίλε κῶρε.

SYt ghy gekomen dan, naer dat ick heb gewacht
Naer u mijn liefſte kindt den derden dachen nacht?
Ghy ſijt gekomen, jae. Maer yegelick die mint
VVort out op eenen dach, als hy zijn lief niet vint.
Soo veel de ſoete lent de winter overtreft,
Den appel by de pruym die wilt is ſich verheft,
Het ſchaep met dicke wol zijn lam beſchaemen kan,
Een maecht veel ſoeter is, als die den derden man
Alree verſleten heeft : ſoo veel als lichter is
Een reebock als een kalf, of in de wildernis
De nachtegael den prijs van alle vogels wint,
Soo is voor my u komſt het ſoetſte dat men vindt.
Siet ick ben hier gevlucht, als een die verre gaet
Naer deſen beuckenboom, dewijl de ſonne braedt

E

En droocht het dorre landt. Och oft de ſoete min
VVou blaeſen op ons hert, en voegen onſen ſin:
En dat die naer ons ſijn, ons kenden al te ſaem,
En ſongen dus van ons, en ſpelden onſen naem,
Daer ſijnder twee geweeſt eens in voorleden tijdt,
Den eenen vryde ſelf, en d'ander wert gevrijt,
Haer liefde was gelijck. Och was het volck niet ſoet,
Als liefde wederom met liefde wert gevoet!
Och Iupiter of dat en al ghy Goden waer,
En dat my wierdt gebracht naer menich duyſent jaer
Die bootſchap onder d'aerdt, dat hy die my nu wondt
En mijne ſoete min waer yeder in de mondt:
Maer meeſt het jonge volck. dan dit ſal moeten gaen
Alſoo de Goden ſelf in haeren raet verſtaen.
Doch ick en vreeſe niet als ick u prijs voor al,
Dat yemandt uyt mijn neus de leugens mercken ſal.
VVant doet ghy my wat leet, dat ſoet ghy metter daet,
En doet my dobbel goet, my gevend' een toemaet.
O volck van Megara, die kloeck ſijt in den boot,
Ick wens dat ghy bewoont geluckichlick den ſchoot
Van't rijcke Athenen landt, die boven al vereert
Diocles, die ſoo veel met minnaers heeft verkeert.
VVant altijdt by zijn graf van alle kanten ſtaen
Veel minnaers, die om prijs een ſoete ſtrijdt aen gaen,
Met ſoentjens om het beſt. en die dan mondt aen mondt
Lecht alderſoetjens aen, keert wederom terſtont
Recht naer zijn moeders ſchoot, t'huys brengende de kroon.
Och wel geluckich is, die krijcht voor zijnen loon
Dat hy mach rechter ſijn. hoe dick roept hy al ſtil
Om Ganymedes hulp, dat hy hem maecken wil

Zijn

Zijn mondt als eenen steen, daer met de goudtsmit proeft
Of 't gout is louter goet, of dat hem wat behoeft.

Adonis doot, uyt Theocritus.

ALs Venus eerst Adonin doot
Sach liggen recht voor haeren schoot,
En sach zijn haer soo schricklick staen,
En sach zijn bleecke wangen aen,
Geboot zy haer volck al te gaer
Te brengen 't wilde swijn by haer.
Dat vliegende volck op de speur
Liep vlijtich alle bosschen deur,
En sagen daer de moorder staen,
En sloegen hem de boeyen aen.
D'een nam een strop uyt zijnen sack
Daer met hy den gevangen track.
De tweede was noch meer gestoort,
En dreef hem met zijn boge voort.
Het dier dat volchde voet voor voet,
Bevreestvoor Venus wreeden moet.

De welcke ſiend' hem aldereeſt,
Riep, O ghy alderwreeſte beeſt.
Hebt ghy dit lichaem aengeraeckt,
En mijne man aldus miſmaeckt?
Het dier dat ſprack: het is my leet,
En ſweere by den meeſten eedt,
Eerſt u, en uwen man daer nae,
En my die hier gebonden ſtae,
En deſe jaegers die hier gaen,
Dat ick niet docht om hem te ſlaen.
Maer ſoo ick uwen lieve man
Dat ſchoone beeldt ſach eerſtmael an,
Soo wierd' ick dul en ongeruſt,
En kreech van binnen grooten luſt,
Om zijne heup die voor my ſtondt
Te mogen drucken aen de mondt.
Dit ſoenen heeft hem omgebracht.
Daerom gebruycket vry u macht.
Dees tanden ruckt uyt mijne mondt,
En morſelt die tot aen de grondt.
VVat doen daer toch de tanden in
Die onbequaem ſijn tot de min?
En is dat niet genoech voor dy,
Mijn lippen lecht die oock daer by.
Hier met wiert Venus wel geſint,
En ſeyde, dat men hem ontbindt.
Van dien tijdt ginck hy niet van daer,
Maer volchde Venus altijt naer.
En brand' in vier zijn tanden af,
Die hy de ſchult van't ſoenen gaf.

Cupido Honich-dief, uyt Theocritus.

DE ſoon van Venus ſoete man,
Die nimmermeer ſtil weſen kan,
VVas opgeſtaen recht voor den dach,
Als yeder noch in ruſte lach,
En ginck al heymelick beſpien
De honich-korven van de bien,
Hy meynde 't honich was ſo goet,
Het was ſoo wonderlicken ſoet.
Maer eer hy haelde zijn gerief,
De beeſten prickelden den dief,
De lecker liep aen alle kant,
Hy ſpranck, hy blaeſde vaſt in d'handt,
En toonde Venus die daer ſtondt
Al ſchreyende de nieuwe wondt.
Hy ſeyde, moeder, hoe kant ſijn,
Dat ſulcken dier maeckt ſulcke pijn?
De moeder ſeyde, ſijt ghy groot
Die yeder brengt in ſulcken noot?

Vyt zijn eygen Latijn, in Hipponacte, Dulcis puella, *geschreven aen* THAVMANTIS *bereyt sijnde om met den gesant* BVZANVAL *naer Vranckrijck te reysen.*

SOet meyſken, laetſte vier, dat my altijt ſal prangen
Int diepſte van mijn hert, en in de ſinnen hangen,
Soo lang als ick aenſchou dat liefelick geſicht
Van Phœbi gouden hooft, de vader van het licht,
[illegible]et meyſken wilt dit woort, alſt immers ſoo moet weſen,
[illegible]eſchreven voor het laetſt, van uwen dienaer leſen,
Niet dat ick hopen wil dijn yſeren gemoet
Veel harder als een klip, int midden van de vloet
[illegible]an d'ongebaende zee, bevochten van den regen,
[illegible]egeeſſelt van den windt, daer mede te bewegen,
Maer op dat ghy vol trots, hooveerdich, ende wreet,
Noch eens u herte moocht verheugen in mijn leet.
[illegible]aert wel onmenſchlick dier, ick ſal gaen ballinck weſen
[illegible]ey van ons vaderlant en van u ſoete weſen.
Vaert nu wel voor het leſt. het vonnis dat ghy geeft
Sal worden overleyt, als ghy niet meer en leeft.
[illegible]Vy breken door den tijdt, en ſenden naer ons leven
[illegible]ns boden over al, die goe getuygnis geven
VVie dat wy ſijn geweeſt. ick ſweere by mijn pijn,
Dat ick u naer mijn doot een groote vleck ſal ſijn.
[illegible]och ghy ſlaet in de windt dees woorden ende reden
[illegible]let een geſloten oor, en ſpot met mijn gebeden.
Hoort maer eens aen dit woort. wat dat het oock mach ſijn,
Dat mijn hoochmoedich hert ſoo lang' houdt in de pijn.
[illegible]et ſy de hoofſche locht, oft het geduerich praeten
[illegible]an die dy volgen naer, recht ſlijpers van de ſtraeten,

 Bequaem

Bequaem om niet te doen: een volck dat ongeleert
De wijſheyt niet en kent, geleertheyt niet en eert.
Die nu met ydelheyt het moedich hert ontſteecken,
En niet dan roock en wint, en groote ſtaeten ſpreecken:
De deucht wort niet verkleynt. zy ſtaet als eenen wandt,
Diep in der aert gegrondt, altijt in eenen ſtandt,
Vaſt, ſterck en onbeweecht: en ſonder aen te hooren
Het oordeel van het volck, of ſich daer in te ſtooren,
Blijft altijt dat zy is, en let niet wat men ſecht,
En is in niemants macht, is boven vrouwen recht.
Met deſen pandt ſal ick, waer my de winden drijven,
En my fortuyne leyt, altijt te vreden blijven.
En of my ſchoon de zee ſmijt yewers aen een endt
Van eenen dorren kant, daer ick ben onbekent,
Schipbreuckich ſonder vrient, en ſonder gelt of panden,
Gelijck het die wel gaet die doolt in vreemde landen,
Soo ſult ghy noch verſtaen, dat die ghy doet dit ſpijt,
Van Princen wort gekent, van Koningen gevrijt.

Elegie ofte Nacht-clachte.

DEwijle dat de nacht op alderhande dieren
Verſpreyt haer droevich kleet, op Velden en Riviere
En dat de wilde zee vermindert haeren ſtroom,
En dat de werelt gans licht als in eenen droom:
Dewijle dat de locht uytſteeckt haer gouden oogen,
Die haer uyt 's hemels ſael al ſpringende vertoogen,
En dat de droeve maen haer broeders plaets bewaert,
Die morgen wederom ſal komen nae de aerd':

Soo dwael ick hier alleen daer my mijn ſorgen draegen,
Om van u fel gemoet en wreede ſin te klaegen,
Ionckvrou ghy licht geruſt, en blaeſt uyt uwen mont
Dat goddelick venijn dat my dus heeft gewont,
In uwen eerſten ſlaep van alle ſorg' ontbonden,
Niet denckend' op mijn vier, niet denckend' op mijn wonden,
Niet denckend' op den Godt die met zijn wreede kracht
Heeft willen mijn gemoet doen ſtaen in uwe macht.
Ick ligg' hier neer geſtort voor uwe doove deuren
Als of my in de nacht wat voordeel mocht gebeuren:
Of datter hope waer om dijnen herden ſin
Te trecken naer mijn hert, te leyden naer de min.
De vogels die de locht met vleugelen deurſnijden,
De viſſchen die de zee met haeren ſteert berijden,
Die liggen nu in ruſt tot dat den dach komt aen:
Maer die u dient alleen moet oock by nacht vergaen.
By nacht vergaet hy meeſt, ick neem u tot getuygen
Mijn tranen die ick ſtort, daer met ick niet kan buygen
Haer onbermhertich hert. mijn traenen die ick hier
Laet liggen als een pandt van dit ellendich vier.
Elck dinck heeft zijnen tijdt, naer dat de koude daegen
Sijn lang by ons geweeſt, en d'ongetemde vlaegen
Van haegel en van ſneeuw, en dat den grijſen baerdt
Des winters voor een tijdt bedeckt heeft gans de aerdt,
Komt Zephyrus weer aen, en uyt zijn ſchoone ſaelen
Laet zijnen ſilv'ren dauw op alle velden daelen:
En met den adem ſoet die zijnen mont uytſpreet
Neemt d'aerde wederom haer groen geſchildert kleet.
Het een gaet, t'ander komt, de duyſternis moet wijcken,
Naer dat de ronde Son komt uyt zijn kamer ſtrijcken,

En toont zijn gouden oog. En als de Son wech gaet,
Dan komt de Maen weer om die in zijn plætſe ſtaet.
Het heeft al zijn gebeurt, het komt al op zijn tijden :
Twee dinghen blijven vaſt: u wreetheyt en m jn lijden.
Mijn lijden blijft altijt, en d'oorſaeck van mijn pijn
V onbeweeglick hert moet ſonder ende ſijn.
De oorſaeck daer van is dat ick niet twee kan minnen
Of dry op eenen dach , en ſpelen met mijn ſinnen
Gelijck een lichte pluym daer Boreas op waeyt,
Nu hier vliecht en nu daer; en keert ſich ende draeyt
Naer het bevel des wints? of als een ſchip geſpleten ,
Int midden van de zee, daer't roer is af geſmeten.
Maer hout al even vaſt en onbeweechlick aen,
En blijft alleen op dy, en niemant anders ſtaen.
Ionckvrou dat is mijn ſchult: hierom wil ick gaen vaeren
Daer ghy niet meer om my u hert en ſult beſwaeren.
Ionckvrou vaert wel, ick gae: ick gae daer ghy my ſent.
Ionckvrou vaert wel, ick gae: ick loope naer mijn endt.
Ionckvrou vaert wel, ick gae, ick gae mijn leſte gangen,
Ionckvrou vaert wel, ick gae, ick ſal mijn hert uytlangen
En werpen voor u deur. doet open uwen ſchoot,
En neemt daer in die ſiel van die ghy hebt gedoot.
Laet my ten minſten toe dat ick daer in mach leven,
En wonen naer mijn doot: wilt my de weldaet geven,
Dat ick de plaetſe mach bewaeren van mijn min
Die my geweygert was: en blijven vaſt daer in.
Of Venus ſal mijn ſiel in haren gouden wagen
Veel hooger als de Maen en als de Sonne dragen;
En by de lichten ſchoon, die lichten die daer gaen
In 'shemels ſchoon gebou mijn arme ſiel doen ſtaen.

Die

De ſterren die ghy ſiet, dat ſijn de weerde ſielen
Die Venus en haer kint noch dagelicks vernielen;
  Dat hebben minnaers oock geweeſt voor onſen tijdt.
  En leven nu om hoog van alle ſorg bevrijt.
Zy ſtaen in Venus huys, zy letten ende mercken
Op ons verdriet en pijn, en uwe wreede wercken:
  En draegen die vaſt aen by Venus end' haer ſoon,
  Die elck op zijnen tijdt beſchicken zijnen loon.
Int midden is een ſael van onbekende bloemen,
Met bloemen opgebout, die wy niet konnen noemen:
  Hier is Cupidoos ſtoel, die ſpreeckt daer ende ſecht
  Een yeder zijn miſdaet, een yeder na zijn recht,
Daer neven is een perck, daer loopen twee Godinnen
De Droefheyt en de Vreucht, de ſuſters van het minnen,
  Die garen in een kruyck ons tranen altemael,
  En ſetten die ten toon int midden van de ſael.
Ons ſuchten altemael die ſtaen om hoog geſchreven
In Venus tafelboeck tot 't ende van ons leven:
  Int midden is een ſchael, daer weegt men al ons quaet,
  En die meeſt heeft geleen, die krijcht den beſten ſtaet.
Daer ſal ick boven aen die beſte plaets beerven,
Om dat ick ben geweeſt volſtandich tot het ſterven:
  De eerſte plaets is mijn. daer ſal ick ſtaen tot ſpijt
  Van die u heeft behaecht en die my heeft benijt.
Ionckvrou, wel aen, ick gae, en laet u hier tot panden
Mijn tranen voor de deur, die bitter offerhanden:
  Doch ſo ick ſterven moet, denckt eens in uwen ſin
  Of ick de doot verdien, om dat ick u bemin.

Bruylof-

Bruylof-Liedt.

INt midden vande locht heeft Iupiter een kamer
Van klaren diamant, geſmeten met den hamer
 Van Mulciber zijn ſoon, die daer heeft ingeſtelt
 Al dat men noch ter tijt van Iupiter vertelt.
Hoe dat de oude vrou, de moeder aller ſaecken
Natura liet een ſchoon en blijde maeltijt maecken,
 Doen 'taerderijck eerſt ſtont, en doen het groote velt
 Des weerelts eerſtmael was op zijnen grondt geſtelt.
Het lach noch woeſt en wilt. de ſoete naem van minnen
En was noch niet bekent, noch niemant was van binnen
 Geſchoten van de ſacht' en liefelicke ſmert
 Die uyt de oogen komt geſlopen in het hert.
Dewijle dat zy dus de ſuyver wijnen ſchoncken
En namen in de handt, en vroyelick uyt droncken,
 Neemt Iupiter een kool, en ſchildert met de handt
 Een beelt een wonder beelt, beneden aen de want.
En neemt twee pondt venijns, daer met de God der minnen
Cupido nu beſtrijckt zijn doodelicke pinnen,
 En ſtrijckt dat aen de mondt en lippen heel rontom,
 Aen d'oogen boven al: en wendet om end' om.
De Goden ſagen toe, en werden ſeer verſlagen:
Zy kregen in het ſien ten eerſten goet behagen,
 Tot dat een ſoete koorts haer in het herte quam,
 Gekropen meer en meer, die haer den ſin benam.
Sy waren ſeer verheucht, en loegen in haer pijnen.
Men wiſt niet wat het was, men haelde medecijnen.
 Haer ader wert gevoelt, men vraechde naer het quaet,
 Men vraechde naer de ſieckt', men vonter geenen raet.

Natura

Natura ginck terſtont, en liet het werck naer trecken
De weerelt door en door, en ginck een volck verwecken,
Venijnich van geſicht, ſeer wonderlick van ſin,
Dat noch tot deſe tijdt heeft gans de weerelt in.
Men wiſt niet wat het was, het aertrijck was vol roeren,
De menſchen waren bang', ſy wouden krijch gaen voeren:
Met kracht en met gewelt, met yſer ende vier
Gaen jagen wederom dat nieuw geboren dier,
Zy wouden in geſchil met al de Goden treden,
End' ydel laten ſtaen haer landen ende ſteden.
Men waſſer van vervaert, men wiſter geenen raedt,
De een die ſloot zijn oog, de tweede badt genaedt,
De derde riep om hulp: zy kregen ſoete wonden:
Men hiet het Toovery. Tot dat men heeft gevonden
Een goede medecijn, de welck verborgen was
VVel negen hondert jaer in Venus gulden kas.
Een goede medecijn, bekent in alle landen,
Van ſoentjens t'ſaem gemengt, en worſteling' der handen,
En lieffelick geſucht, en wat ontrent den ſchoot,
Dat niemant maecht en laet, en niemant doet de doot.
Dees ſoete koorts is nu gemeen in deſe tijden,
En wonder wel bekent. Ghy moetet oock belijden,
Heer Bruydegom, dit is, dit is dat ſoete quaet
Dat u doen komen heeft in deſen blijden ſtaet.
Heer Bruydegom ghy ſaecht die vriendelicke ſtraelen
Van't maechdelick gelaet, dat heeft u hert doen dwaelen,
Ghy wiert, ghy wiert gans ſwack, de ſoete koorts quam in,
Benam den wijſen raet, betooverde den ſin.
Den brandt quam tot het hert, al u gedachten ſwommen
Int midden van het vier, men wiſt niet te bekommen

Tot hulp van dese sieckt, tot troost van dese pijn,
Haer ongenadich hert moest eerst versadicht sijn.
Haer aensicht is geweest de pijnbanck van u herte,
Haer oogen sijn geweest de buelen van u smerte,
Die hielden u vast aen, en met een harden bandt
Omvingen uwen sin, en boeyden u verstandt.
Maer nu ist eens gedaen, het yser is gebroken,
De banden sijn ontdaen, de boeyen sijn ontloken,
Neemt desen tijt tot hulp, en om gesont te sijn
Omhelst dat selve quaet, en blust daer met de pijn.
Het heeft een groote kracht om quetsen en genesen.
Het was al u verdriet, het sal de wellust wesen.
Het was de pijn de smert, het sal nu sijn de lust,
Het was de ongeneucht, het sal nu sijn de rust.
De schoone nacht komt aen. siet de vergulden Goden,
De sterren kijcken uyt, dat sijn de gouden boden
Die Venus aen dy sent, die seggen dat is tijdt,
Te voorderen de saeck, te voorderen den strijdt.
Ons werck komt aen, wy gaen, wy sullen voort gaen haelen
De oorsaeck van u koorts, de oorsaeck van u quaelen.
Al staet zy by haer volck omringt aen alle kant,
VVy sullen haer nochtans u leveren in d'handt.
Nu ghy o lieflick volck Ionckvrouwen wijckt ter sijden:
Ghy die de Bruyt bewaert, en wilt met ons niet strijden.
Gaet troost haer voor het lest, en geeft den lesten soen,
Het ander dat ghy laet, dat sal den Bruyd'gom doen.
Gaet aen vrou Bruyt, gaet aen, den Bruydegom wacht binnen.
Gaet aen vrou Bruyt gaet aen het soete spel der minnen.
Gaet aen onnosel schaep, gaet aen onnoosel lam,
De lesten tijdt is hier, die noyt voor u en quam.

En

En ſijt doch niet bevreeſt, ick ben u borch gebleven,
Dat ghy in deſe ſtrijdt behouden ſult u leven.
En weeſt doch niet bevreeſt. het gene datmen doet,
En is niet om het lijf. de ſtrijdt is ſonder bloet.
En weeſt doch niet bevreeſt: ghy ſult den maechdom laeten,
Die niemant goet en doet, noch niemant niet en kan baeten.
Het is een ydel naem, de maechdom en is niet,
Die niemant niet en voelt, die niemant niet en ſiet.
Hy is noch viſch noch vleeſch: de wijſte van ons allen
En weet niet wat hy is. Hy kan oock licht ontvallen,
En ſluypen door de handt. En weeſt dan niet vervaert,
VVant die hem dus verlieſt, die heeft hem beſt bewaert.
Heer Bruydegom ghy moet gaen minderen u pijnen,
Heer Bruydegom ghy moet gaen nemen medecijnen,
En ſweeten uyt de koorts, en ſweeten uyt de pijn,
Die anders niet en kan te recht verdreven ſijn.

Troudicht

Ter eeren van DANIEL de BVRCHGRAVE, met ANNA OOSTERLINCKS.

DE ſchippers die de zee met kielen ſcherp doorſnijden,
En met een houten peerdt het blaeuwe diep berijdē,
Gekomen ſijnd' aen landt, bevrijt van alle noot,
Dan vellen zy de maſt, dan ſtrijcken zy de ſchoot.
Het gheen daer wy in ſijn, eer wy ons ſelven paeren,
Is een beroerde zee. die ſorgen ſijn de baren,

De liefd' is onſen windt: de klippen die ons ſchaen,
Is daer wy aldermeeſt en alderliefſt naer gaen.
De klippen ſijn geſtelt int midden van het leven,
Daer worden zy ſeer licht van alle kant gedreven.
Dan komt de weſten windt, ſeer liefelick en ſtil,
Die voert ons int verderf door onſen eygen wil.
De ſterren die ons leen, dat ſijn de blinckend' oogen,
Die ſich gemeynelick tot ons verderf vertoogen.
Dan miſt ons het compas: dan miſſen wy de locht,
Dan worden wy met luſt in ons verderf gebrocht.
Het roer is ons verſtant: den ancker is de reden,
De kaebels ſijn de deucht: de ballaſt goede ſeden.
Dan doch de minſten deel brengt in behouder handt
Zijn onbeweechde ſchip van ſtormen aen het landt.
Maer Burchgraef wel voorſien van ballaſt komt gevaeren
Int midden van de zee door klippen ende baeren
Tot aen't gewenſte landt: en vry van alle wee,
Van ſchipbreuck, ende laſt, komt naer een goede ree.
Dit is de beſte wens: het lant hebt ghy gekregen,
Daer u den ooſten windt niet meer en ſal bewegen.
Heer Bruygom blijft hier vaſt: en werpt den ancker uyt,
En van het quade weer verſekert dijne ſchuyt.
VVy ſijn noch in het diep, wy moeten voort gaen dwaelen
Daer ons den harde windt en baeren komen haelen.
Vaert wel, en als ghy ſijt in uvven meeſten ſtaet,
Denckt eens hoe dat het noch met onſe ſchuyten gaet.

Het

Het ſterf-huys van Cupido.

GIſteren des avonts laet,
Eer de Son te bedde gaet,
Eer zy gaet, end' ons berooft
Van haer ſchoon vergulden hooft,
Eer de ſwarte nacht begint
Is geſtorven Venus kint:
Venus kint dat ſoete dier
Is gevallen in zijn vier.
 Nu licht Venus arme vrou,
Iammerlick in groote rou,
VVie ſal bluſſchen deſe pijn?
VVie ſal Venus trooſter ſijn?
Morgen voor den daegeraet
Eer de Son haer bedd' verlaet,
Dachvaert Venus altemael
Iupiters volck in haer ſael.
 Al ghy Goden over hoop,
Die wilt koopen goede koop,
Morgen voor het Sonneſchijn
Salder eenen koopdach ſijn.
Eenen booch, en neven dien
Eenen koker wel voorſien:
Pijlen ſijnder ſes of acht,
Alle van verſcheyden kracht.
 D'een heeft honich, d'ander gal,
D'ander lieflick ongeval:
D'een brengt groote blyſchap aen,
D'ander doet die weer vergaen.

Een van hoop, van vreeſe twee,
Een van vreucht, en dry van wee,
Twee doen haeten goeden raet.
Twee doen haeten middelmaet.
Dits den huyſraet meen ick al,
Die men daer verkoopen ſal.
Dits den huyſraet allegaer,
Die hy heeft gelaten naer.
Komt ghy Goden altemael
Morgen vroech in Venus ſael:
Die beſt biedt, van Venus moet
Vinden noch twee ſoentjens goet.

Aen de
IONCKVROUVVEN
van HOLLANDT.

GHy lieffelick geſlacht, dat Venus heeft gegeven
Te voeren in de handt den ſleutel van ons leven,
Die met u oogen ſaeyt dat goddelicke ſaet,
Dat in ons herten veldt altijdt geworteIt ſtaet,
Ionckvrouwen 't is om u. ick ſweer u by de banden
Van onſen kleynen God, ick ſweere by zijn handen,
Ick ſweere by den pijl, den meeſter van mijn hert,
Die altijdt ſtoockt mijn vier en meerdert mijne ſmert.
Ionckvrouwen 't is om u. ick ſweere by de ſchoone,
De ſchoone die mijn ſiel gevangen voert ten toone,
Die my heeft in haer macht, ick ſweere by de pijn
Daer ſonder ick niet ſou in vreuchden konnen ſijn:

k ſweere by dat licht dat zy my pleecht te geven
's zy haer oogen wendt de Sonne van mijn leven.
Het is om u geweeſt, alleen om deſe ſaeck,
Dat ick Cupido wil gaen leeren onſe ſpraeck.
lf Venus van dit jaer (het is niet lang' geleden)
uam vroeyelick en bly naer Hollands rijcke ſteden,
Den ſilveren dau viel met druppels hier en daer
VVaer datſe ging en ſtont, van haer ſchoon gouden haer.
y wou dat haeren ſoon by my wat ſou verkeeren,
p dat hy onſe ſpraeck van Hollandt mochte leeren:
Ick gaf haer goeden moet, ick ſeyd' het ſou wel ſijn,
Het kindt is jonck genoech. zy liet het daer by mijn.
y woonde vaſt by my, wy ſouden Hollandts ſpreken,
y hadd' de ſpraecke vaſt in tien of twellef weken.
Ick hebbe menichmael, als ickſe liggen vant,
Zijn pijlen ende boog genomen in de handt,
aer als hy van my ginck, in plaetſe van bedancken,
nt hy my een geſchenck (het ſijn zijn oude rancken)
Hy heeft my eenen pijl gedruckt in mijn gemoet,
Die my altijdt in vreucht en ſmerte leven doet.
bitter-ſoete pijn ! dat is hy O Ionckvrouwen,
ie my eerſt heeft geleert de hoop op een te bouwen,
Die my eerſt heeft geleert, die my eerſt heeft getoont
Den handel van het volck, dat ons ſoo quaelick loont.
at volck, dat ſoete volck, dat volck dat met haer ſpreken,
n met haer ſacht gelaet der mannen hert doet breken,
Dat met haer godlick vier, en vriendelick geſicht,
Als ſterren in de nacht, ons duyſter ſiel verlicht.
e oorſaeck van ons ſmert, de oorſaeck van ons vreuchden,
e oorſaeck van ons quaet, de oorſaeck van ons deuchden.

De

De ſchrick van onſe ſiel, en wederom de luſt,
De brandt van ons gemoet, maer die hem ſelven bluſt.
Dat ick de Sonne waer, of dat ick haren wagen
Een dach mocht ofte twee doen gaen naer mijn behagen,
Ick ſoude ſtille ſtaen ſoo dickwils in de locht
Dat ick den ſchoonen glans van een aenſchouwen mocht.
Dat ick waer als de Son, ick ſoud' haer oogen maecken
Twee ſterren in de locht, dat zy my mochten naecken,
Dat ickſe mocht aenſien. ick ſoudeſe doen ſtaen
In midden 'ſhemels troon niet verre van de Maen.
Hoe menichmael heb ick gewenſt te mogen weſen
Een bie, een kleyne bie, om honich te gaen leſen
Vuyt haeren rooden mondt. als hy eens open gaet
Soo word' ick met een ſap der lieflickheyt verſaedt.
Dan komt haer ſiel in my ſoetrieckende geſlopen
En vloeyet in de mijn, en doet de deuren open
Van mijn verheucht gemoet. dan is mijn brandend' hert,
Int midden van zijn vier, maer verre van zijn ſmert.
Cupido dat ick kond' ſoo licht ſoo kleyne weſen
Gelijck de minſte vlieg', my dunckt ick waer geneſen.
Ick ſoud' een huyſken recht gaen maecken by den mondt
Van een daer ick op denck, daer ick in wonen kond'.
Dat ſou mijn woning ſijn, daer ſoud' ick altijdt ſuygen
Dat hemels lieflick nat, ick ſoud' haer ſinnen buygen,
Haer wreetheyt doen vergaen, ick ſou haer volgen naer
Tot dat ick in haer hert, of zy int mijne waer.
Gelijck de krekels doen, die in de bloemkens ſweven
En by den ſoeten dau, en 't nat des hemels leven,
Soo gaet het oock met ons. de liefde kan ons voen,
Ia ſonder ſpijs of koſt of yet daer by te doen,

Het is een ſoeten dranck, het is een ſoeten regen
Die neer daelt in ons hert, het is een ſoeten regen
Het is den honich dau die uyt u aenſchijn vloeyt,
O Venus borgery, daer mede ghy beſpoeyt
Beſpoeyt ons drooge ſiel. als ghy ons wilt begeven
En mogen wy niet eens meer dencken om te leven:
Ons leven, onſe ſiel, ons herten ſijn geſtelt
In uwe ſachte macht, en vriendelick gewelt:
VVant Venus is een vrou, zy heeft ons oock de vrouwen
Gegeven in de macht, dat is al ons behouwen.
VVat ſou de weerelt ſijn, wat waer des weerelts grondt,
Ten waere dat men daer een lieflick aenſicht vondt?
Men ſecht dat Iupiter als hy eerſt alle ſaecken
Hier in dit woeſte rond begonnen hadd' te maecken.
Hem keerde drymaels om al lacchend' ende ſprack
Dat in dit groote rijck noch eene ſaeck' ontbrack.
Doen bracht hy voort een dier, hy deed' een dier voort kommen,
Een dier, een lieflick dier, dat wy een meyſken nommen.
Maer als hy't had volmaeckt, en ſach zijn maeckſel aen,
Hoe dat het hem toe loech, en ſach het voor hem ſtaen,
Self in zijn eygen werck kreech hy ſoo groot behaegen,
Dat hy zijn eygen min begonde te klaegen.
Hoe dickwils heeft den Godt die met zijn ſtercke handt
En 'tblixems vlammich vier doet daveren het landt,
Hoe dickwils heeft hy ſelf al ſachjens komen kruypen,
En naer dat ſoet geſicht zijns alderliefſte ſluypen.
Dat was zijn konincks rijck, den hemel liet hy ſtaen
Als hy maer naer den ſchoot van zijn Vriendinn' mocht gaen.
Ick acht hem levend' doot, ick ſluyt hem van de menſchen
Die ſulck een dier aenſiet, en niet en ſoude wenſchen

VVat naerder haer te ſijn. ick acht hem voor een hout
Die in de ſoete min al levende verflout.
Dat ick den hemel mocht voor Iupiter bewaeren,
Ick ſou een nieuwe ſoort van volck daer in vergaeren,
De meyſkens ſouden ſijn het meeſte volck daer in:
Dat waer een borgery, bequaem naer mijnen ſin.
Het ambacht dat men ſou in mijn gemeynte leeren,
Dat ſouden ſoentjens ſijn, ick ſou daer in verkeeren,
En wetten ſtellen voor, die yeder wie hy waer
Met neerſticheyt en vlijt ſou moeten volgen naer.
Dees ſoete borgery en ſou geen droefheyt maecken,
Haet, tooren, ende nijt, en ſou men daer niet ſmaecken,
Geen krijch en ſouder zijn daer in, dan die geſchiet
Met vreuchden en geneucht, en alſt de min gebiet.
De veſten ſouden zijn gevlochten en geweven
Van myrten die den ſoon van Venus ons ſou geven:
De wallen ſouden ſijn van traenen, die de bruyt,
Als zy te bedde gaet, den eerſten nacht ſtort uyt.
VVant daer ſtaet altijdt een van Venus kleyne knapen
Niet verre van het bedd', ſoo haeſt als zy gaet ſlapen,
En gaert dat koſt'lick nat, en nemet wel gewis,
Om dat het huyden daechs niet veel te krijgen is.
Doch ſo ick niet en kan tot mijne wenſchen komen,
Soo hebb' ick even wel u lieden voorgenomen
Dit boecxken als een merck end' als een ſeker pandt
Van onſe groote jonſt te geven in de handt.
Ionckvrouwen, laet dan eens u lieden ſoete ſtraelen
En blinckende geſicht daer vriendelick op daelen,
En wenſt my, wenſt my toe, dat voor den ſoeten loon
Ick noch beſitten mach Cupidoos ſachte kroon:

Da

Den hemel van dien God(O die hem mocht beerven)
Is in den lieven ſchoot van zijn vriendin te ſterven:
Den hemel van dien Godt is by het ſchoone aenſchijn
Van zijne alderliefſt'altijdt te mogen ſijn.

Voor-reden aen de doorluchtige Vrouvven, over veel jaren geſchreven.

HEt is een out geſchil van langen tijdt gereſen,
En noch op deſen dach niet duydelick geweſen,
VVie dat men geven moet van deuchden en verſtandt
De vrouwen of de mans den prijs en d'overhant.
De mannen hebben eerſt met kloeckicheyt van handen
Genomen in haer macht de ſteden ende landen,
En onder haer gebiedt en onder haer gewelt
Des aertrijcks ronde kloot getrocken en geſtelt.
Daer tegen is de deucht, daer tegen ſijn de gaeven
Van't vrouwelick geſlacht beſloten en begraeven.
En haer getrou gemoet, en haeren handel kuys
Heeft tot zijn leſte pael den dorpel van het huys.
De kinders ſijn haer volck, dat ſijn haer ſoete lieden,
De borgers van haer ſtadt, daer over zy gebieden,
En voen die met den wijn die voor den eerſten dorſt
Gelijck uyt een fonteyn komt vloeyen uyt haer borſt,
Tot dat zy ſijn bereyt om in het veldt te treden,
En op haer vaders wijs te vechten voor haer ſteden.
Of door de wetenſchap geſlepen van verſtandt,
Vercieren haere ſtadt, doen meerderen haer landt,

Soo dat men een groot deel van dat de mannen drijven
In oorloch en in vree de vrouwen moet toeſchrijven,
  Die eerſtmael brengen voort en helpen aen haer kracht
  En voeden met haer bloet het mannelick geſlacht.
Het mannelick geſlacht, dat eerſtmael als verloren,
Noch Son en ſiet noch Maen, eer dat het wordt geboren.
  Haer graf is 'ſmoeders buyck, daer lange tijdt de man
  Voor doot begraven licht, eer dat hy leven kan,
Tot dat de ſilvre Maen heeft negen mael op eerden
De droeve nacht verlicht met nieu geſpannen peerden,
  En negen mael haer ſchijn, en negen mael haer hooft
  Vervult met ſuyver licht, en wederom berooft.
Dan komt dat edel dier dat gans de aerd' doet beven,
En meerder als de vrou neemt uyt de vrou zijn leven.
  Van daer is zijn begin. en die de vrou veracht
  VVordt met de vrou getelt eer hy wordt voort gebracht.
Daerom de wijſen Helt de Koninck groot van machten
Lycurgus heeft belet de vrouwen te verachten,
  En placht haer eenen booch te geven in de handt,
  Om kloeckelick in noot te vechten voor haer landt.
Haer naelde was de ſpies, haer ſpinrock waeren lanſſen,
Haer ambacht was de krijch, haer huyſen waren ſchanſen:
  Haer wiege was een ſchilt. daer in wiert t'huys gebrocht
  Dat nieu-geboren kindt met dat quam in de locht,
Met dat geboren werdt, en als zy ſouden tijden
Den vyandt int gemoet om voor haer landt te ſtrijden,
  De moeder riep haer toe, O kindt gaet in den tocht,
  En keert met deſen ſchilt, of worter in gebrocht,
Hier met ſal ick u ſien of levend' weder keeren,
Oft hier int huys gebrocht den dooden hoop vermeeren.

Ga

Gaet henen, gaet mijn kindt, en toont in desen strijdt
Dat ghy een rechte spruyt van Lacedemon sijt.
Geen vrouwen sijn bequaem om rechte mans te baeren,
Dan die sich noch van sweerdt noch spiessen en vervaeren.
Geen vrouwen baeren mans, dan die in tijdt van noot
Niet vreesen voor de krijch, niet schricken voor de doot.
Als Pyrrhus sterck van macht, de Koninck van Epiren
Naer Lacedemon quam met onbekende dieren,
Met Elephanten groot, van wonderbaer gewelt,
Die noyt voor zijnen tijdt en quamen in het veldt,
De vrouwen hebben self de mannen moet gegeven
En kloeckelick vermaent om vromelick haer leven
Te laeten voor het landt, en met een sterck gemoet
Te offeren aen Mars haer lichaem ende bloet.
De mannen in de noot die wouden gaen versenden
Haer vrouwen uyt de stadt, om soo van haer te wenden
De vreese van de doot: maer eene van verstandt
Quam in de Raet gegaen met een sweert in haer handt,
En heeft de mans gevraecht, of zy dan liever wouwen,
Verlaeten haere stadt, behouwend' haere vrouwen
Dan dat zy die voor haer tot hulpe van het landt
Gewapent souden sien neervallen in het sandt.
De vrouwen sijn bekent van d'Amazoonsche vorsten,
Die met een yser heet uytbranden haere borsten,
D'een hielden aen den toom, en d'ander aen de lans,
En sittende te peerdt, soo renden op de mans.
En noch veel ander meer, de welck van de Poëten,
Om dat het vrouwen sijn, al wetens sijn vergeten,
Die wy nu brengen voor, en stellen als ten toon,
Niet willend' haer voortaen benemen haeren loon.

 Neemt

Neemt dit dan aen in danck, en leert de mannen prijſen,
Dat ghy die vrouwen oock haer eere moocht bewijſen,
En toelaet haeren lof geheel en ongeſchent,
Die niet min kloeck en ſijn, maer minder ſijn bekent.

Ionckheer IOHAN van der Does, Heere van Noortwijck aen DANIEL HEINS, *eerſt gekomen ſijnde om te ſtuderen tot Leyden.*

O Heyns die van den Heynſt dijn naem voert, door wiens hoef
Ontſprongen is geweeſt uyt 'tgraſig Helicone
De Caballijnſche vloet: eer dat hem Glaucus ſone
Den toom wierp in de mondt ontrent Pirenes gloef.
VVaer door u t'hans ſoo mildt zijn wateren uyt meet,
Als dien voor al ons jeucht Apollo heeft verkooſen,
Om tuſſchen tijden ſich int danſen te verpooſen,
En houden aen de lijn de dochters van Moneet:
Soo dickwil moy gemaeckt, doch nemmermeer verſaet
Van een ſo fraeyen ront en wel geſtemde ſangen,
Als of ghy dees geleert, of van haer hebt ontfangen,
Ten tijden doen ghy eerſt tot Leyden wert beſtaedt,
En dat ghy hebt begoſt te roeren Clioos ſnaer,
Met een ſoodanen voys, als tot lof van Corinne
Te quelen Naſo plach, of daer met zijn vriendinne
Caſſandre was gewoon te cieren Sannazaer.
Hier van kan weſen tuyg ſoo menich hooſſen brief
Geſchreven op de wijs van Naſoos Heröiden,
VVelck 'tlicht geloof door liefd' gebracht heeft in ſwaer ſtrijden

To

Tot nadeel van haer eer, der maechden 'tmeeste grief.
VVaer van ten deel ons wel gebleken is de proef
Vuyt Deidamiens brief aen Peleus soon gesonden,
Vol sins, van woorden rijck, ja van gelijcke vonden
Als hy te vinden plach dien 't Geetsche landt begroef,
Noch sijnd' in 's Keysers ban, soo verre buyten Room.
Daer noch beffens hinck een lofdicht schoon ter eeren
Des overzeeschen tochts, nu onlangs by ons Heeren
De Staeten 'slandts gedaen op 'svyants kust en stroom,
En van de groote zeeg, daer met Gods stercke handt
Graef Mauritz heeft gekroont niet verre van VVestende,
Al waer men selve 't hooft voor d'ons den rug sach wenden,
Voor wien soo menich Specht leyt met de neus int sandt.
De rest heb niet gesien. doch wie en kan den boom
Niet kennen uyt de vrucht, eu uyt de klau den leeuwe?
O door vlijt en verstandt, niet als men in d'ouw' eeuwe
Gewoon was, dichter kloeck geworden in den droom.
En wilt derhalven niet u belgen, als ghy siet
en draf van Alcmeens soon de dwergen conterfeyten,
ft op Achillis schildt met klater bussen speyten,
Of dat Pan Phœbus lier derf trotsen met zijn riet.
VVaer med' ick seggen wil, dat gh'u niet stooten moet
en Zoïlus geblaf, als die u hoort te laeten
enoegen, t'hebben d'eer, dat voor al ons landt saeten
Selfs Scala u op't hooft geplant heeft Daphnes hoet.

DANIEL

DANIEL HEINS aen Ioncker IAN van der Does, Heere van Noortwijck.

NV sie ick voor gewis, dat al wat de Poëten
Van Phœbus door haer konst ons hebben laeten wet
Niet anders is geweest dan slechts een vals bediet,
In Grieckenlandt gebroet, jae oock veel min als ni
Dat hy tot zijn geboort hadd' Delos uytgekoren,
Om daer te mogen sijn van Cœi kindt geboren,
In Delos altijdt nat, gekroont van alle kant
Soo van de groote zee, soo van het dorre sandt.
Aldaer de wilden Godt, de Godt van onse landen,
Neptunus gans het lant omringde met zijn banden,
Aldaer de waetren wreet seer hooch in haren tocht
Besprongen met haer schuym de vreesselicke locht.
Het een, meen ick, is waer, maer t'ander is gelogen:
VVant dat hy soude sijn in Delos opgetogen,
En kan ick niet verstaen: maer dat hy by de kant
Der zee geboren is, blijckt wel uyt u verstandt.
VVant hy int Hollants spreeckt, en als in onse steden
Geboren en geteelt, my komt aen boort getreden
Met eenen Duytschen voys, van sulcken soeten klanck,
Als Phœbus met zijn volck in Cadmi bruyloft sanck.
Ick wil voortaen met recht Bœoten laeten vaeren
Met al den Grieckschen pracht, en Pindaro zijn snaeren
Gaen senden, als ick sie, dat hy, die onsen geest
En onse konste stiert, van Hollandt is geweest.
Hy moest van Hollandt sijn, van Hollandt moest hy wesen;
Maer Delos en was niet, gelijckerwijs wy lesen

Geleg

Gelegen binnen in Ægæi woeſten grondt,
Aldaer den ronden hoop der Cycladen in ſtondt.
ck meyn' het is niet ver van Catwijck afgelegen,
'an Leyden oock niet ver, beſet met dorre wegen.
'T is Noortwijck nu genaemt, dat Noortwijck, daer den helt
En vorſt van onſe konſt is Overſte geſtelt.
)at Noortwijck daer de zee, dat Noortwijck daer de baeren
)e ſterren trotſen ſelf, en vreeſelick opvaeren
Door Æoli gebiedt, dat Noortwijck daer het landt,
Als Delos hier te voor, ſtaet midden in het ſandt.
)aer gans het huyſgeſin van Nereus groene benden
l ſpringende rontom ſich door het water wenden,
Daer Doris met haer volck komt ſwemmen, ende gaen
Schièr boven op het landt, en op de duynen ſtaen.
Ioe dickwils heb ick ſelf, ick neem u tot getuygen
Ghy winden, die de zee doet rijſen ende buygen,
Hoe dickwils heb' ick ſelf, als ick daer ben gegaen,
Al den geſteerten hoop rontom mijn lijf ſien ſtaen?
n deſen dorren kant, daer niet dan ſchepen waeren,
)an zee, dan harde locht, ſchier midden in de baeren,
Is voortgekomen eerſt, die met zijn wijs ghemoet,
Als Phœbus, al den hoop van Roomen wijcken doet.
Aen ſecht dat Venus ſelf, die uyt de zee gheboren
s ſelver oock geweeſt, doen meer als van te voren
Te Noortwijck is geſien, die meysjens van het landt
Die hebben haer doen ſelf genomen by de handt,
n in den dans geleyt. Cupido quam getreden
n met een bly gelaet naer onſen kant gereden.
Zijn peerdt was Zephyrus, die doe ter tijdt een kleedt
Van rooſen om en om zijn vleugels was geſpreet.

Men ſecht dat hy daer oock al op de ſelve tijden,
Te ſchepe leerde gaen, en op het waeter rijden.
Hy was bepeckt, betart, als ons maetrooſen ſijn,
Die nu noch alle daech gaen ſeylen in den Rijn.
Men ſecht dat hy daer oock op d'Hollandtſche manieren
Zijn voeten leerd' op't ys en over de rivieren
Snel vliegen als de windt, daer noch op deſen tijdt
Het ſoete Venus-volck geſien wordt en gevrijt.
Hoe dickwils heeft hy oock zijn pijlen daer vergeten,
Iae ſelve zijnen boogh al ſchietende verſleten?
Hoe dickwils als men ginck hem ſoecken in het landt,
Is hy gevonden daer ſtaen ſpelende by't ſandt?
Anacreon vaert wel, vaert wel voortaen Athenen,
En ghy Romeynen oock. ick wil my van u ſpenen.
Als Delos by ons is, en Phœbus van dit landt,
Soo wil ick u voortaen niet nemen in de handt.

EMBLEMA

HET AMBACHT VAN CVPIDO.

Pila mundus Amorum est. 2. *Harmoniam rerum Amor conservat.*

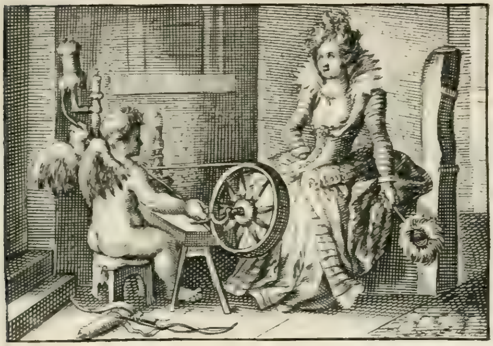
1. *Pila mundus Amorum est.*

De wonderbaere kloot daer in de menschen swermen,
aer alle dinck in is besloten, een groot al,
elegen in de zee, en in des hemels ermen,
/oest, ront, aen alle kant gelijck, is onse bal.
e weerelt is den bal, waer mede dat wy spelen,
et kaetspel is de locht. de mensch en siet ghy niet,
y is nochtans hier in, en draeyt naer ons bevelen,
esloten in den bal, die ghy hier vlieghen siet.

2. *Harmoniam rerum Amor conservat.*

Kuypt kleyne Kuyper kuypt, die alleman doet buygen,
treft met u gewelt, en voeget al aen een.
ant waer het sonder u, de weerelt viel in duygen,
e nu behouden wordt van u, en anders geen.
ader is een smit, een koppelster u moeder,
y maeckt de hoepen vast van hemel en van aerdt.
ambacht dat is goet. want ghy zijt den behoeder,
'sweerelts groote ton van onderganck bewaert.

3. *Dum colo fœminam, hoc fio.* 4. *Exitus in dubio eſt.*

3. *Dum colo fœminam, hoc fio.*

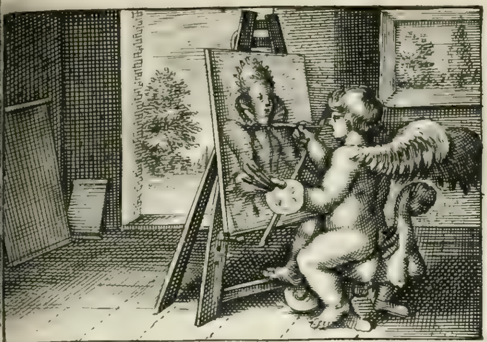
Mijn wijsheyt, mijn verſtandt, is minder als twee oogen,
Daer werd' ick van geleyt: mijn hert, mijn groot gemoet,
Mijn mannelick gewelt, en kan ſich niet vertoogen,
Als ghy my, o Ionckvrou, de ſwaeren ſtrijdt aendoet.
Ick worde als ghy ſijt. ick geef u lijf en ſinnen,
Ick volge naer u doen. Godin, daer ick op bou,
Ick kom u ſoo na by, dat ick begin te ſpinnen,
En daer ick was een man, daer ben ick nu een vrou.

4. *Exitus in dubio eſt.*

Siet toch eens Venus kindt, en die ſich daer beneven
Gevoecht heeft op der aerdt, een Godt en oock een kindt,
Die Hymen wordt genaemt: wiens ambacht is te geven
De man zijn ſoete lief, die hy wel heeft geſint.
Het is een wonder werck: zy dobbelen met ſteenen,
Of zy't oock weſen ſal, dat ſeer onſeker is.
VVant als ghy meent te ſijn ſeer vaſt en op de beenen,
De ſteen die keert noch om, de ſaecke gaet noch mis.

5. *Im-*

5. *Imaginem eius mecum gesto.* 6. *Semper reciprocanda serra.*

5. *Imaginem eius mecum gesto.*

Het beelt van die ick volg is in mijn hert geschreven :
Dat wesen, dat gesicht, dien toovenaer, dien lach,
Staet altijdt in mijn sin , en is daer in gebleven
Geschildert, van dien tijdt, dat ick haer eerstmael sach.
Ick draech het waer ick gae : en als ick wil gaen smaecken
Een gans volmaeckte vreucht , soo denck ick wat zy doet.
Dan sie ick haer voor my. maer als ick haer wil raecken ,
Haer rechte schildery treck ick uyt mijn gemoet.

6. *Semper reciprocanda serra.*

Die in Cupidoos perck begonnen heeft te jaegen ,
Blijft altijdt op het self: de vreucht komt naer de pijn ,
De pijn komt naer de vreucht : gelijckerwijs die saegen
Dan met het lijf om leeg , dan weer om hooge sijn.
Men gaet, men loopt, men komt, men sucht : en t'allen tijden
Is wederom te doen het gene ghy nu doet.
Soo als de saege gaet , gelijck van beyde sijden,
Altijdt in eenen balck , altijdt op eenen voet.

7. *Perfer*

7. *Perfer & obdura.* 8. *Amoris semen mirabile.*

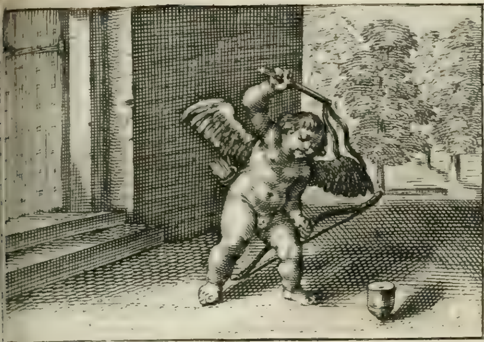
7. *Perfer & obdura.*

Twee van het loose volck van Venus soete knapen,
Met vleugels toegerust, slaen 'tkooren van het kaf.
Het kooren blijft geheel, dat sy daer naer op rapen,
Het stroo dat blijft alleen, dat scheyden sy daer af.
Soo gaet het inde min. ghy moet geduyrich lijden,
Tot datter wert beproeft, wie rechte liefde draecht.
Dan draecht zy in het graen, en werpt het kaf ter sijden,
Die u heeft lief ghehadt, en die u heeft behaecht.

8. *Amoris semen mirabile.*

Siet Venus saeyer aen. hy gaet zijn saet uytspreyden
De weerelt om en om, gelijck een landtman doet.
Het saet komt weder voort, en sonder lang te beyden
Geeft vrucht op zijnen tijdt, die d'aerde weder voet.
De vruchten die het brengt, die sijn begaeft met reden,
Met wijsheyt en verstant, en wonderlick van aert.
Die vruchten houden op de landen en de steden.
VVijst my doch eenen boer die sulcke vruchten gaert.

9. *Vapulando ſuſtentor.* 10. *In pœnam vivo.*

9. *Vapulando ſuſtentor.*

Gelijck den tol die draeyt geſtadich wort gedreven
En door de handt gekeert, die hem geduyrich ſlaet,
Soo gaet het oock met ons, de wreetheyt doet ons leven
Die ons geſtadich quelt. zy onderhoudt ons quaet.
Ons lijden wort gevoet met tegenſpoet int minnen.
Dat ſelve geeft ons moet. neemt wech dees ſoete pijn
Die ons noch hopen doet, al iſt dat wy niet winnen
En leven ſonder hoop, wat ſal de minne ſijn?

10. *In pœnam vivo.*

Me Ionckvrou, 't is genoech. den beul die door u oogen
Gekropen is in my, die weygert my de doot.
Te ſterven waer my vreucht: dat wilt hy niet gedoogen.
Om dat ick levend' blijf, ſoo blijf ick in de noot.
aenſicht is de banck daer ick op lig gebonden,
Daer ick op word' gereckt. u ſoetheyt, u verſtandt,
eeft een mael in mijn hert een machtich vier geſonden,
at my altijdt ontſteeckt, en nimmermeer verbrandt.

11. *In tenebris lucem.* 12. *Sine fine.*

11. *In tenebris lucem.*

De baeren van de zee tot aen de locht gedreven
Beſtormen vreeſſelick het ſchip dat ghy hier ſiet:
Het helt, het wijckt, het ſinckt, de ſchippers ſelve beven,
En hebben nu het roer niet meer in haer gebiedt.
Den Hemel is bekleet met wolcken en met winden,
Den dach is vol van nacht, het licht is al vergaen.
In deſe duyſternis ſult ghy noch hope vinden,
Soo ghy maer aen en ſiet de oogen die daer ſtaen.

12. *Sine fine.*

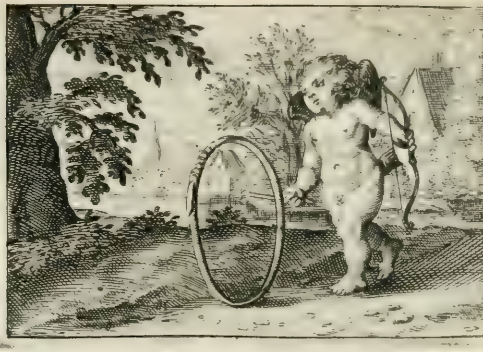
VVat doet den kleynen Godt? wat heeft hy toch te ſchrijve[n]
Beneden in het ſandt? wat maeckt hy voor een werck?
Hy keert den paſſer om, het een been ſiet ghy blijven,
Het ander gaen rontom, en trecken een rondt perck,
De circkel die ghy ſiet, is toe van alle ſijden:
Men ſiet geen endt in hem, oock iſſer geen begin.
Soo gaet het oock met ons. wy blijven in het lijden.
Die eens quam in ons hert, die woonter altijdt in.

ap

13. *Pennas perdidit ille ſuas.*

14. *Volvitur aſsidue.*

13. *Pennas perdidit ille ſuas.*

Die my geſchoten heeft, al is hy kleyn van leden,
Zijn handt is wonder vaſt, hy maeckt een groote wondt,
Hy neemt de ſinnen wech. den brandt die ſinckt beneden
Tot aen het diepſte merch, tot aen des herten grondt.
Hy herbercht ſelf in my, hy heeft my ingenomen,
Hy volchde zijnen pijl als hy de wonde gaf.
Nu blijft hy altijdt vaſt; want doen is hy gekomen
Te wonen in mijn hert, zijn vleugels waeren af.

14. *Volvitur aſsidue.*

Cupido drijft den hoep: dat is het ſpel der minnen.
Den hoep en heeft geen end: de min en heeft oock geen.
Den hoep is ſonder kant: de minnaer heeft geen ſinnen.
Den hoep rolt altijdt voort: dat heeft hy oock gemeen.
Den hoep wort voort geſtout: de minnaer wort geſchoten.
Den hoep gaet dickwils om: de minnaer is altijdt
Dat hy te vooren was. den hoep is toegeſloten:
Den minnaer kompt oock vaſt gebonden in den ſtrijdt.

15. *Amor cæcus.* 16. *Omnia Naturæ contraria.*

15. *Amor cæcus.*

Al wat de liefde doet, is ſot en ſonder reden.
Aenſiet maer eens dit ſpel. het kindt van Venus komt
Int midden van den hoop der vryſters aengetreden,
En grijpter een van al, zijn aenſicht is vermomt,
Zijn oogen ſijn geſtopt: ſoo gaet het in het minnen,
De minnaer is vermomt, zijn ooghen ſijn verblindt.
Hy weet niet wie hem dient. een ander krijcht zijn ſinnen;
Hy vindt niet die hy ſoeckt, hy ſoeckt niet die hy vindt.

16. *Omnia Naturæ contrarie.*

Al dat de minnaer doet van Venus ſoon gequollen,
Is tegen het gebruyck, is tegen alle man.
Het ſy wat hy begint zijn ſinnen ſijn op rollen.
Hy gaet, hy loopt, hy ſtaet, veel anders als hy kan,
Verkeert is al zijn doen, verkeert is al zijn laeten:
Hy is een ander menſch. die kompt in deſe ſtaet,
En let niet op hem ſelf: hy kan geen wijsheyt vaeten.
En liever op zijn hooft, dan op zijn voeten gaet.

17. *Fe*

17. *Ferrum est quod amant.* 18. *Puer denuo.*

17. *Ferrum est quod amant.*

Besiet eens Venus soon, hy staet van alle sijden
Gewapent als een helt, die zijnen vyandt jaecht.
Indien ghy vraecht, waerom? hy sal u self belijden,
Dat hy de dochters oock daer mede wel behaecht.
De een roemt op zijn goet, de ander op zijn boecken,
En treffelick verstandt: de derde wel ter tael
Stelt voor al dat hy wilt. maer seker dat zy soecken,
En daer zy meest naer staen, is yser ende stael.

18. *Puer denuo.*

Het loose Venus kindt, gelijck de kinders plegen
Die noch onnosel sijn en loopen in den rock,
Heeft yewers uyt den hoeck een houten peert gekregen,
Het peert dat hy berijdt is eenen besem stock.
Let hier, ô Minnaer, op, indien ghy wilt beerven
Het gene dat ghy soeckt, eer ghy het spel begint.
Want sonder sot te sijn en sult ghy niet verwerven.
Die recht getroffen is, wordt wederom een kindt.

19. *Cœlari vult ſua furta Venus.* 20. *In lubrico.*

19. *Cœlari vult ſua furta Venus.*

De Godt die in d'een handt zijn pijlen pleecht te dragen,
In d'ander eenen booch, ſtaet ſonder yet daer in.
Vraecht ghy wat dat hy doet? hy heeft die neer geſlagen,
En deckt het ſchandich deel, doch noodich in de min.
Ghy die geluckich ſijt, die Venus heeft verkoren,
En u bemindens hert gegeven in de handt,
Sijt wijs en ſiet wel toe. wilt ghy niet gaen verloren,
Bedeckt u eygen vreucht, ſoo deckt ghy haere ſchandt.

20. *In lubrico.*

Cupido leert het ſpel dat Hollandt heeft gevonden,
Hy proeft te gaen op't ys, hy heeft twee ſchaetſen aen.
Hy heeft twee yſers ſcherp aen zijne voet gebonden,
Daer mede dat hy meynt op't water vaſt te ſtaen.
Het ys van ſelfs is glat, de yſers glat daer tegen,
Men valt ſeer lichtelick daer op, of oock daer in.
Het vryen gaet alſoo. die niet en is te degen
Geſlepen op het werck, die duyſelt in de min.

21. *Bulla favor.* 22. *Amoris domitrix invidia.*

21. *Bulla favor.*

Gelijck de lichte bel ſeer haeſtich wordt geboren,
in dickwils weder breeckt ſoo haeſt als zy op ſtaet:
oo gaet het met de jonſt van die ghy hebt verkoren.
Zy gaet gelijck zy quam, en kompt gelijck zy gaet.
)ie wijs is wacht hem wel van daer yet op te bouwen.
let is maer eenen windt. Cupido ſpeelt zijn ſpel.
ls hy hem wederkeert, ſoo ſal zy weer verflouwen,
Vant dat ghy jonſte noemt, dat is een rechte bel.

22. *Amoris domitrix invidia.*

Siet Venus ſone vlucht, en kan hem niet bedwingen
an bangicheyt en vrees, vervaert van dat geſicht
ie ſwarten bulleman, die hem hier kompt beſpringen,
n helpt vaſt op de loop dat kleyne tanger wicht.
e min is teer en ſwack, zy is goet om verjaegen,
n wordt gemeenelick verdreven door de Nijt.
at is den bulleman. ghy ſullet u beklaegen,
ie met hem hebt te doen, ten ſy dat ghy wijs ſijt.

23. *Amor*

23. *Amor eruditus.* 24. *Omnia conjungo.*

23. *Amor eruditus.*

Cupido vliecht om hooch vaſt houdend' in zijn handen
Een ongeſloten boeck, dat hy beſchreven heeft.
Die wetenſchap beſit, vliecht over alle landen,
En boven haet en nijt, trotſt al wat datter leeft.
De minnaer die dat heeft, en is niet meer gebonden
Aen't oordeel van het volck, die verre van hem ſtaen
Beneden op der aerdt. dat ſijn de keffend' honden,
Die baſſen in de locht, daer zy niet konnen gaen.

24. *Omnia conjungo.*

Mijn ambacht dat ghy ſiet dat is by een te voegen
Den hemel en de aerd, en watter is daer in,
Met een genegentheyt, en liefelick genoegen.
Dat is het eygen werck van een volkomen min.
Ick naeye wat ick mach de herten aen den ander
Die verre van een ſijn. ick hechte watter leeft.
Soo datſe nimmermeer en komen van den ander,
Met eenen ſoeten draet, die my mijn moeder geeft.

EMBLE

EMBLEMATA

AMATORIA.

Aen den Leſer.

D*Eſe naevolgende* 24 Emblemata *zijn te vooren meermaels ende op verſcheyden plaetſen ghedruckt, dees hadde eertijdts een ſeecker Liefhebber ſoo uyt den hooghgheleerden* M^r. Hadriaen de Ionghe, *als andere Schryvers, by een vergadert, ende in koper doen ſnijden, om door den druck ghemeen te maken, dan alſoo dit maer ſtomme beelden waren, ſoo is de ſoetvloeyende tong van onſe Poëet daer toe gheleent, die de ſelfde over veel jaren Nederlandts heeft doen ſpreken.*

1. *Omnia vincit Amor.*

2. *Au dedans je me consume.*

1. *Omnia vincit Amor.*

Den ſtercken ben ick ſterck, den ſachten ſachte banden
En toomen werp ick om : het wijckt doch al mijn handen,
  Al wat de ſchoone Son beſtraelt. Het is een kindt,
  Een kint, een kint alleen, dat ſoo veel mannen bindt.
VVat wonder iſt dat haer de menſchen overgeven,
Als ick de leeuwen toom, en onder my doe beven?
  VVat ſtrijdt ghy tegen my? als't doch ſoo weſen moet,
  VVaerom en leert ghy niet my komen te gemoet?

2. *Au dedans je me consume.*

Beneden ben ick heet, van boven toegeſloten,
Van boven worter gans geen water in gegoten,
  Van onder viers genoech. O doodt, O wreede doodt,
  VVaert dat ick ſterven kond' ſoo waer ick uyt de noodt.
Nu ſterf ick als ick leef, ick ben doodt al mijn leven,
Mijn hert verdroocht int lijf, mijn jeucht gaet my begeven,
  Geen vreucht en iſſer meer. van buyten is den brandt,
  Van binnen ſuygt hy uyt mijn ſinnen en verſtandt.

3. *Mes pleurs mõ feu decelẽt.* 4. *Ardo d'appresso & da lõghi mi strugg.*

3. *Mes plus mon feu decelent.*

Mijn vier brandt meer en meer, wat ſal het eynde weſen?
Het water ſpruyt uyt 't vier, en kan my niet geneſen.
Mijn vier dat wort geſtoockt, mijn vier dat brandt en blaeckt,
Soo lange dat mijn vier my een fonteyne maeckt.
Van traenen vloey' ick wech: wilt zy my niet verhooren,
Ick moet doch eyndelick int water gans verſmooren.
O wonderbaeren brant, van branden komt my dat.
Ick ſwemme daer ick gae, den brant die maeckt my nat.

4. *Ardo d'appresso & da longhi mi struggo.*

Twee vieren krencken my ſeer ſwaerelick mijn ſinnen,
Het een niet verr' van my, het ander is van binnen.
Het vier dat binnen is, daer word' ick van verbrandt,
Het vier dat buyten is, dat helpt my oock van kant.
Het vier dat binnen is, dat moet ick altijdt lijden,
Het vier dat buyten is, dat komt my oock beſtrijden.
De helft is wel by my, daer van ick gae te niet:
Dus lijd' ick in mijn hert een vriendelick verdriet.

5. *Qui*

5. *Qui me nourrist, m'estaind.* 6. *A autruy mort, a moy vie.*

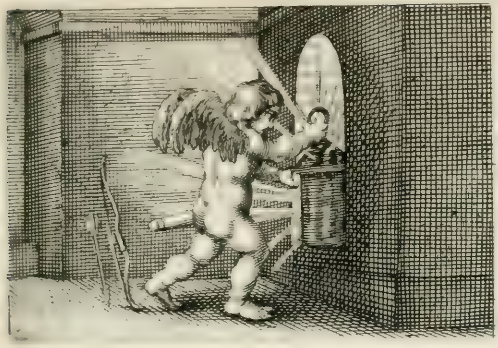
5. *Quj me nourrist, m'estaind.*

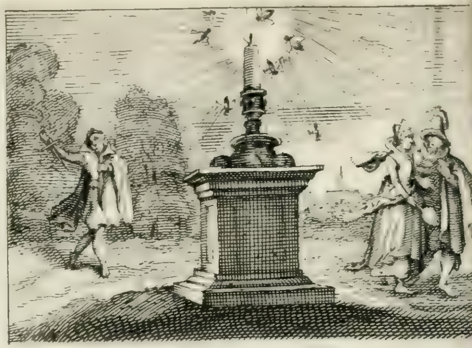
Het gene dat de torts ontsteeckt en doetse branden,
Dat selve blustse weer soo haest men keert zijn handen.
Soo gaet het in de min. O wreeden brandt, O brandt,
VVat baet mijn wijsheyt my, oft' treffelick verstandt?
Ick loop her end weer, ick gae nu soo veel daegen,
In soecke dees en die, om mijnen noodt te klaegen.
Ick moet weer na het vier, de gene die't my doet
Als oorsaeck van mijn vier, mijn vier oock blussen moet.

6. *A autruy mort, a moy vie.*

It vier leef ick altijdt, tot't vier ben ick geboren,
et is mijn lust, mijn vreucht, het vier hebb' ick gekoren,
Daer sonder kan ick niet: soo ick niet hadd' het vier
Dat my het leven geeft, ick waer een schamel dier.
vier blijft my maer by, en wilt my niet begeven,
oorsaeck van mijn vreucht, o vader van mijn leven,
O rechte medecijn. het geen dat ander schaedt,
Is oorsaeck dat ick ben bevrijdt van alle quaedt.

7. *Ie ne le puis celer.* 8. *Cosi de ben amar porto tormento.*

7. *Ie ne le puis celer.*

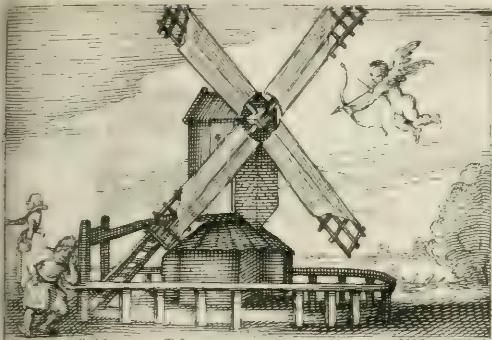
Ick decke vaſt den brandt, ick doe ſeer wel mijn beſte,
Maer't is om niet gedaen, het komt doch uyt int leſte:
  Hoe qualick iſt om doen in Venus bitter pijn
  Te toogen ach! eylaes! een vroyelick aenſchijn?
Het vier vonckt in mijn hert, ick mach my wel wat veynſen,
Int aenſicht blijckt nochtans een vonck van mijn gepeynſen.
  O onverberchlick vier, wat datmen doet oft laet,
  Daer is altijdt een vonck oft twee die ons verraet.

8. *Coſi de ben amar porto tormento.*

Den liefelicken ſchijn van haer twee ſchoone oogen
Die trecken my tot haer wanneer zy ſich vertoogen,
  Vertoogen ah! eylaes. ick ſchijne my te ſijn
  Verloren als ick ben van d'oorſaeck van mijn pijn.
By d'oorſaeck van mijn pijn woud' ick wel altijdt weſen,
Als ick ben by't verderf, ſoo ſchijn ick te geneſen.
  Ick vlieg' rontom het vier, ick blijf in eenen ſtandt,
  Ten ſy dat ick my ſelf vind' ganſchelick verbrandt.

9. N

9. *Ni spirat immota.* 10. *Inter omnes.*

9. *Ni spirat immota.*

let geen dat my verheugt moet ick van buyten haelen,
let geen dat my beweegt moet van een ander daelen,
Oft anders ben ick still', ick moet wel stille staen.
O dat de wint eens quam, soo mocht ick weder gaen.
at haeren adem slechs (den oorspronck van mijn leven)
Vt haeren blijden mondt een windeken wou geven
Op mijn beladen hert, ten minsten van ter sy.
Nu ben ick sonder haer, nu ben ick sonder my.

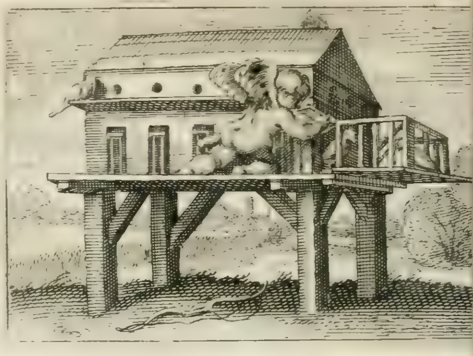
10. *Inter omnes.*

wee saecken boven al met glans den prijs behaelen,
ijn liefs seer klaer gesicht, en Phœbi gulden straelen.
De sterren by de Son geleken sijn gans blendt,
En in haer schoonicheyt en vind' ick oock geen endt.
Son die komt daer heen haer gouden hooft vertoogen,
ijn alderschoonste lief heeft peerlen in haer oogen.
Een lief, een Son is daer. daer is oock wel een Maen.
Maer die de Sonne derft, en isser niet wel aen,

11. Ic

11. *Ie reviẽs de mõ gré aux doulx lacqs qui me serrẽt.* 12. *O l'estroit eslargr.*

11. *Ie reviens de mon gré aux doulx lacqs qui me serrent.*

Nu ben ick een mael los, ick ben eens uytgetogen,
Ick gae daer't my gelieft, ten lesten noch ontvlogen
De handt die my soo lang gevangen heeft geleyt,
En my dat schoone licht des hemels heeft ontseyt.
Ick ben nu vry. 't is waer. wat wil ick doch beginnen?
Hoe lieflick ende soet was my den bandt der minnen!
Ick gae van daer ick quam, ick vliege naer de handt.
Om buyten pijn te sijn, moet ick weer in den bandt.

12. *O l'estroit eslargir.*

Vier vensters quellen my gestadich in de minne:
De oogen die ick hebb', en die van mijn vriendinne:
Daer herbercht Venus kindt, dat is zijn eygen erf,
Mijn lichten die ick draeg, die staen na mijn verderf:
Zy leyden my int strick. wie wil ick het gaen klaegen?
Ick hebbe self gehadt in mijn verderf behaegen.
Als ick daer buyten was, soo moest' ick daer in sijn,
VVaer ick nu weer daer uyt, soo waer ick uyt de pijn.

13.

13. *De douceur amertume.* 14. *Te ſtante virebo.*

13. *De douceur amertume.*

:t honich ſoude ſijn ſoet boven alle ſaecken,
/aert dat de liefde niet noch ſoeter plach te ſmaecken.
De galle ſoude ſijn het bitterſt' datmen vindt,
VVaert datmen niet en vondtdat looſe Venus kindt.
s ponden bitter gal met honich overſtreken,
latmen liefde noemt, daer van de menſchen ſpreken.
Het ſoet komt uyt het ſuer, het ſuer komt uyt het ſoet,
Dat droeve blijtſchap t'ſaem, en blijde droefheyt voet.

14. *Te ſtante virebo.*

er leven is het mijn, mijn blijtſchap moetſe geven,
er vreuchden ſijn de mijn, een ſiele doet twee leven.
Als ick maer eens den dau, den dau van haere mondt
Mach voelen op mijn hert, ſoo word' ick gans geſont.
lat zy maer en wou de kracht van haere ſtraelen
t op den diepen grondt mijns herten laeten daelen.
Mijn leven dat ick voer, en hebb' ick maer tot pandt,
Die ick verkoren hebb' die draegt my in haer handt.

15. *Et piu dolsi.* 16. *Solatium, non auxilium.*

15. *Et piu dolsi.*

Ick die ſoo menich ſtrick, ſoo menich groote hoopen
Van Iagers toegeruſt end' honden ben ontloopen,
Een hevet my gedaen, het kleeft my in het hert,
Hoe ſnel dat ick oock loop, noch ſnelder is de ſmert.
Ick ben nu ver genoech ontkomen 's vyandts handen,
Ick loop, ick vlieg, ick ren, door boſſchen ende landen,
Die my quetſt is van hier, ick hebb' van haer geen noodt.
Maer niet te min is zy de oorſaeck van mijn doodt.

16. *Solatium, non auxilium.*

Ick ben noch eens ontvlucht, ick ben noch eens ontſprongen
Der honden groot gewelt, die my ſoo vreeſlick drongen.
Mijn hert, mijn hert beſwijckt. den adem ben ick quijt,
Ick hijg, ick hijg, ick hijg, ick hebbe geenen tijdt.
Mocht ick in die fonteyn mijn tonge wat beſproeyen,
Die met een ſacht gedruys gaet door de bloemkens vloeyen.
Ick worde weer gejaecht. het is om niet verſint,
Eer't een verdriet ophoudt, het ander weer begint.

17. *Les deux ſont un.* 18. *C'eſt tard aviſé.*

17. *Les deux ſont un.*

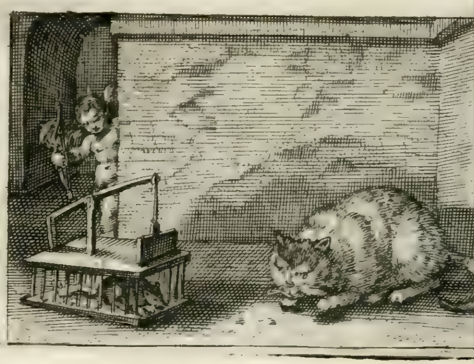
'en boom die met zijn top ſeer hooch en wijt gereſen,
iet verre van'tgebou des hemels ſchijnt te weſen,
Met vruchten ſchoon bekleet, de vruchten die men meent
Van hem alleen te ſijn, en heeft hy maer ontleent.
e maechdom is alſoo, die maechden wilt beerven,
n moet geen maecht meer ſijn, maer haeren maechdom derven,
En worden ingelijft door Venus inden man,
Die van een maecht alleen veel maechden maecken kan.

18. *C'eſt tard aviſé.*

en ick niet wel beraen? is dat niet wel gevonden?
ls ick geſchoten ben, ſoo ſchudd' ick eerſt de wonden.
Verdroncken is mijn peert, ick wercke dach en nacht,
Ick vulle nu den put, daer t peert in licht ve ſmacht.
et is met my gedaen, ick mocht mijn moeyt wel laeten,
ls ick den arbeyt doe en mach hy my niet baeten.
Het is niet wel verſint, alſt huys al is verbrandt,
Het water uyt de put te nemen in de handt.

19. *Ni meſme la mort.* 20. *Il mal mi preme, & mi ſpaventa il pegi*

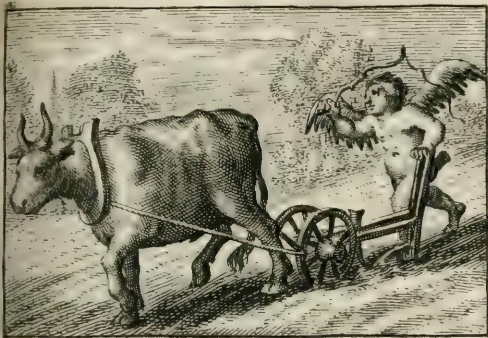
19. *Ni meſme la mort.*

Het een is gans vergaen, het ander ſtaet noch ſchoone,
En ſpreyt zijn rancken uyt ſeer rijckelick ten toone,
Altijdt ſijnd' even groen : ſoo gaet het oock met dy,
O Venus lieflick kindt, die altijt woont in my.
De doot neemt wech den menſch', maer laet de liefde leven,
Zy wort noch door den doot noch door den tijt verdreven,
Zy blijft alſt al vergaet, zy bloeyt oock in den noodt,
De doodt verwint het al, maer Venus oock de doodt.

20. *Il mal mi preme, & mi ſpaventa il peggio.*

Als ick in liefde ben, dan ben ick als gebonden,
Als ick daer buyten ben, dan ben ick gans geſchonden.
VVat doe ick doch aldus ? ontbonden wil ick ſijn,
Soo ick ontbonden ben, ſoo meerdert doch mijn pijn :
Soo ick dus lange blijf, ick moet mijn vreuchden derven,
Soo ick dus niet en blijf, ſoo moet ick doch wel ſterven.
Soo ick gheſloten blijf, ſoo blijf ick in den noot,
Soo ick ontſloten word', ſoo gae ick in de doot.

21. *Serò detrectat onus qui ſubijt.* 22. *Perch'io ſteſſo mi ſtrinſi.*

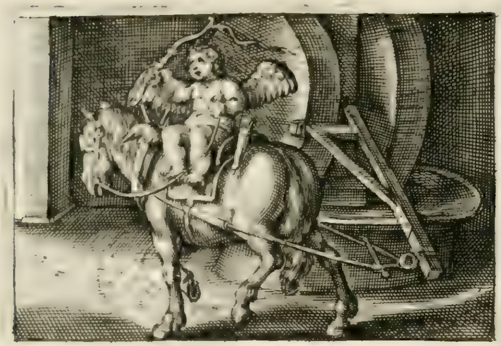
21. *Serò detrectat onus qui ſubijt.*

Hier voortijdts als ick placht van minnen t'hooren ſpreken,
En van dat bitter ſoet en van die looſe treken,
My docht het was ſoo moy, men koſter uyt en in,
Dat heeft my eerſt gebrocht het minnen in de ſin.
Ick ſach het jock wel aen, maer 't docht my licht om weſen,
Gevlochten en gebreyt van rooſkens 't ſaem geleſen
Vuyt Venus gouden tuyn, my docht ick was een man,
Maer als ick weet wat't is, en kan ick niet daer van.

22. *Perch'io ſteſſo mi ſtrinſi.*

Als ick hebb' vry geweeſt, ick hadde groot verlangen
Om vaſt te mogen ſijn, ick moeſte ſijn gevangen:
Ick ſach het minnen aen, het was een lieflick ſpel,
VVaer dat ick henen ſach, het ging al even wel:
Ick ſach de Vryers aen, ick ſach haer ſoentjens geven,
En ſoete praet uytſlaen: ick docht, dat waer mijn leven,
My docht het ging ſoo wel. maer als ick ben int perck,
Nu word ick eerſt gewaer hoe dat het gaet te werck.

23. *Mon mal me suit.* 24. *Noctua ut in tumulis, super utque cadavera bubo.*

23. *Mon mal me suit.*

Het gene dat ick vlie dat moet ick selve draegen,
Ick voere waer ick gae het geen dat my doet klaegen.
Ick wend' my hier end' daer, ick ben noch even blendt.
Ick gae, ick keer, ick kom, 't beginsel is het endt.
'T sy dat ick blijde ben, 't sy dat ick ben verbolgen,
Het gene dat ick vlie, dat moet ick selve volgen.
Daer ick gae is mijn liefd', ick moeter doch wel aen,
Ick most my selven eerst, woud' ick mijn brandt ontgaen.

24. *Noctua ut in tumulis, super utque cadavera bubo.*

Ick ben een levend' lijck: nu denck ick eerst om minnen.
Als ander houden op, dan gae ick eerst beginnen.
De doodt klopt voor de poort, Cupido woont int hert.
Ick smaecke voor mijn doot die liefelicke smert.
Ick ben mijn leven quijt, nu denck ick om te leven:
Mijn leven dat begint alst my wilt gaen begeven.
Het komt of vroech oft laet: ick vreesde voor de doot,
En krijge voor mijn graf mijns alderliefsten schoot.

FINIS.

HYMNVS
oft
LOF-SANCK
van
BACCHVS,

VVaer in't ghebruyck ende misbruyck
vande VVijn beschreven wort.

DANIEL HEINSIVS aen de Heer P. SCHRIVERIVS.

EERWEERDE Heer ende Vriendt,

In het leſen van de ſchriften, die de Heydenen ons naegelaten hebben, en vinde ick niet dat meer te vervvonderen is, dan de groote blintheyt daer in zy ghevveeſt ſijn: ſoo verre komende te leſten, dat zy hare gebreken den hemel toegeſchreven, hare ſonden aengebeden hebben. Tegen deſe dvvaeſheyt hebben niet alleene mannelic geſtreden, alle de groote helden van het Chriſtendom: als daer is Iuſtinus, Clemens, Tertullianus, Cyprianus, Auguſtinus, Arnobius, Lactantius, Cyrillus, Theodoretus, ende meer andere, die vvy van ioncks aen by na meer als de boeckẽ van de Heydenen geleſen hebben: maer oock de vvijſe Socrates, ende de gene die zijn vvijſheyt op het tooneel placht te brengen, Euripides. Van vvelcke, den eenen dicvvils by den grootẽ Plato vande Goden ſo ſpreeckt, dat hy ſe prijſende genoech ſchijnt te belacchen. Gelijc Bion openbaerlic gedaen heeft, met meer ander, die haer vverck daer af gemaeckt hebben, ende vvorden over ſulcks van Clemens ende de vaders ghepreſen ende hooch gheroemt: niet om dat zy de

vvaerheyt kenden, maer de dvvaesheyt sagen, die voor yeder openbaer vvas, ende inden put van Democritus niet en lach begraven. Doch boven al heeft my altijt ten utersten behaecht het gene datmen by Euripides leest in zijnen Cyclops: die gemaeckt is omde hoorders ende sienders van zijn andere treurspelen te vermaeckẽ, ende alsoo de droefheyt van het herte, de tranen vande ooghen te vvasschen. Daer brengt hy u den vernuften Vlysses, die tot zijn groot leetvvesen aen het eylandt vanden vvoesten Polyphemus gestrandt vvesende, ende vol vreese van de doot, daer hy alreede vaste beloften af hadde, soeckt alle middelen, om hem met het vvonderbare sap van druyven inden slaep te locken, op dat hy mochte ontkomen zijne tanden, die op hem gescherpt ende ghenoechsaem ghevvet vvaren. Om het vvelcke beter te volbrenghen, begint eerst met vele soete vvoorden, die hy niet te soecken en hadde, maer hem van selfs uyt de mondt gevloeyt quamen, den godloosen Cyclops te bepraten, prijsende de kracht vanden God die hy op de vvijse in die kluchten gebruyckelick, Βακχίον, *dat is het vvijntien, ofte het lieve Bacchusien noemt. VVaer op de groote Polyphemus, die geen goden kende ofte vierde, so de Grieckensseyden, sat ende vol sijnde, van boven als de boeren plegen, vvat laet vliegẽ ende rispt hem inde mont, seggende,*

Ἐρυγγάνω γὰρ αὐτὸν ἡδέως ἐγώ. *Dat is:*

Ick voel' het: want o grooten sot
Ick rispe vvel van desen God.

Ende

Ende een vveynich daer nae,

Θεὸς δ᾽ ἐν ἀσκῷ πῶς γέγηθ᾽ οἴκους ἔχων;

VVat is het voor een God, die leeft
En in de fles zijn woning' heeft;

Gevende de Griecken heymelick daer mede te kennen, dat de volckeren die geenen God en hadden, so men meynde, vvijser vvaren als die sulcke die sulcke dienden. De godsalige ende hoochgeleerde vader Clemens van Alexandrien, schrijft dat Antisthenes hoorende van Venus spreken, antvvoorde. Die van Venus spreeckt, die soud' ick vvel doorschieten, kond' ick hem maer kriigen: vvant zy vele deghelicke vrouvven heeft bedurven. Cupido en is oock niet als een recht ghebreck vande nature: vande vvelcke dit ellendich volck overvvonnen siinde, seggen dat de sieckte een God is. *VVaer uyt ende meer ander diergelijcke spreucken, soo van oude philosophen als poëten, men ghenoech bemercken kan, vvat ghevoelen dat zy selve van die Godts-dienst ghehadt hebben, al ist dat zy de ghemeyne sotheyt dicvvils te gemoet gegaen zijn. Ander hebben dat bedecktelicker gedaen, ende schrijvende de lof vande Goden, hare schanden ende leelickheden ontdect, als ic meyne dat vvy ooc gedaen hebben. Vele onder haer, (het vvelcke hier bysonder plaetse sal grijpen) en hebben met de naem van*

 Vulcanus,

Vulcanus, Bacchus, Venus, ende andere naemen, gelijc Plutarchus vvel ſegt in zijn boeck vvaer in hy leert, hoe dat de ionge lieden de poëten ſonder ſchade ſoudē mogē leſen, niet dan het vier, de vvijn, de minne, ende hare krachten, goet ende quaet gebruyck ende miſ bruyck: vvillen te kennen geven. Als al de Griecken meeſt doen. Soo dat by naegans de oude vvijſheyt ende philoſophie, die Ariſtoteles daer na op een ander maet heeft vvillen brenghen, onder deſe naemen ende vvoorden begraven en bedect licht. Gelijck vvy ſouden ſien, indien vvy de boecken van Pherecydis hadden, ende van meer andere, die Pythagoras gebroeyt ende voortgebracht heeft: ende over al by Plato konnen mercken. Maer ſonderlinghe onder die van Bacchus ende zijn hiſtorien, vvort ons, al het ghene van de vvijn tot eere ende ſchande vanden ſelven, ofte veel eer vande menſchen, die de gaven Godes miſ bruycken, ſoude geſeyt konnen vvorden by de philoſophen ende poëten, die de eerſte vvijſe gevveeſt zijn, vvijtloopich beſchreven. Gelijck nu noch de ſchilders doen, die niemant qualick af en neemt, dat zy het gebreck van dronckenſchap, ende de nateur vanden dranck alſoo te kennen geven. Indien het den tijdt ende ongeleerde neusvvijſheyt vande menſchen belieft hadde, ſouden noch veel oude ſchrijvers konnen toonen, die haer vverck daer van gemaeckt hebben. Gelijck daer zijn gevveeſt de Baſſarica Soterichi, ende Dionyſij uyt Samos: ia noch ſijn de Dionyſiaca van Nonnus. die in achtenveertich boecken al het gene dat de andere van Bacchus hadden nagelaten heeft begrepen: vve-

ſende

ſende een Chriſten, ghelijck het genoech blijct uyt het gene hy op het heylich Euangelie van Sint Ian heeft gheſchreven. Doch om dat de Grieckſche ſpraecke boven al bequaem is om den aert van alle dingen uyt te drucken, ſoo iſt dat zy in het beſchrijven vande eygendommen deſes lieven Gods, haer ſelven overvvonnen ende ganſchelick gebruyct heeft. Het vvelcke ſiende veel geleerde treffelicke mannen van onſen tijdt, hebben vvillen proeven ofte men het ſelve inde Latijnſche ſpraecke niet en ſoude konnen doen, alleenlick om ſich te offenen, ende om de kracht vande talen vvel te onderſoecken. Als daer zijn ghevveeſt, de godtſalighe Flaminius: de gheleerde Marullus, de vvelſprekende Muretus, te leſten oock de prince ende koninck der geleerden van onſen tijdt, Iulius Scaliger: met meer andere, die ons alle Bacchi lof-ſanck nagelaten hebben. Niet om dat zy yet van hem gheloofden (Godt beſcherme daer van alle redelicke menſchen) maer om haren geeſt te toonen, ende om den trots der Griecken in een ander tale te beſtryen: doch voor al bemerckende, datter geen bequaemer ſtoff en is voor de poëten, om te toonen vvat ſy doen konnen. Naer deſe is ghekomen de vermaerde Petrus Ronſardus, een bekent frans poëet, die hem in zijn ſpraeck gemaeckt heeft, ſoo uytnemende aerdich, dat hem de beroemden Auratus, een vande dapperſte van onſen tijdt in Vranckrijck in het Latijn heeft doen ſpreken. Deſe hebbende ghaleſen, ende my daer over ſeer vervvondert, hebbe eens vvillen ſien, of oock onſe ſpraec ſoo onbequaem is als vele lieden meynen, die niet achten

dan dat buyten is, en met groote moeyte gheleert vvort. Doch in het ſchrijven hebbe bevonden, dat Ronſardus veel gheſeyt, maer noch meer naeghelaten hadde. Ende boven al vervvondert de bequaemheyt vande tale. Nu alſoo ick oock geen bequaemer dach hebbe konnen vinden, om van Bacchus onbegrijpelick te ſpreken, als den genen op de vvelcke de Chriſtenen hem ſchandelicker vieren als de Heydenen, ſo hebbe ick u dat op de ſelve vvillen ſenden: te meer dat ick daer inde vvijſheyt vande oude Griecken, dit ſtuck rakende, meeſt uytgedruckt hebbe. VVant den aert van ſeggen, vinden vvy vvel aen ons ſelven, ende is van ons gevvas. Doch met ſulcke meyninge, dat ghy het alles ſult leſen, ende, op de lieden dencken,

Qui Curios ſimulant, & Bacchanalia viuunt.
Die Curij met vvoorden ſijn,
En leven altijdt inde vvijn.

Dat is, die de Vaſtelavondt een gans iaer is, ghelijck hy ons eenen avondt is. Ick vvenſte dat zy haeren God aenſagen, toch in ſulcker voege, als hy van ons geſchildert is: VVant zy hier haer ſelven ſouden vinden, ende ſpotten met de blintheyt der Heydenen, ſonderlinge int leſen van deſe vvoorden, die hem met al zijn gheſelſchap vvonder vvel uytbeelden:

Nachtlooper, heupe ſoon, hoochſchreeuvver, grooten ſpringher,
Goetgever, minnevrient, hooftbreker, leeuvvẽdvvinger,
Hertvanger, heſſendief, tongbinder, ſchuddebol,
Geeſtroerder, vvaggelvoet, ſtraetkruyſſer, altijt vol.

Plutarchus

Plutarchus verhaelt dat een vvijs man met namen Cinesias hoorende op eenen tijt den vermaerden Timotheus de godinne Diana prijsen, ende stijf roepen, haer noemende gelijck de poëten plegen, μαινάδα, θυάδα, φοιβάδα, λυσσάδα, dat is, rasende, vvoelende, besetene, dolle, *riep met luyder stemme, God verleene u sulck een dochter. Ick meyne ooc indien u God een sone gave gelijc desen God is, dat ghy hem in d'hooghe schole sout besteden, daer het brasilij hout geraspt vvort. Het selve sult ooc dencken als ghy eenige andere redenen sult lesen, daer mede ic den aert van het volc hebbe vvillen uyt drucken, die gheen God en kennen dan die inde kanne vvoont, ende gemeynelick haer laeten voorstaen, dat de doot ons lëven besluyt, sonder vvat meer te vervvachten, Denckende het gene dat Plutarchus segt, datter veel aengeleghen is, vvie de poëet doet spreken, ende vviens manieren hy uyt druct. VVant anders spreect Hercules of Theseus: anders Eteocles ofte Ixion, gelijc deselve schrijver seer vvel segt. Ia om de deucht te leeren, moetmen dickvvils de gebreken nabootsen. Vaert vvel, ende bevvaert dit voor u alleen, tē sy dat ghy het liever hebt te branden: vvant desen God niet beter en kan syn, als zijn vrou moeder: die door het vier gegaen is, na dat haer de goeden gesel Iupiter misbruyckt hadde. Al ist dat ick niet en vreese, dat in my kan begrepen vvorden, het gene in ander niet en vvort mispresen, ende daer vele niet en mogen tegen halen. Oock en vinde ick geen reden. VVant indien ick de vvijn gepresen hebbe, het is een gave Godes. Ende vvort noch Bacchus vande poëten genoemt. Indien zy het van Bacchus selve nemen: ick en soude*

niet vvenschen alsogepresen te vvorden. Ofte indien zy het voorlof ende prijs met gevvelt vvillē nemen, ick sal seggen, dat Synesius de bisschop, een hooft vande kerck binnē Theben, de kaelheyt, Erasmus, de sotheyt, ick de luys gepresen hebbe. Het selve meen ic ooc aen haer medemaet, mijn heer den esel, te doen, als ick eenich tijt te over sal hebben. Ter eere vande gene die niet en vveten, ende alles laeken. doch daer in verstandiger zijn, dat zy Bacchus liever drincken als prijsen, daer den eselhem met vvater laet genoegen, Met vvelcke sieckte indien ick ofte ghy bestoven vvaren; soude hem selve niet geschreven, noch aen u gesonden hebben. VVant men niemant op zijn seer moet raecken, Daerentusschen, dese goede dieren sullen ons hier vvel te pas komen, om Silenus op te setten. VVant zijn peert by nae van sulcken leest vvas. Vaert andermael vvel. Tot Leyden M D C XIIII *desen Vastelavondt.*

LOF-SANCK

LOFSANCK VAN BACCHVS.

WAt kan men beter doen des avonts voor de Vaſten,
Dan dat mẽ Bacchus prijſt in't middẽ van zijn gaſten
Aen eenen goeden dis? wy ſullen zijn verheucht
In uwen ſoeten naem, o Vader van de vreucht,
O vinder van de wijn. wie ſou men vergelijcken
By dijne ſtercke macht? de Goden moeten wijcken
V, die maer een en ſijt, en meerder ſijt van naem,
Naeſt Iupiter alleen, als d'ander al te ſaem.

My komen in de ſin op eenen tijdt veel dingen.
VVat ſal ick leſt van u, wat ſal ick eerſtlick ſingen?
Hoe Iupiter ontnam van Semele dat pack,
Dat zy gedragen hadd', en in zijn heupe ſtack.

De vreesselicke vlam (ô groot, ô schricklick wonder!)
Omringde gans u lijf, de suster van de donder,
De blixem stondt om u, tot dat u vader quam,
16 En met zijn eygen handt u uyt de vlamme nam.
Naer dat ghy waert verlost en uyt het vyer genomen,
Sijt ghy weer uyt de dye van Iupiter gekomen,
Geboren meer als eens. dit hebt ghy oock met geen
20 Van alle dieder sijn in't Hemelrijck gemeen.
Maer waer is dat geschiet? veel van de oude wijsen,
Die seggen dat ghy zijt geboren binnen Nijsen,
Veel ander seggen neen. een yeder segget zijn.
24 Ick meyne dat ghy zijt geboren aen den Rijn,
Van daer komt edel nat naer Dordrecht afgevaren,
Dat Nederlandt verheucht: daer waren uw' autaren.
Daer is noch uwen naem. de Spaenjaerts hooge moet
28 Die geeft u self den prijs, al is zijn druyve soet.
Ick weet oock dat den dranck van Creta wordt gepresen,
Zy souden geerne sien, dat ghy mocht landtsman wesen
Van haren Iupiter. maer wacht u toch daer af,
32 Zy souden laten sien de volckeren u graf.
Van daer sijt ghy terstondt gegeven de Godinnen
Die in het water sijn. dat waren uwe minnen,
Die hebben u bewaert, en wonderlick behoedt
36 Voor Iunoos grooten haet en vreesselick gemoedt.
De neef van Atlas groot die ginck u daer besteden,
Om dat ghy scherpt de tong, doet vloeyen onse reden,
Gelijck het honich vloeyt. het honich dat men meent
40 Dat ghy, gelijck de wijn, de menschen hebt verleent.
Ick weet wel niet te min dat ander' oock toestonden
Hier voortijdts, dat de soon van Phœbus had gevonden

Het ſuycker van de bien. maer vreeſe dat de nyt
4 Den hemel oock geraeckt, die niemandt niet en myt.
V namen ſijn ſeer veel, die beelden uyt u machten,
En ſonderlingen aert, en wonderbaere krachten,
Die ſonder eynde ſijn, ontallick, onbepaelt:
8 De Schilders hebben oock u wonder afgemaelt.
Lyæus heet ghy meeſt, om dat ghy kondt ontbinden
Ons ſinnen en verſtandt, de ſorgen komt verſlinden.
Maer waerom ſijt ghy naeckt, ô Evan, ende ſtaet
2 Geſchildert ſonder kleedt? om dat ghy leugens haet,
Geen dobbelheyt bemint. de waerheyt licht beſloten
In uwen ſoeten dranck. want als wy zijn begoten,
Dan is de tonge los. al watter in de grondt
Begraven is van't hert, komt wonen in de mondt.
Maer waerom ſijt ghy jonck? om dat u ſoete vruchten
De rimpels doen vergaen, den ouderdom doen vluchten.

 Dan

Dan ſijn wy jonck van hert. En waerom ſijt ghy vet?
60 Om dat ghy noch op pijn noch ſwaricheyt en let.
V trommel wijſt ons aen, dat die u niet en vieren,
Maer nemen ſonder maet, ſeer bulderen en tieren,
En maecken groot geraes. de kroone die ghy draecht,
64 Is moeder van den dranck die alleman behaecht.
Veel hebben u den naem van Nomius gegeven,
Om dat ghy aldereerſt de wetten van het leven
Gebracht hebt aen den dach. oock maeckt ghy deſe wet,
68 Dat niemant zijn gelas oft beker neer en ſet,
Voor dat hy is geleecht. die deſe wet derf breken,
Die moeter noch eens aen, en ſonder tegenſpreken
Noch eenen keeren om. ick weetter die daer af
72 Het herte niet en kreuckt, en wenſchen om u ſtraf.
Maer boven al de naem van Liber paſt u wonder,
Die komt u eygen toe, die hebt ghy toch byſonder

Alti/

Altijdt ſeer lief gehadt: om dat u volck bevrijt
76 Van achterdencken is, ghy ſelve luſtich ſijt.
VVant Liber als ghy komt met uwe ſoete gaven
Ons vloeyen in het lijf, dan worden oock de ſlaven
Tot Koningen gemaeckt; de droefheyt ende ſmert
80 Verdwijnen met den dronck, ontbonden is haer hert.
Maer waer om is het toch dat zy dy hoorens geven?
Iſt om dat ghy ons geeft de nootdruft van het leven,
De volle volheyt ſchenckt? en brengt in ons gemoet,
84 Als ghy ons maer geraeckt, een hóóp van overvloet?
Of iſt om dat de wijn, als hy eerſt wiert gedroncken
Van het gemeyne volck, in hoorens wiert geſchoncken,
Eer datmen wiſt van gout? of iſt om dat de wijn
88 Ons dertel maeckt, ghelijck de hooren-beeſten ſijn?
Of iſt om dat ghy ſijt van Ammon voortgekomen?
Oft iſt om dat ghy eerſt de oſſen hebt genomen,
En in den ploech gevoecht? of iſt om dat ghy ſijt
92 Seer ſtout en onverſaecht, en niemant niet en mijt?
Dit maken zy ons wijs. maer mach ick u wat vragen?
Iſt niet om dat ghy doet de mans de hoorens dragen?
VVant als de vrouwen ſijn beſtoven van u kruyt,
96 Dan ſijnſe bly van ſin, en ſlaen van achter uyt.
Men ſecht dat Phœbus heeft gemaeckt in oude tyden
Een groot en ſwaer autaer, geknocht aen alle ſyden
Met hoorens, die hem bracht zijn ſuſter uyt het veldt,
100 Die menich hooren-beeſt by Delos had gevelt.
Dat ſelve komt u toe, ô beyde ſoon en ſwager
Des grooten Iupiters, ô grooten hoorendrager,
Dat ſelve komt u toe, een nieu-gebout autaer
104 In't midden van u kerck van hoorens groot en ſwaer.

Dat selve komt u toe. Maer meerder soud' hy wesen
Als hy by Delos was, daer wy soo veel af lesen.
VVant dat een yeder man by een zijn hoorens brocht,
108 Die hem zijn liefste geeft, hy quaem tot aen de locht?
Iäcche geeft my toch, soo ick my moet begeven,
Gelijck de meestendeel, om met een vrou te leven
Dat zy u soet vergif niet al te veel en smaeckt;
112 Dat zy van haren man Actæon niet en maeckt.
Och laet het sijn genoech dat op Citherons kappen
Soo menich Thyas stelt haer dolende voetstappen:
Dat Mænas wildt en woest, op sijnen hoogen top,
116 Al roepend' in de locht werpt haren dollen kop,
O Bassareu geef my de bladeren te raken
Die ghy draecht om het hooft; den soeten dranck te smaken
Die ghy gevonden hebt: omringt my met den huyt
120 Die om u schouders hangt, u middel-waert besluyt.
Leent my den hollen stock die ghy draecht in de handen
Als my de voet begeeft, bevrijt my toch van schanden.
Of spant u Tygers in. ick nemet alles aen:
124 Alleen op uwen kop u hoorens laet ick staen.
Ghy zijt altijt geweest tot liefde seer ontsteken,
Veel Nymphen hebben u manhaftich hert doen breken.
Men vindt daer seer veel af, hoe dat ghy wierdt gesint
128 Op Beröe seer schoon, en ander hebt bemint.
Hoe Ampeli geel hayr van Zephyrus gedreven
Dijn ongeruste siel in droefheyt dede leven.
Hoe dat ghy door den stier, en om de droeve maer
132 Van sijne wreede doot, gingt maken groot misbaer.
Ghy wenstet menichmael dien tijdt te mogen derven
Het aensicht van de Son, ghy wenstet om te sterven.

Mae

Maer, Vader, die maer eens den ſchoonen hemel ſiet,
En woont by Phlegethon noch by Cocytus niet.
Dat komt de menſchen toe, die dickwils huyden leven,
En eenen dach daer aen gaet haer de geeſt begeven.
Zy moeten alle ſien, hoe fris en hoe geſondt
Den drygetackten kop van Cerberus den hondt.
Maer deſen grooten rou wiert dadelick verdreven,
Als ghy nae zijne doot de wijngaert hebt gegeven.
Eubule leert my toch, Limnæe maeckt my kondt,
Hoe dat ghy aldereerſt het ſap van Druyven vondt.
De Griecken ſijn vol windt en ydelheyt. wy leſen
Hoe dat de bock u heeft de wijngaert-ranck geweſen.
Maer die ſoo groot een ſaeck, het vinden van de wijn
Toerekenen den bock, dat moeten bocken zijn.
Het is een ſchaedlick dier, dat dickwils uwe wijnen
Al wroetend' aen de ſtock doet dadelijck verdwijnen,

Verderft

Verderft de ſoete vrucht. hierom iſt dat hy moet
152 V ſtillen met ſijn doot, verſoenen met ſijn bloet.
Vuyt deſe reden iſt hier voortijdts oock geſproten,
Dat eerſt den bock gekeelt, en daer nae wiert begoten
Met louter ſoeten wijn : dan wiert zijn leelick vel
156 Getrocken van het lijf, tot een vermaecklick ſpel.
Een ſpel dat Theſeus heeft doen leeren zijne boeren,
Als hy begonnen heeft u feeſten in te voeren.
Zy maken eenen ſack, daer ſpringen zy vaſt op,
160 En vallen in het ſandt met haren droncken kop.
Hier mercken wy dan uyt, dat dit ſijn rechte kluchten,
En boerten ſonder aert, en leugens ſonder vruchten,
Recht oude wijven klap. toch evenwel den bock
164 En iſſer niet wel aen, en laetter zijnen rock.
Ghy hebt het gouden haer van Ampelus genomen,
Verandert in een plant, de wijn daer uyt doen komen :
Daer mede dat terſtondt u ſwaricheyt, u ſmert,
168 V droefheyt, u verdriet ginck drijven van het hert.
VVy laten ſtaen de kool, geboren van de tranen
Lycurgi wreet en dol : en willen niet vermanen
Van droefheyt deſen dach. nochtans en kan ick niet,
172 Ter eere van u macht, verſwijgen u verdriet.
Naer dat ghy waert gevlucht in't midden van de baren,
Om dat u Thetis ſou in haren ſchoot bewaren,
Gekomen weer aen landt, ſaecht ghy den vogel ſtaen,
176 En joecht hem daer hy ginck een groote dwaeſheyt aen.
Ghy ſloecht hem met u ſpies, en hieldet hem gebonden
Met uwe wijgaertranck. zijn oogen die beſtonden
Van tranen overdeckt te vloeyen. en terſtondt
180 Quam hem een leelick nat gedappert uyt de mondt.

Al waer het droeve nat van d'oogen quam beſpoeyen
Des aertrijcks dorren ſchoot, daer ſachmen kóólen groeyen,
Een wonderbare plant. want noch waer datſe ſtaet.
184 Indien daer wijngaert is, de wijngaert die vergaet.
Daerom is zy noch goet, naer datmen heeft geſopen,
En dat de ſwaren damp komt in het hoofdt geſlopen,
En maeckt daer groote pijn. dan wort het goeden koſt,
188 VVant die de pijne voelt, die worter af verloſt.
Iäcche ſonder u licht Venus als gebonden,
Cupidoos vier gaet uyt, zijn pijlen ſijn geſchonden:
Maer als ghy ons aenſiet, ſoo ſijn wy bly van ſin,
192 Bequaem tot ſoeten praet, en vierich in de min.
Hierom iſt dat men pleecht hier voortijds op d'autaren
Van Griecken wijdt vermaert met Venus u te paren:
VVant ſonder Bacchi nat, en Ceres, uwe vrucht,
196 Iſt met de min gedaen, tijt Venus op de vlucht.
De vreucht die komt van u, want ſonder uwe gaven
Al levend' ſijn wy doot, al levende begraven.
Siet toch de menſch eens aen van voren tot het endt,
200 Het eerſte dat is pijn, het leſt dat is ellendt.
Hy komt met tranen voort, met ſtenen ende ſuchten
Gaet hy van daer hy quam, met hopen ende duchten
Volvoert hy zijnen loop. ſoo dat hy niet en heeft
204 Van't leven eenich nut, als hy met droef heyt leeft.
Het leven is een merckt, daer in wy ſijn geboren
Om vreucht in onſen tijdt en vrolickheyt t'oorboren.
Die meeſt koopt voor zijn geldt, en beſt den tijdt beſteet,
208 Die hem gegeven is, betoont dat hy meeſt weet.
De reſt is as en windt, want als de geeſt getogen
Is een mael uyt het lijf, en uyt de mondt gevlogen,

Hy blijft soo lange wech, en laet ons hier een handt
212 Oft twee van aerdt en stof. dat geeft hy ons te pandt.
De kruyden in den tuyn, en bloemen, die verdwijnen,
En rijsen weder op: de rancken van u wijnen
Die komen weder voort: de goude Son die staet
216 Soo dickwils weder op, als hy te bedde gaet.
Maer wy, naer dat wy sijn met tranen eens begoten,
Gescheyden van der aerdt, en in een kist gesloten,
VVy blijven daer wy zijn, wy liggen altijt neer,
220 Verslagen van de doot, en keeren nimmer weer.
Daer gaen de sorgen heen. daerom hebt ghy gevonden
Een wonderlicke plant, versoetende de wonden
Van alderley verdriet, die 't samen met den dorst
224 De pijn en swaricheyt doet dryven van de borst.
Ghy past altijdt seer wel op Iupiters geboden,
Om die te volgen naer, bemint van d'ander Goden.
Ick neme Ceres uyt. te weten van dier tijdt
228 Dat zy u heeft gedaen een wonderlick groot spijt.
De saeck en is niet lanck, noch buyten onse palen.
Het was op eenen tijdt dat Iupiter liet halen
De Goden in zijn sael, en vraechd' een yeder af,
232 VVat toch het beste was dat hy de mensche gaf.
Apollo brocht de lier, de vruchten van der eerden
Droech Ceres in haer handt, Neptunus bracht de peerden,
Osiris bracht oock wat, en Isis, ende Pan,
236 Mercurius de tong, die hy wel roeren kan.
Vulcanus bracht het vier, Mars schrickelicke krachten,
De suster ende vrou van Iupiter, haer machten.
Men sach daer niemant aen. Minerva bracht haer plant,
240 En Bacchus droech een kan van Rijnschen in zijn handt.

Cupido was van huys van bestevaer gesonden,
En Venus was oock wech, soo datse niet en konden
Betooveren zijn oog. veel seyden op die stondt,
244 Dat Liber vol van geest was meester van de vondt.
Een yeder prees het zijn, een yeder ginck bewijsen,
Dat hy de meeste was, zijn eygen gaven prijsen.
Doch Bacchus loech hem toe, en maeckt' hem so veel wijs,
248 Hem schenckende de wijn, dat hy behielt den prijs.
Maer Ceres hooch van moedt en mocht dat niet verdragen,
Liep dadelick van daer, inspannend' haren wagen,
En heeft soo veel gemaeckt door Achelous raedt,
252 Dat zy schier in de plaets van Bacchus selve staet.
Haer kooren wort gesoon, haer kooren wort geschoncken,
Haer kooren wort gesoon, haer kooren wort gedroncken,
Haer kooren klimt in't hoofdt, en sonderling met hóp
256 Gebrouwen en gemengt, doet suyselen den kóp.

Dat wijſen ons noch aen de boeren in de venen,
Die qualick van den dranck van Ceres zijn te ſpenen ,
Soo ſmijten zy hem in. het is een vreemt verſtandt ,
260 Het kooren drincken zy, verberrenen haer landt.
Men kan de gramſchap noch van Ceres in haer mercken.
VVant als het komt in't hoofdt, en daer begint te wercken,
Dan volchter trots en ſpijt , het mes komt op den hoet,
264 De kan komt in de vuyſt, dan volchter menſchen bloet.
Ghy hebt ô Nyctelеu geweeſt tot allen tijden
Seer vriendelijck van aerdt, geneygt tot medelijden,
Een yeder goet gedaen van outs, gelijck men leeſt,
268 Een hulper in verdriet en tegenſpoet geweeſt ,
Een toevlucht in de noot voor mannen ende vrouwen.
Is Ariadna niet door uwe min behouwen?
VVant alſo Theſeus was uyt Naxos wech gegaen,
272 Geloopen van zijn bruydt, ſoo vondt ghy haer daer ſtaen.
Zy riep met droever ſtem , ô borger van Athenen,
Hoe zijt ghy ſoo gegaen , hoe zijt ghy ſoo verdwenen ?
Eylacen mijnen ſlaep, u wreet en hart gemoet,
276 Is die my dit verdriet en ſwaricheyt aendoet.
Ick was in eenen droom. my dochte dat wy lagen
Te ſamen mondt aen mondt al hijgend' en verſlagen
Van een gemeene vreucht : ick ſtack mijn rechter handt
280 Naer Theſeus in het bedd' die Theſeus niet en vandt.
Ick keerde my noch eens halfſlapend' om te ſoecken
Of hy daer niet en was , en wend' in allen hoecken
Mijn armen allebey. het was voor niet gedaen ,
284 Het was voor niet geſocht; want Theſeus was gegaen.
Onnooſel als wy ſijn, wy laten ons berooven
Van onſen beſten pandt met lichte te gelooven:

En

En als een dochter is de ſoete maechdom quijt,
Het gene datter blijft is ongenoecht en ſpijt,
Leetweſen, en oneer. Och oft my mocht gebeuren,
Dat my nu eenich dier quam dadelick verſcheuren,
En vallen op het lijf: of dat den hemel viel
Met blixems uyt de locht, en ſmoorde deſe ſiel.
VVaer ſal ick henen gaen? dit eylandt is geſloten:
Het landt is voor my toe van daer ick ben geſproten,
En dat om uwent wil. van uyt mijns moeders ſchoot
Ben ick om uwent wil gekomen in de doot.
Indien ghy waert bevreeſt, ô moorder, ô verrader,
Te voeren my naer huys by dijnen ouden vader,
Een dochter als ick ben van konincklick geſlacht,
Van alle man bekent, van alle man geacht:
Te minſten hadt ghy my gebruyckt tot ander ſaecken,
Om u gemack te doen, en om u bed te maken.
Te minſten ſoud' ick ſijn by Theſeus laet en vroech,
Ick ſoude Theſeus ſien, dat ware my genoech.
Nu ſterf ick ſonder u. dit ſijn de bruyloft gaven
Die Theſeus my verleent: een eylandt ſonder haven,
Zee, winden, ende locht. hy geeft zijn bruyt eylaes
De roovers tot een proey, de vogels tot een aes.
Dit is dan uwe trou, die ghy my hebt gegeven,
Als ick met mijne handt behouden hebb' u leven,
En van de doot verloſt. Och! dat toch geene vrou
Voortaen haer op de mans en haren eedt betrou.
VVant als zy vierich ſijn, en yet van ons begeeren,
Dan hoortmen haer veel ſchoons beloven ende ſweeren:
Maer als ſy haren luſt eens hebben van de min,
Gaen de beloften ſchoon en woorden uyt de ſin.

Dewijle dat zy noch vervolchde dese reden,
En in haer klachten was, komt Bacchus aengetreden
Met zijnen droncken hóóp, die volchden zijnen tocht,
320 En smeten vast het hoofdt al roepend' in de locht.
O Evan Evöe, tien briessende Mænaden
Omringden dijne koets, en even veel Lænaden
Elck hadd' een lange spies bekleedt aen alle kant
324 Met klimmerbladren groen in zijne rechter handt.
De Satyrs sprongen op, Silenus vol gesopen
Met zijnen esel traech quam achter aen gedropen,
Hy droech aen d'eene sy de goddelicke wan,
328 En aen zijn ander handt een groote volle kan.
Twee Goden uyt den hoop, die van u nachten wisten,
Die droegen uwen tuych in twee besloten kisten:
Haer volchde Maron naer, en leschte zijnen dorst
332 Dewijle dat hy ginck met soete nieuwe most.

Den droncken Staphylus, en Botrus kael van veren,
Met al het huyſgeſin quam achter aen laveren,
  En Methe vol van wijn, dat onbeſuyſte wijf,
  Viel dickwils in het gaen Sylvanus op het lijf,
Veel bommen grof geluyt, gemengelt met cymbalen,
En hamers groot gebons omringden gans de palen
  Van Naxus onbewoont. ſelf Echo dede me,
  En riep wat dat zy mocht, ô Evan Evöe.
Met dat ghy komt in duyn, begint haer te vertoogen
Dat ſchoone Minos kindt: haer klare bruyne oogen
  Die waren noch bedaut. gelijck in't ſchoone weer
  In't midden van de Mey de druppels vallen neer:
Met dat Aurora root haer reys heeft aengevangen:
Soo lach dat lieflick nat noch boven op haer wangen,
  Het haer hinck ſonder bandt, en lach op haren ſchoot,
  Haer kleeren waren los, haer borſten waren bloot.
Haer huyve lach om leeg gevallen, daer de baren
Eerſt comend' op het landt gemeenelick vergaren,
  Die ſpeelden vaſt daer met, wat hooger aen haer ſy
  Lach haren rock in't ſandt, de borſtlap lach daer by.
Zy riep noch Theſeus aen, en wierp noch vaſt haer ermen,
Maer in de plaets van hem quam Bacchus haer ontfermen,
  En ſach haer lieflick aen, en met een wijngaertbladt,
  Dat hy nam van zijn hooft, wieſch af het droeve nat,
Dat van haer wangen liep. hy dede ſtaen zijn wagen,
En ſeyde, lieve kindt, wat baet toch al dit klagen,
  En jammerlick gelaet? is Theſeus wech gegaen,
  Ick ſal u Theſeus ſijn. ſiet my toch eenmael aen.
Slaet toch maer eens om hooch u oogen. laet toch varen
Het gene ghy nu denckt, en wilt u met my paren.

Ick ben de groote Godt, die droefheyt ende pijn
364 Doet over al vergaen, de vader van de wijn.
Minöis dochter ſweech, en wierp eens van ter ſijden
Haer droef geſicht op hem. dat dede dy verblijden
O Evan Evöe. by naer op't ſelve pas
368 VVierp zy u toe een ooch, dat vry wat ſoeter was.
Dat was genoech geſeyt voor menſchen en voor Goden.
VVant als een dochter ſwijcht, dan ſpreken hare boden.
Het is een wonder volck, ſeer dobbel in de grondt,
372 Zy ſeggen ſonder tong, en ſpreken ſonder mondt.
O Evan Evöe, behouder van het leven,
Doen hebt ghy haer terſtondt aen beyde ſy gegeven

Een lieffelicken kus: een bedde toe bereyt
376 Van u geſpickelt vel, en in het ſandt geleyt.
Men ſach terſtondt in duyn ſchoon wijngaerdē voortkome
Het ſandt gaf ſchielick uyt ontallicke veel blomen,

De zee lach stil en stom, de winden bleven in,
80 Doch Zephyrus alleen was jonstich uwe min,
En blies uyt zijnen mondt veel witte violetten,
Veel roosen soet van reuck: self Venus quam besetten
De plaetse daer ghy laecht met myrten, die zy vlocht
84 Met wijngaertrancken t'saem, en by den ander brocht.
Daer laecht ghy gans den dach. Mimallones die liepen
Al rasend' om end' om, en al de Satyrs riepen
O Evan Evöe: maer Evan lach gerust,
88 En bluste met het spel der minne zijnen lust.
Naer dat de soete strijt ten ende was gekomen,
Heeft hy de blijde bruyt in zijne koets genomen,
Verheven in de locht, en daer gestelt ten toon,
92 Dicht aen het beeldt dat knielt, een schoone gouden kroon.
Die komt nu noch te pas den minnaers, als zy snijden
Het woeste blauwe veldt, en zijnen schoot berijden,
En dickwils isser een die van u liefde melt,
96 Den oorspronck van de kroon zijn medemaet vertelt.
My licht oock in de sin, hoe dat ghy by de Goden
Vulcanus hebt gebrocht, naer dat hem was verboden
Te komen in haer hof, geworpen metter handt
100 Van Iupiter verstoort in't midden van het landt
Van Lemnos hart en dor, vol buylen en vol wonden,
En manck aen beyde sy. ghy hebt terstondt gevonden
Een wonderlicken vondt. ghy hebt Silenus peert,
104 Den Esel traech van ganck, getoomt aen zijnen steert,
De knecht daer op geset. so quam hy aengereden,
En tot by Iupiter al huylende getreden,
En toonde zijnen voet, hy riep in sulcker voech
108 Al sittend' op de beest, dat Iupiter self loech,

Gaf hem zijn plaetſe weer. Ick meyn dit is de reden,
Dat Iuno wederom op u is wel te vreden,
Om dat ghy haren ſoon ſoo geeſtich op dat pas
412 Gebracht hebt in de plaets daer hy te voren was.
Maer of dit al is waer. ſoo hebben veel Poëten
Hier voortijts uwe macht en kloeckheydt niet geweten,
V daden niet doorſien. zy ſeyden dat ghy waert
416 Geboren tot genoecht, van Vrouwelicken aert.
Maer, Evan, Phlegra weet van uwe deucht te ſpreken,
Doen Mimas met zijn volck den hemel wild' opbreken,
Du ſtontſt naeſt Iupiter, gaefſt Rhœcus eenen ſlach
420 Verandert in een leeu, dat hy ter aerden lach.
Hy rolde van den berch twee nachten en twee dagen,
Tot dat hy neder quam, daer licht hy noch verſlagen,
In teyken van u macht. uw' vader die dit ſach,
424 Ter eere van ſijn ſoon gaf eenen donderſlach.

D

Den hemel ſweete ſelf, Typhœus weeck ter ſijden,
Porphyrion ſach toe, de Goden moeſten lijden,
Dat Iupiter u hiet, ô Evan op dien tijdt
128 Bewaerder van zijn hof, en meeſter van de ſtrijdt.
Mars ſelf heeft moeten ſien gewapent tot de tanden,
Dat ghy den eerſten prijs gevoert hebt in de handen:
Ghy ſaet eerſt aen den dis, en Ganymedes ſchanck
132 V eenen beker verſch van Goddelicken dranck.
Die hebſtu noch bebloet, vol ſweet, vol ſtoff, gegrepen,
En nemend' in de vuyſt tot drymael uytgenepen.
De Goden riepen t'ſaem met duydelick geſchal,
136 O Evan Evöe, bewaerder van ons al.
Terſtondt heeft Iupiter den hemel door geboden,
Te drincken het behoudt van altemael de Goden.
Hier van is dat gebruyck gekomen, en die wet,
40 Dat yeder voor zijn vriendt geſontheden inſet.

Zy drincken dickwils tſaem, ô Pæan, ſes gelaſen
En ſommige wel meer, met tieren ende raſen,
Tot datſe meeſter ſijn geworden van het vat.
444 Het meeſte dat ick wenſch, dat is een klaverbladt.
Het eerſte voor de maegh, het ander om de ſinnen
Te brengen tot genoecht, tot lacchen, en tot minnen,
Het derde mach wel met, want dat is om geruſt
448 Te vallen in den ſlaep, die alle ſorgen bluſt.
Dit is oock het getal der Gratien, die geven
Genoecht, en rechte vreucht, by Venus ſelve leven.
Die dry mael dat inſtelt, en luſtich heeft voldaen,
452 Blijft binnen het getal van Phœbi ſuſters ſtaen.

Orontes weet oock wel hoe dat ghy hebt doen ſtuyven
Den viandt met u ſpies bekleet met groene druyven.
VVant hierom hebben zy Thriambus u genoemt,
456 Om dat ghy u met recht van uwe daden roemt,

En dat ghy quaemt gekroont met groene vijgeblaren
Seer blijde van gemoet door Indien gevaren,
V vianden ten trots, naer dat ghy hadt in't veldt
460 Met ongehoorde macht Deriades gevelt.
Self Iuno ſach u aen al bevende, twee dieren
Seer vreeſſelick om ſien met uwen toom beſtieren,
Twee Panthers, die in't hoofdt twee oogen hadden ſtaen
464 Gelijck twee kolen viers. men ſach twee vlammen gaen
Vyt haren heeten neus. het ſchuym met groote hoopen
Quam als met vlocken viers uyt haren mondt geloopen
Rontom de toomen heet. ghy hielt haer in het jock,
468 En ſaet daer boven op met eenen nieuwen rock.
Den rock die was gemaeckt van alderhande kruyden,
En bloemen vreemt van aerdt, die dijnen aerdt beduyden,
Beſchrijven dijne macht, maer aen u ſlincker ſy
472 Ginck Oorlooch en Gewelt: de dwaeſheyt ſat by dy:
De Gramſchap, en de Vrees, de Tweedracht, en Quaet ſpreken,
De Deucht, de Vryheydt naect, en menige gebreken,
Flerſijn, en Pijn in't hoofdt, die nu noch altijdt ſijn
476 V trouwe medemaets, en kinders van de wijn.
V macht ſtreckt over al. Diana wort verheven
Van die haer tot de jacht en tot het wildt begeven.
De man van Venus heeft de ſmeden in zijn handt.
480 Apollo wort gekent by luyden van verſtandt.
Neptunus wort gedient van ſchippers, die bevaren
Zijn ongetemde baen, en loopen deur de baren:
Doch Bacchus wort te ſaem van Iagers ende Smeen,
484 Van luyden hooch-geleert, en Schippers aengebeen.
Zy drincken altemael, en wenſchen om te mogen
Ververſſchen haren dorſt met onvervalſte togen

Van uwen Rijnſchen geur. wat volck oock dat het is,
488 Zy ſien u ſtaen met vreucht op eenen vollen dis,
Men ſecht dat Cato ſelf tot ſtaticheyt geboren,
Sijnd' altijt onbeweecht, en altijdt ongeſchoren,
Heeft dickwils met u nat ontſloten zijnen geeſt.
492 Ia Socrates en was daer geenſins voor bevreeſt.
Dit is de man geweeſt, die ons heeft leeren ſchincken
Een ſchuymende gelas, en dat verſch uyt te drincken,
Niet groot noch ongeſchickt, maer dat haeſt omme gaet,
496 Gemengelt met genoecht en vroeyelicken praet.
Dit is genoech voor ons. Ick laet de Moſcoviten
In't midden van den dranck ſtijf ſchreeuwen ende krijten,
En maken groot getier. maer ick wil doen beſcheyt,
500 Tot meerdering van vreucht, en rechte ſoeticheyt.

De middelmaet is beſt. die buyten die wil drincken,
Die moet op Pholus ſien, en op Hylæus dincken.

Icarius voor al die leert ons dat de maet
In uwe ſoete vrucht voor al te mercken ſtaet.
Ghy quaemt by hem in huys, daer hebt ghy hem geſchoncken
Een fles met nieuwen wijn, die heeft hy eerſt gedroncken,
De boeren medegedeelt, dat haer niet wel bequam.
VVant yder van haer all' een groote vlegel nam,
En togen hem te lijf, tot dat hy is gebleven
Verſlagen in het ſandt, en heeft den geeſt gegeven.
Maer Evan heeft hem ſelf, zijn dochter, zijnen hondt,
In't midden van de locht een ſchoone plaets gejont.
Triambe weeſt gegroet, ô vianden verwinner,
Groothertich, groot van kracht, grootdadich, ô beminner
Van die u volgen naer. maer ſeker die niet wel
En ſpreken van u macht, die ſijt ghy bijſter fel.

Leuconöe was dol, zy moet nu daerom vliegen
Des avonts en by nacht, zy hiet u Prieſters liegen,

Zy ſpotte met u volck. De ſchippers waren ſot,
520 Die loegen met u macht, en hielden haren ſpot
Met uwe jonge jeucht. zy ſagen hare gaſten
Veranderen wel haeſt: zy ſagen hare maſten
Met kleverkruyt bekleet. ter ſijden aen de kant
524 Van haer geweldich ſchip wiert uwe vrucht geplant.
Mijn viandt wenſch ick toe dat hy ſich wil verheffen
En worſtelen om prijs, hy ſal u wel haeſt beſeffen,
Lyæe wie ghy ſijt. ghy weet wel wat ghy doet.
528 Ghy dreycht ons aen het hooft, maer vat ons aen de vo[...]
All' ander Goden zijn hooveerdich met haer kercken,
Van koſtelick gebou, van treffelicke wercken,
En met autaren rijck, daer de gemeyne man
532 Zijn offerhanden doet. maer ghy woont in de kan.
Dat is de kerck, het huys, daer ghy wordt in gepreſen,
Van daer ſendt ghy u kracht, en laet ons ſien u weſen.
Daer woont beneffens u de Blyſchap en de Vreucht,
536 De Hoop, de ſoete Min, het Lacchen, en de Ieucht.
Daer woont de ſoete Slaep, die alle pijn kan temmen,
Vernieuwen ons gemoet, en doen ons ſinnen ſwemmen
In een geleende vreucht, met Ikelos zijn maet,
540 En Phantaſos zijn ſoon, die dickwils met u gaet.
Soo haeſt als ghy ons geeft den reuck daer af te riecken,
Soo vliegen wy om hooch, wy krijgen nieuwe wiecken,
Ons herſſens, ons verſtandt, ons ſinnen, waerſe ſijn,
544 Die komen alteſaem gheloopen na de wijn.
Dan gaen wy boven d'aerdt, dan ſijn wy recht geſeten
Op Heliconis hooft. Hierom ſijn de Poëten
O Vader u betrout. het is een volck dat niet
548 Met meerder ongenoecht'als ongenoechte ſiet.

Maer als zy uwe melck ſoo lieffelick ſien ſpringen
In een gelaſen ſchael, beginnen ſy te ſingen.
En als ghy komt in haer, dan worden zy terſtondt
Van uwe raſery beſtoven en gewont.
Dan laten zy de vloet van Caſtalis wel varen,
En leeren Phœbi beeck met delewijn verſparen.
Daerom is Griecken ſot, en wonder onbeleeft,
Dat zijn Poëten niet dan enckel water geeft.
O Vader, dat is recht voor oſſen ende ſchapen,
Niet voor een hooch gemoet, niet voor Apolloos knapen,
Die meeſters van de doot, en meeſters van de tijdt,
Door haer onſterflickheyt van beyde ſijn bevrijt.
Maer uw' Thebaenſche Swaen en kan ick't niet vergeven,
Al is hy groot van mondt, en in de locht gaet ſweven.
VVat komt hem in de ſin, als hy zijn liedt begint,
En ſecht, dat water is het beſte dat men vindt?
Iſmenus moeſte ſijn van wonderlicke krachten,
Of mogelick van wijn, dat heeft de man doen achten
Het water boven al. of anders meyn ick, dat
Hy niet en is geweeſt een borger van u Stadt.
Homerus weet wel bet, de vader van ons allen,
Die in de klare wijn heeft wonder goet bevallen,
En ſpreeckt met ſulcken luſt en yver van u nat,
Dat ick my duncken laet, dat hy moeſt weſen ſat.
Siet eens Achilles aen, ſoo haeſt als hy ſiet komen
Vlyſſes met zijn maet, hy heeft een kop genomen,
En haer die toegebrocht, al was hy ſchoon ontſtelt
Om dat Briſeis hem ontſchaeckt was met gewelt.
Läertis wijſe ſoon, eer dat hy gaet vertalen
Zijn wonderbare reys, en al zijn leet verhalen,

Eer Polyphemus woest, en Scylla komt ter baen,
580 Soo vangt hy eerst den lof van uwe gaven aen.
Heeft Orpheus niet begost den volcken eerst te leeren,
O Soon van Iupiter, hoe datmen u moet eeren?
VVant van zijn kunstich spel en citer wijt beroemt
584 VVort uwen hoogen berch Cithæron soo genoemt.
Cratinus wist oock wat, die seyde, dat van't water
Niet anders voort en komt dan klap en sotte snater,
En om dat uwe vrucht ons trecket van der eerdt,
588 Soo secht hy dat de wijn is der Poëten peerdt.
Siet eens Anacreon, wat heeft hy toch beschreven?
Niet Cadmi groote reys, niet Agamemnons leven.
Gelijck hy selve secht, beginnende zijn sanck,
592 Maer Venus, haren Soon, en Bacchi milden dranck.
De kroes is zijnen schildt, daer wilt hy op doen snijden,
Niet Orionis sweerdt, noch sterren, die de tijden
Des jaers ons wijsen aen, de somer voeren in,
596 Maer zijn verkoren lief, en Bacchus, en de Min.
Hierom ist dat men secht, dat ghy meest opgetogen
Van Phœbi susters sijt, en hebt die self gesogen,
En op Parnassus woont. ja noch op desen tijdt
600 Gebuyr en naeste vriendt van onse Goden sijt.
Ghy wort oock over al, waer dat men siet vergaren
Een vroeyelick gelach, gepresen of met snaren,
Of lieffelicken sanck. Ick meyn oock, het is waer,
604 Dat Cadmus is geweest u rechte grootevaer.
Die van zijn vader gram Agenor uytgesonden,
Niet siende dat hy socht, wat beters heeft gevonden,
De letters heeft bedocht, en als met eygen handt
608 Gans Griecken door en door de wetenschap geplant.

O Rei-

O Reuſen-dooder groot, ô blixems kindt, ô hater
Van ongeneucht en leet. ô viandt van het water!
  Ick voele dijne macht, ô vader, ick ga krom
12 Gebogen naer u ſap, de kop die loopt my om.
Ick ſie twee ſonnen ſtaen daer boven, en twee manen,
Ick ſie recht voor my gaen veel ſpieſſen ende vanen.
  Het hert brandt my in't lijf. O Phanes, mijn gemoet
16 Ontſteken van u vier doet drillen mijnen voet.
Ick ſtijch tot in de locht, ſie liggen daer beneden,
O Evan Evöe, veel landen ende ſteden.
  Thyoneu, Bugenes, hoe ben ick dus beroofſt
20 Van ſinnen en verſtandt? ick ſie dijn oſſen-hooft.
Cithæron ſtaet in brandt. Ick ſie twee groote hoopen
Van vrouwen op hem gaen, ſiet Baſſaris komt loopen
  Met yſſelick geluyt. haer yſer is gevelt,
24 De bladeren ſijn wech, ick vreeſe datt' my geldt.
Ick ſie haer vlechten wildt een deel beneden hangen,
Een deel om hooge gaen, gemengelt met de ſlangen,
  Die krullen in den loop, en maken groot gebaer,
28 Al raſend' uyt de mondt, en dolen in het haer.
VVaer wilſtu dat ick gae? wat klopſtu voor de deuren
Van mijn onſtuymich hert? het hoofdt dat wil my ſcheuren.
  O Evan Evöe, bey kindt en oude man,
32 O Sabon, Indiaen, Oſiris, ende Pan.
Denys, Hymenean, Euaſta, Sinne-breker,
Lenæe, Ligyreu, ghy Snorcker, ghy Groot-ſpreker,
  Ghy Moorder van de pijn, ô onverwinlick Godt.
36 O Hyeu, Nyſean, Pæan, Iraphiot. (ger,
Nacht-looper, Heupe-ſoon, Hooch-ſchreeuwer, Groote-ſprin-
Goet-gever, Minne-vrient, Hoofdt-breker, Leeuwen-dwinger,
Hert-

Hert-vanger, Herſſen-dief, Tong-binder, Schudde-bol,
640 Geeſt-roerder, VVaggel-voet, Straet-kruyſſer, Altijdt-vol
O Dithyrambe groot, geboren uyt u moeder,
En uyt u vader met, ô lieffelicken voeder
Van blyſchap ende vreucht, vrou, man, Godt, ende ſtier,
644 Van water opgebrocht, geboren uyt het vier.
De tong kleeft aen de mondt. Babacta wat ſal't weſen?
Geeft my wat van u nat, ſoo ſal ick ſijn geneſen.
Maer jaecht de Nymphen wech, en doeter vry wat in,
648 Op dat ick al mijn ſorch en droefheyt overwin.
Hoe volchſtu my dus naer? hoe doeſtu my dus dolen?
VVat heb ick dy miſdaen? dijn huyſgewant verholen
En heb ick niet geklapt. Lycurgi wreede daet,
652 En Penthei dol gemoet heb ick altijdt gehaet.
VVaer wilſtu dat ick loop? int midden van de baren,
Gelijckmen van u leeſt? wie ſoude my bewaren?
VVant ghy, ô Liber, hadt in Nerei woeſte ſtroom
656 Leucothean u moey, Neptunus was u oom.
Veel liever wil ick ſijn begoten van u vlagen,
Die al onſterflickheyt van ons gemoet kont jagen,
Opheffet onſen ſin, doet naer den hemel gaen
660 All' ons gedachten hooch, en by de Goden ſtaen.
Als du komſt in den kop, du ruckſt ons van de menſchen,
Ontſtekeſt onſe ſiel met wonderbare wenſchen,
VVy lacchen met de doot, vertreden met de voet
664 Het ſchrickelick geluyt van Acherontis vloet.
Licnita weeſt gegroet, ô ſwaricheyts verdrijver,
En volcht my daer ick gae, naer t'huys van onſen Schrijver,
Die deſen avont heeft mijn vroeylicheyt gepacht,
668 En my met eenen kroes van Malveſçye wacht.

FINIS.

VVtlegginghen ende verclaringhen

Op de Hymnus

VAN BACCHVS.

Verſ. 12.

EN *in zijn heupe ſtack,*] Leeſt de fabel van Semele, Moeder van Bacchus, ende zijn gheboorte in het derde Boeck vande Veranderinghe Ovidij, ende by Nonnum in het ſevenſte van Bacchus: die alle beyde deſe Hiſtorie ſeer breet verhalen. Siet oock Appollodorum in het derde Boec; Higynum in het CCXXIX. capittel; Philoſtratum in zijn ſchilderyen, eñ meer andere. Iupiter, ghelijck wy hier naer verhalen ſullen, met den Blixem op het verſoeck van Semele by haer ghecomen zijnde, heeft zijn lief verbrandt, zijnen Soon Bacchum tot hem genomen ende in zijn heupe ghesteken. VVaer mede de Poëten te kennen hebben willen gheven, de plaetſe daer hy opghevoet is, de welcke Μηρὸς in het Griecx, dat is, *een heupe*, ghenaemt wert. Al iſt dat Tireſias by Euripidé in zijne Tragœdie *Baccha* ghenaemt, ſeght dat de heupe van Iupiter is gheweeſt, μέρος τι τοῦ ἐγκυκλουμένου χθονὶ αἰθέρος. dat is, *een deel vanden Hemel die d'Aerde van alle canten omringht.* Al waer hy het Kint eerſt gheboren zijnde verborghen heeft. Ick meyne dat zy niet anders hebben willen met de heupe te kennen gheven, dan de Cuype of het Vat, daer de Druyve in licht als ſy geperſt wert. want dan wort de VVijn eerſt gheboren, maer en is noch niet bequaem om te drincken, voor aleer dat hy gheſuyvert ende in ander Vaten ghetont is.

Verſ. 13.

De vreeſelicke vlam] De Poëten hebben gheſeyt, dat Bacchus uyt het vyer gheboren is, om de hitte des VVijns eñ natuerlicken brandt: ghelijck de Poëet Theſpis den ſelvé noemt αἴθοπα φλογμὸν, dat is, *ſwarten brandt*, ἴδε σοι Βρομίου αἴθοπα φλογμὸν λείβω. Strabo in zijn derthiende Boeck beſchrijft eenighe plaetſen die heel verbrandt zijn, ende nochtans goede VVijnen voortbrenghen; ghelijck in Lydia, in Myſia, ende oock by Catina. De ſelve meynt dat Bacchus daerom gheſeyt wordt uyt het vyer gheboren te zijn; al iſt dat ick meyne het eerſte inſonderheydt waer te weſen. Hierom wordt hy *ignigena* van Ovidius, πυριγενής van andere, πυρόσπορος van Orpheus ghenoemt. Doch door het verbranden van Semele, op wiens verſoeck Iupiter met den Blixem

was ghecomen, gheven ons de Poëten, die d'eerste Philosophé ofte VVijsen sijn gheweest, merckelick te kennen, wat de loon is vande groote, het ende vande eergiericheyt: die vercrijghende haer wenschen, crijgt haer doot ofte straff: ende dat de gaven vande machtighen recht blixems zijn, die de cleynen, die haer volghen, niet vereeren maer verteeren.

Vers. 14.

De Suster vanden Donder,] De Poëet heeft de vlam vanden Blixem, Suster genaemt vanden Donder, om dat zy t'samen op eenen tijdt inden Buyck vande VVolcke gheboren worden, d'een met vyer, d'ander met gheluyt: en een moeder hebben; de welcke van Aristoteles ghenoemt wort, *ἀναθυμίασις ξηρά,* in het neghende Capittel van zijn tweede Boeck *Meteor.* die wel ten rechten wederlecht Empedoclem ende Anaxagoram, die meynden dat de Donder geschiede als het vyer vanden Blixem verdwijnt. Daerom en heeft de wiise Solon niet eyghentlick ghenoech ghesproken, als hy segt:

Βροντὴ δ' ἐκ λαμπρῆς γίνεται ἀστεροπῆς.

Dat is:

Des Donders vreeselicke cracht
Wort vanden Blixem voort ghebracht.

Ghelijck Plutarchus in het leven vande selve Solon wel bewiist.

Vers. 19.

Gheboren meer als eens] De Poëten hebben ghesyt dat Bacchus tweemael is gheboren: ofte om redenen die voorren verhaelt ziin, ofte om dat hy eerst wast in d'Aerde, ende daer naer wederom geboren wort inde Cuyp oft Perse. Ende daerom ist dat hem Ovidius *bis genitum*, de Grieckſche Poëten, διγόνον, διθύραμβον, en διθυραμβογενῆ genoemt hebben. VVaer van wy hier naer sullen spreken, ende de selfde namen t'ziinder plaetsen verclaren.

Vers. 22.

Gheboren binnen Nysen,] Stadt van Arabien. alwaer Iupiter het Kindt, dat hy in ziine heupe hadde, gebrocht, ende de Nymphen heeft ghegheven om op te voeden. waerom hy oock Διόνυσος ghenoemt wert vande Griecken, geliick Diodorus Siculus betuycht. Al ist dat Phurnutus, Macrobius, Orpheus, ende andere, anderen redenen bybrenghen. Ander segghen, dat hy in Nysa op Cithæron; Q. Curtius, Arrianus, Philostratus, Pomponius Mela, dat hy in Nysa, wesende een Stadt van Indien, is geboren, sijnde niet verre gheleghen vanden

den Berg Meros. het welcke inde Griecsche tael beteyckent *een dye.* inde welcke om dat hy opghebrocht is, hebben de Poëten (segghen zy) versiert, dat hy gheboren is uyt de dye ofte heupe van Iupiter. Al ist dat dit zijn natuerlicke reden heeft, als boven bewesen is.

Vers. 26.

Daer waren uw' Autaren,] De Poëet verstaet *Baccharah* aen den Rhiin. van waer de beste Rijnsche VVijnen comen: gheseyt (soomen meent) van het Latiinsche *Bacchi ara*, dat is, *den Autaer van Bacchus.*

Vers. 29.

Den dranck van Creta] Malvasaye.

Vers. 31.

Van haren Iupiter] VVant die van Creta seyden dat Iupiter by haer ghebo-ren was, gheliick Callimachus getuycht in ziin Hymno van Iupiter, voor aen int beginsel:

Ζεῦ σε μὲν Ἰδαίοισιν ἐν οὔρεσι φασὶ γενέσθαι,
Ζεῦ σε δ᾽ ἐν Ἀρκαδίῃ· πότεροι πάτερ ἐψεύσαντο;

Dat is:

Arcadien is trots met u gheboort' en Creten.
Wie dat van beyden liecht, o Vader, laet my weten:

Vers. 32.

Zy souden laten sien] Die van Creten waren soo sot en leugenachtich, dat zy seyden, dat Iupiter niet alleen by haer geboren maer oock begraven was. Daerom vermaent de Poëet, dat Bacchus wel toe sien mach, dat hy die van Creten niet te veel toe en gheeft, op dat zy het selve van hem niet en segghen. Van het graff van Iupiter, dat in Creta wert ghetoont, leest by Diodorus Siculus in het vierde Boeck, Solinus in het sesthiende Capittel, Pomponius Mela in het tweede Boeck, aent sevenste Capittel; den ouden Vader Lactantius in het eerste Boeck, vande valsche ofte waen Religien, in het elfde Capittel; Cicero in het derde Boeck vande Natuere der Goden; Lucianus, Varro, ende andere; onnoodich alle hier te verhalen. Siet daer. Maer boven al Callimachus op de aenghetrocken plaets, daer hy alsoo voort gaet, ende spreeckt Iupiter aen:

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται· καὶ γὰρ τάφον ὦ ἄνα σεῖο
Κρῆτες ἐτεκτήναντο· σὺ δ᾽ οὐ θάνες, ἐσσὶ γὰρ αἰεί.

Dat is:

Het volck van Creta steeckt vol leughens. jae, zy derven
Wel laten sien u graf. maer ghy en cont niet sterven.

Vers. 33.

Ghegheven de Godinnen] De VVijngaert is van sulcken aert dat hy seer geneghen is tot VVater, ende daer sonder vergaet. Daerom hebben d'oude Philosophen ghesèyt, dat de Godinnen van het VVater, de Minnen ende Voesters zijn gheweest van Bacchus, ende hem opghebracht hebben. ofte, om dat de VVijn gedroncken sonder VVater, schadelicken is. VVaer van ick niet en can laten hier by te stellen het Griecx epigramma by onsen Poëet ghemaeckt, ende noch in druck niet uytghegheven. VVaer in ghetoont wert, Hoemen de VVijn behoort te ghebruycken.

Ὤφελε μηδ' ἐγένου ποτ' ἐνὶ μερόπεσσι Λυαῖε,
Μηδέ σ' ἔτικτεν ὅλως ἐκ Διὸς ἡ Σεμέλη.
Λίην γὰρ δύσχηστος ἔφυς χαλεπός τε πελάσσαι,
Οὐ φευκτὸν πάντῃ χρῆμα καὶ οὐ παρετόν.
Ὃς γάρ σε στυγέῃσιν, ἐνὶ φρεσὶν ἧσιν ἀέξει
Νηφάλιον πένθος, τὸ στόμα δ' οἱ δέδεται.
Οὐδ' ὅγε συσσίτοισιν ἔπος φίλον ἐκταμιεύοι
Δύσμορος, οὐδ' ἑτάροις ἀνδράσιν ἐν θαλίῃ,
Ὃς δέ σ' ἄγαν φιλέῃσιν, ἀνύμφευτόν τε πίῃσιν,
Ἀμφότερον καὶ νοῦν καὶ πόδας ἀστατέει·
Πολλάκι μὲν βάζων τόπερ ἦν ἄρρητον ἄμεινον.
Οἷά τις ἐν πεδίῳ πῶλος ἀφηνιάζας.
Ὃς δὲ μόνος σοφός ἐστιν, ὃς ἂν πίνῃσι, γαμίσκων
Τὸν Βρόμιον Νύμφαις, τὴν χάριν Ἁρποκράτει,

Het welcke de Poëet selve in tweederley talen overghesèt heeft: int Latijn van woorde tot woorde, als volgt:

Dij facerent natus nunquam esses Bacche, nec esset
Te propter Semele de Iove facta parens.
Vsu difficilis quippe es, tangique recusas,
Vitatu pariter pessimus atque aditu.
Nam nimium qui vitat, ei sub pectore fixa est
Sobrietas tristis, linguaque vincta manet.
Nec gratum in mensa convivis promere dictum,
Aut inter socios fundere verba solet.

At

At qui multus amat, nec Nymphis jungere curat,
Non pede, non animo constitit ille suo:
Sæpius effundens, quod dictum postmodo nollet,
Vt loro in campis se sine jactat equus.
At sapiens bibet, vt thalamo quasi jungat eodem
Et Bromium Nymphis, & Charin Harpocrati.

Ende in onse moederlicke tale:

Och of ghy noeyt en waert uyt Semele ghenomen
Door Iupiters toe doen, en hier by ons ghecomen.
Want het ghebruyck van u, is moeyelijck en quaet,
Het sy datmen u neemt, het sy dat men u laet.
Want, Bacche, die dy schout, is dadelick gheschonden,
Zijn hert is vol van rou, de tonghe staet ghebonden.
Soo dat hy niet en can by vrienden aen den dis
Een reden brenghen voort, die om te lacchen is.
Maer die de Nymphen vlien, en u te seer beminnen,
Die worden schielick los van voeten en van sinnen,
Ghelijck een Peert dat holt: en smijten dickwils uyt
Dat best ghesweghen waer, en niet te veel en sluyt.
Daerom is hy wel wijs, en sal alleen beclijven,
En vroeylick in den dranck en sonder schade blijven,
Die voecht vier saecken t'saem die quaet te voeghen sijn,
Het swijghen by de vreucht, de Nymphen by de Wijn.

Vers. 37.

De Neef van Atlas] Mercurius. Poëten van hem spreken, is ghevveest, vviens groot-Vaer Atlas, ghelijck de

Atlantis magni, Pleïonesque nepos.

Voorder segghen de selfde dat Mercurius Bacchum heeft ghegheven aen de Nymphen, om dat het ghebruyck van de VVijn een vvel-sprekende Tonghe veroorsaeckt: ghelijck Horatius secht,

Fæcundi calices quem non fecêre disertum?

Dat is:

Een volle Croes gheeft yder man,
Dat hy te beter spreken can.

Verſ. 39.

Het honich datmen meent] Ovidius in zijn Faſtis ſecht datBacchus ooc den honich heeft ghevonden. Den welcken hier inne de Poëet na volcht.

Verſ. 42.

De Soon van Phœbus] Ariſtæus,Soon van Phœbus ende Cyrene: den welcken het meeſte deel vande Poëten het vinden vanden honich toeſchrijven. Ghelijck Virgilius in het langhe te kennen geeft in het vierde Boeck van zijn Landtbouwinghe. Nonnus in zijn derthiende van Bacchus , toont hoe hy met den ſelfſten geſtreden heeft,ſettende het honich tegē den VVijn,eñ den ſtrijdt heeft verloren.

Verſ. 43.

Dat de Nijt den Hemel oock geraeckt,] De Poëet heeft inde ſin ghelegen t'geen Plato ſeght, ὁ φθόνος γὰρ ἔξωθεν τοῦ θείου χοροῦ ἵσταται. Dat is, *de Nyt en raeckt het volck der Goden niet*. Dit ſelfde iſt daer hy hier vreeſe voor heeft, dat het ſoo vaſt niet en gaet, als Plato wel ſecht.

Verſ. 49.

Lyæus heet ghy meeſt] VVant *Lyæus* is gheſecht: παρὰ τὸ λύειν. Het welck beduyt, *ontbinden*. De redenen hier van heeft de Poëet ſelf verhaelt, onnoodich hier weder op te halen.

Verſ. 51.

O Evan] Dit is een vande namen van Bacchus.om dat de Prieſters met de Prieſterſſen,ende de ghene die hem vierden, plachten te roepen , *Evan Evoë*. Het welck gheſchrey doorgaens in dit ghedicht ghevonden wort. VVaer van de ſelfde oock genaemt zijn *Evantes*. Ovidius onder andere namen gheeft oock deſen aen Bacchus. als mede Statius ende ander Poëten meer doen.

Verſ. 53.

De Waerheyt licht beſloten in uwen ſoeten dranck,] Hier uyt is gheſproten het ſpreeckwoort , ἐν οἴνῳ ἀλήθεια, dat is, *waerheyt in de Wijn*. VVaer van Athenæus te leſen is in zijn tweede Boeck,die een weynich anders het ſelfde ſpreeckwoort voorſtelt,te weten: οἶνος καὶ ἀλήθεια. Dat is , *de Wijn ende de waerheyt*. Theocritus heeft een wonder ſoet lietien ghemaeckt op een voeys by de Herders ghebruyckt (men noemtet *Carmen Dactylicum*, ofte *Bucolicum*) dat begint :

Οἶνος ὦ φίλε παῖ λέγεται καὶ ἀλάθεα.
Κ'ἄμμες χρὴ μεθύοντας ἀλαθέας ἔμμεναι·
Κ'ἠγὼ μὲν τὰ φρενῶν ἐρέω κέατ' ἐν μυχῷ.
Οὐχ' ὅλας φιλέειν με θέλησθ' ἀπὸ καρδίας.

Das is:

Men segt o lieve kindt, DE WAERHEYT EN DE WIIN,
En ick en wil voorwaer niet leughenachtich sijn.
Maer segghen, datter licht diep in mijns herten grondt.
Vw' hert is ver van my. ghy mint my met de mondt.

Vers. 57.

Maer waerom syt ghy jonck? om dat u soete vruchten] Dit is de oorsaec waer om de Poëten Bacchum jonck maken. Ende de wijse Plato in ziin boecken van de VVetten, en wil niet dat de jonghe luyden wijn sullen drincké, maer wachten tot dat zy tot haer jaren zijn ghecomen, overmits dat de wijn de medecijne is van den ouderdom. μέθης δὲ καὶ παροινίας τὸ παράπαν τὸν νέον ἀπέχεσθαι· τετταράκοντα δὲ ἐπιβαίνοντα ἐτῶν, ἐν τοῖς συσιτίοις εὐωχηθέντα, καλεῖν τούς τε ἄλλους θεοὺς, καὶ δὴ καὶ Διόνυσον παρακαλεῖν εἰς τὴν τῶν πρεσβυτέρων τελετὴν ἅμα καὶ παιδιὰν, ἣν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐπίκουρον τῆς τοῦ γήρως αὐστηρότητος ἐδωρήσατο, τὸν οἶνον φάρμακον, ὡς ἀνηβᾶν ἡμᾶς. Dat is: *Voort dat sick een Ionckman tot de veertich jaren van dronckenschap ende overdadich misbruyck vande wijn sal wachten: doch rakende de veertich jaren, in gemeyne maeltyden sich sal moghen verheugen, ende daer Bacchum met d'ander Goden aenroepen, dat zy toch willen de feest vande oude lieden ende de vreucht helpen vermeerderen. overmits hy de menschen den wijn tot een hulp van de moeyelicheyt des ouderdoms, ende tot een medecijne om weder jonck te werden, heeft ghegeven.*

Vers. 59.

En waerom syt ghy vet?] De schilders van onsen tijdt maecken Bacchum gemeenlick vollijvich ende vet. Ende al dedent het de schilders soo niet, so toonen het de dronckaerts genoech selve. Maer dat en schijnen d'oude niet over al in gebruyck gehad te hebben; ghelijck men soude connen besluyté uyt eenige oude beelden. Al ist datmen ooc uyt andere stucken kan afnemen, dat zy het selfde oock gedaen hebben. Daer van een goede getuygenisse geeft het afdrucsel vande oude ghesneden steen, die by den hooch-geleerden ende vermaerden Isaacus Casaubonus in zijn boeck *De Satyrica Poësi.* eerst uytgegeven is, ende hier mede vertoont wert.

Vers. 61.

Verſ. 61.

V trommel] Vande trommel van Bacchus, ende waerom hy die voert, ſiet hier beneden, Verſ. 357.

Verſ. 63.

De kroone die ghy draecht Is moeder.] Te weten de wijngaerdt-bladen, Daer mede hem Bacchus kroont. Doch deſe manier van ſpreken *Is moeder*, ſchijnt genomen te ſijn uyt den Poët Euripides, die in ſijn tragœdie *Bacchæ* ghenoemt, den wijngaert met een ſoet woordt, het ſelfde beteeckenende, *οἰνομήτορα*, dat is, *moeder vande Wijn*, noemt.

Verſ. 65.

Van Nomius gegeven] Deſen naem is by den Griecken ghebruyckelick van het woort *νόμος*, het welck *een wet* beteeckent. De oude heeten Bacchum *Νόμιον*, om dat zy ſeggen dat hy de ſelfde is met Oſiris, ende eerſt wetten heeft ghemaeckt. door dien dat de Menſchen na dat de VVijn is gevondē, op alle dinghen hebben beginnen te letten; ende ſonderlinghe op de wetten, daer zy niet op en dochten doen zy VVater dronc-ken ende int wilt liepen. Deſe naem wort Baccho onder andere ghegheven vande ouden Poëet, die zijn namen nae't vervolghen vande letteren by een vergaert heeft.

Verſ. 73.

Maer boven al de naem van Liber] VVant *liber* is *vry* gheſecht int Latijn; ende daer en is niet vryer dan die beſchoncken is.

Verſ. 82.

De nootdruft van het leven] De oude willende uytdrucken de volheydt van alle

alle dinghen, plachten een Hooren vol vruchten te schilderen, die sy *Cornucopiam*, dat is, *des Hoorns overvloet*, noemden.

Vers. 84.

Een hoop van overvloet] Daerom secht Ovidius sprekende vande VVijn, *tum pauper cornua sumit*, dat is, *dã crijcht oock een arm mensch hoorens.* ghevende daer mede te kennen de hope van overvloet die de VVijn maeckt. Ende Horatius, Bacchum aensprekende, *& addis cornua pauperi*, dat is, *ghy doet den armen hoorens aen.*

Vers. 86.

In hoorens wiert gheschonckẽ] Hier van is te lesen Athenæus, ende andere. de welcke seggen, dat de Griecken hoorens in voorighe tijden ghebruyckten om de VVijn in te menghen: ende alsoo zy de hoorens κέρατα noemden, meenen dat zy daer van ghehouden hebben het woordt κεράσαι, dat is, *menghen.*

Vers. 89.

Van Ammon voort ghecomen] Diodorus Siculus in zijn vijfde Boec secht, dat Bacchus daerom met Hoorens wort gheschildert, om dat hy de Soon is van Iupiter Ammon, de welcke over al met Hoorens gheschildert wort.

Vers. 90.

De Ossen hebt ghenomen, &c.] Overmits Tibullus eñ ontallicke andere segghen, dat Osiris ende Bacchus een sijn. Nu weten wy dat Osiris, soo zy seggen, eerst de Ossen inde Ploech ghevoecht heeft.

Vers. 92.

Seer stout] Gelijck de Hoornbeesten. als terstont hier naer volght. die daerom de hoorens plachten met Hoey bedeckt te dragen, om datse niemant souden opt lijf loopen ende beschadighen. Daerom secht Horatius seer aerdich vande spijtighe ende lebbige Poëten, die niemant niet en sparen noch verschoonen: *Fœnum habet in cornu*, dat is, *hy draecht Hoey op zyn Hoorn.*

Vers. 94.

De mans de hoorens draghen] Het is een gemeen spreeckwoort hier te lande, dat wy segghen een alsulcken hoorens te draghen, dien zijn Huysvrou ontrouwicheyt bewijst, ende haer met een ander vergeet Het selfde is gebruyckelick geweest by de Griecken, de welcke seyden, κέρατα τινὶ ποιεῖν, dat is, *yemande*

 hoo-

hoorens setten; welckers Vrou dat ghebruyckt wort: gelijck ons leert Artemidorus in zijn Boeck vande Droomen, in het tweede Boeck, aen het XII. Capittel.

Vers. 97.

Men secht dat Phœbus] Callimachus in zijnen Hymnus van Apollo; Plutarchus in zijn Boeck vande vernuftheyt der Dieren; Martialis; de Schrijver des Briefs van Cydippe aen Acontius, spreken van dit Autaer, het welcke Apollo ende Diana van Hoorens ghebout ende ghemaeckt hebben. De selfde Plutarchus in het leven van Theseus secht, dat het voorghemelde Autaer alleen ghemaect is gevveest van slincker hoorens, ende int voornoemde Boeck, van rechter hoorens. Maer laet ons Callimachum hooren:

Τετραέτης τὰ πρῶτα θεμείλια Φοῖβος ἔπηξε
Καλῇ ἐν Ὀρτυγίῃ, περιηγέος ἐγγύθι λίμνης.
Ἄρτεμις ἀγρώσσουσα καρήατα συνεχὲς αἰγῶν
Κυνθιάδων φορέεσκεν, ὁ δ᾽ ἔπλεκε βωμὸν Ἀπόλλων.
Δείματο μὲν κεράεσσιν ἐδέθλια, πῆξε δὲ βωμὸν
Ἐκ κεράων, κεραοὺς δὲ πέριξ ὑπεβάλλετο τοίχους.

Dat is:

Vier jaer was Phœbus oudt, als hy begost te stellen
In Delos een Autaer ontrent het ront moras.
Diana ginck ter jacht, en placht hem toe te tellen
De Coppen van het wilt, daer Cynthus vol af was.
Apollo timmerd' aen, hy leyde vast de gronden
Van d'hoorens die hy creech, daer maeckt' hy het mè vast,
Soo dat de Muyren self op groote hoorens stonden
Rontom dat wonder werck, elck op zijn plaets ghepast.

Vers. 98.

geknocht aen alle sijden Met hoorens] VVant Plutarchus secht dat de selfde hoorens sonder lijm oft eenig ander clevende stoffe aen een hinghen.

Vers. 112.

Actæon niet en maeckt] Actæon is in een hert van Diana verandert, ende heeft van haer zijn hoorens vercregen. VVelcke fabel ghenoech bekent is.

Vers. 113.

op Cithærons kappẽ] De Berg in Bœotia, op de welcke Bacchus wiert geviert.

Vers. 114.

Verſ. 114.

Soo menich Thyas ſtelt] De Vrouvven die Bacchus vierden, vvierden genoemt *Thyades*, van het Grieccxſche vvoort θύειν, dat is gheſeyt, *offeren*.

Verſ. 115.

Dat Mænas] De ſelfde vvorden oock anders *Mænades* ghenaemt, van het Griecxſche vvoort μαίνεσθαι, dat is, *dol ende raſende ſijn*: om dat zy dol vvierden, ſoo haelt als zy Bacchum begonden te vieren.

Verſ. 117.

O Baſſareu] *Baſſaris* vvas een lanck Cleedt, dat de Prieſters ende Prieſterſſen van Bacchus droeghen, tot de Voeten toe comende. In Thracia vvierden de Voſſen *baſſares* ghenaemt; daerom meynen ſommighe dat dit Cleedt van Voſſen vellen vvas. Hoe het is, Bacchus vvort daer af Βάσσαρος van Orpheus, *Baſſareus* van Horatius ende andere genaemt.

Verſ. 119.

met de huyt] De Poëet verſtaet de huyt, die νεβρὶς vande Griecken vvort ghenaemt, van het vvoordt νεβρὸς, dat is, *een hindeken*. VVelcke huyt Nonnus ende al de Poëten hem toe-ſchrijven.

Verſ. 121.

Leent my den hollen Stock] In het Griecx νάρθηξ, in het Latijn *ferula* ghenaemt: die de Poëten ſegghen dat Bacchus ende zijn Prieſters in de hant draghen, om het vallen te behoeden. Het is een plant wonder licht, ende van binnen mergachtich ofte ſpongieus. In de ſelve ſegghen oock de Poëten dat Prometheus het vyer gheſloten hielt, dat hy Iupiter ontnomen hadde. Nu dat hem de Prieſters van Bacchus droegen, ghetuycht ghenoech het ſpreeckwoort dat by Plato ende ander wordt gheleſen:

Πολλοὶ μὲν ναρθηκοφόροι παῦροι δέ τε βάκχοι:

Het welcke te ſegghen is, *datſe niet al Bacchus zijn, die zijnen hollen Stock draghen*. Ghelijck *het oock niet al kocx en ſijn, die langhe Meſſen draghen*: naer ons ghemeyn ſpreeckwoort.

Verſ. 128.

Op Beroë] Leeſt deſe hiſtorie by den Poëet Nonnus in ſijn XLI boeck, hoe dat Bacchus ende Neptunus alle beyde *Beroë* liefgehadt, ende om haer gevochten hebben.

Verf. 129.

Hoe Ampeli] Leeft oock den felfden Nonnus in zijn x i boeck, alwaer hy wijtluftich vertelt, hoe Ampelus in een wijngaert verandert is. Den welcken onfe Poëet hier volcht. Tis te weté ooc, dat het Griecksche woort ἄμπελ@ een wijngaert beteyckent, aldaer de felfde Nonnus zijn oog op heeft.

Verf. 136.

En woont by Phlegethon] Een helfche rivier alfo genaemt παρὰ τὸ Φλεγέθειν, dat is, *om datfe altijt brandt.*

Daer by.

noch by Cocytus niet] Een helfche rivier alfoo ghenaemt ἀπὸ τοῦ κωκυτοῦ, van den rou die daer altijt gemaeckt wort.

Verf. 143.

Eubule leert my toch] Bacchus wort in het Griecx ghenaemt Εὔβουλ@, dat is, *van goeden raet*, om dat hy de finnen fcherpt. Het welck de Perfen wel verftonden, die altijdt befchoncken zijnde raedt floeghen, ende met groote faecken befich waren. De Poëet geeft hem hier de naem, om dat hy geern van hem fou-de weté, hoe dat hy de wijn heeft gevonden. Het welck een kloecken vont was.

Daer by.

Limnae maeckt my kont] Defe naem heeft Bacchus gekreghen, om dat hy te Limnen aldermeeft geviert wierdt, wefende een dorp buyten Athenen.

Verf. 156.

Tot een vermaecklick fpel] De Poëet bewijft onder ander de uwaetheyt vande gene die het vindé vande wijn den bock toefchrijvé, door dien dat die van Athenen den bock om de fchade die hy aen de vvijngaert dede, vilden, ende van zijn huyt facken maecten, die fy befmeerden, ende alfo daer op fpringende in het fant met den kop vielen, het vvelck fy noemden ἀσκωλιάζειν. Hier op heeft de Poëet Virgilius gelet in zijn eerfte vande Landtbouvvinge als hy fecht:

Mollibus in pratis unctos faliere per utres.

De feefte felve hiet ἀσκώλια, ende die de felve vvierden, vverden ἀσκωλιασταὶ genaemt, ende ἀσκοδρομῖται. VVelcke naem eenige ketters onder de Chriftenen ghegheven is gheweeft, die hier in de Heydens volchden.

Verf. 173.

Ghy floecht hem met u Spies] De Poëten fegghen, dat de tranen van Lycurgus, Coninck van Thracen, die hem uyt de ooghen op d'Aerde neder vielen,

doe

doe hy alſoo van Bacchus wert gehandelt, in Coolen veranderden. Ghelijck de ſelve fabel wijtloopich wort vertelt int Grieckſche Boeck vande Landtbouwinghe, uyt verſcheyden oude Schrijvers by een vergaert, ende door laſt vanden Keyſer Conſtantinus uytgheghe̶ven.

Verſ. 169.

Naer dat ghy waert gevlucht] Leeſt by Homerus in zijn ſeſte, daer hy verhaelt, hoe Bacchus van Lycurgus ghejaecht is gheweeſt, ende heeft hem inde zee begheven.

Verſ. 195.

Want ſonder Bacchi nat] Het bekent ſeggen vande Latiinſche comœdiant, het welck onſe Poëet hier uytgedruct heeft, luydt aldus? *Sine Cerere & Baccho friget Venus.* dat is, *Sonder Ceres* (dat is broot) *ende Bacchus, is Venus* (dat is de liefde) *kout.* Het welcke de ſelfde Poëet by een ouder ſchrijver heeft gevonden, namentlick dit Griecx: νεκρὸν Ἀφροδίτη Διονύσου δίχα καὶ Δήμητρος. dat is, *Sonder Bacchus ende Ceres is Venus doot.* Ende Euripides ſecht:

Οἴνου δ' μὴ παρόντος οὐκ ἔστιν Κύπρις.

Dat is,

Neemt wech den lieſelicken wijn,
Soo ſalder ooc geen Venus zijn.

Verſ. 213.

De kruyden in den tuyn en bloemen.] De Poëet druct uyt de woorden die gemeynelick ghebruyckt vvorden, van de gene die anders geenen Godt en kennen als Bacchus, die niet veel en paſſen op het toekomende. ende heeft in den ſin gehad de plaetſe vanden Poëet Moſchus die beklaghende de doot vanden Poëet Bion, alſoo ſinght.

Αἲ αἲ ταὶ μαλάχαι μὲν ἐπὰν κατὰ κᾶπον ὄλωνται,
Ἠ τὰ χλωρὰ σέλινα, τό, τ' εὐθαλὲς οὖλον ἄνηθον,
Ὕστερον αὖ ζώοντι, καὶ εἰς ἔτος ἄλλο φύοντι·
Ἄμμες δ' οἱ μεγάλοι καὶ καρτεροὶ ἢ σοφοὶ ἄνδρες,
Ὁππότε πρῶτα θάνωμες, ἀνάκοοι ἐν χθονὶ κοίλᾳ,
Εὕδομες εὖ μάλα μακρὸν, ἀτέρμονα, νήγρετον ὕπνον.

Dat is:

Eylacen siet de Cool, naer dat zy is verschoven,
De petercely groen, het dil ghecrult in d'hoven,
Het leeft noch evenwel: men siet het weder bloeyen
Het naeste jaer daer aen, en even vlijtich groeyen.
Maer wy dat groote volck, begaeft met cracht en reden,
Naer dat de bleecke doot ons comt aen boordt ghetreden,
Men gaet ons dadelick met holle aerdt bedecken,
En slapen eenen slaep, die niet en is te wecken.

Vers. 215.

de goude Son die staet, Soo dickwils weder op] Catullus:

Soles occidere & redire possunt,
Nobis cum semel occidit brevis lux,
Nox est perpetua una dormienda.

Dat is:

De daghen gaen en keeren weer,
Maer als wy eenmael ligghen neer,
Wy zijn berooft van alle cracht,
En slapen eenen langhen nacht.

Vers. 229.

De saeck en is niet lanck] Dese fabel behoeftmen nieuvvers te soecken: vvant zy is, vant het gevvas vanden Poëet, ende by hem gedicht.

Vers. 233.

Apollo bracht de lier] Hier vvort int cort verhaelt, vvat elcke God tot s'menschen oorboor ghevonden ende byghebracht heeft. Gelijck Apollo de lier heeft gevonden, al ist dat de Poëet Horatius, Mercurio die toeschrijft, den vvelcken hy noemt *curvæ lyræ parentem*, dat is, *vader vande cromme lier.*

Vers. 234.

Neptunus bracht de Peerden,] Die hy aldereerst ghevonden heeft, op den selfden tijdt als Minerva de Olive vant, doe zy twistedẽ, wie dat van haer tween de Stadt van Athenen de naem soude gheven.

Vers. 235.

Osiris bracht oock wat] Een Godt van Ægypten, den welcken men toeschrijft dat eerst de Ossen inden Ploech ghevoecht heeft, wiens Huysvrou Isis was, die hier volcht.

Verſ. 238.

De Suſter ende Vrou van Iupiter] Iuno. die de Poëten willen datſe de Suſter ende Huys-Vrou van Iupiter is gheweeſt.

Verſ. 251.

Door Achelous raet] Achelous is een bekende Riviere, ghelijck ghetuycht de Griecksche Schrijver Didymus, ende voor hem een ander ghenaemt Agesilaus: de welcke aenteyckent, dat Oceanus tot zijn Huysvrouwe genomē heeft Tethyn zijn Suſter: de vvelcke veel kinderen voort gheteelt hebben. VVaer van d'outſte is gevveeſt Achelous, vviens naem zy daerom ghebruyckt hebben, gelijck Ephorus een oude Hiſtoriſchrijver oock betuycht, voor alle VVater. als de Poëet Ariſtophanes, ſegghende in zijn comœdie, genaemt *Cocalus*, Ἤταγε γάρ μ' οἶνος ὀ μιγεὶς πόμα Ἀχελώῳ. dat is, *de Wijn heeft myn ghequetſt om dat hy niet gemengt Was met den dranck van Achelous.* Hier op heeft Virgilius ghelet, ſprekende van Bacchus:

Poculaque inventis Acheloïa miſcuit uvis.

Das is:

Die Achelous droeve vloet
Ghemengt heeft met de Druyve ſoet.

Onſe Poëet insghelijcx heeft Achelous hier ghebruyckt voor t'VVater.

Verſ. 265.

Ghy hebt o Nyctelen] Een naem van Bacchus, ἀπὸ τῆς νυκτὸς, dat is: *van de nacht.* om dat hy by nacht ghevierr vvert.

Verſ. 273.

Sy riep met droever ſtem] De clachte van Ariadne hebben ghemaeckt Catullus, in ziin Bruylof-liet, van Peleus en Thetis; ende Nonnus in zijn ſevenenveertichſte Boeck. Siet oock by Ovidius den Brief van Ariadne aen Theſeus.

Verſ. 319.

Met zijnen droncken hoop,] Deſen hoop ofte toeruſtinghe van Bacchus, ghelijck hy quam by Ariadne, in zijne volle cracht, vvort vande Griecken ghenoemt χορὸς Ἀριάδνης.

Verſ. 321.

Thien brieſſende Mænaden,] De prieſterſſen van Bacchus. De oorſaeck vande naem ſiet boven.

Verſ. 322.

En even veel Lenaden] Soo vvorden oock de Prieſterſſen van Bacchus ghenaemt, ἀπὸ τῶ ληνῶ, dat is, *vande Pers.*

Verſ. 323.

Verſ. 323.

Elck hadd' een langhe ſpies] Een ſpies bekleet met wijngaerd-bladen, ofte, ſoo als andere ſegghen, met klimmercruyt, vãde Griecké genaemt θύρσ☉, dẽ welcken zy Bacchus in d'hant gevẽ. Nonnus beſchrijftſe aldus in ſijn veertiende boec:

Καὶ πέλεν ἔγχεα θύρσα, καλυπτομένη ἢ πετάλοις
Δούρατ☉ ἀμπελόεντ☉ ἔην χαλκήνατ☉ αἰχμή.

Dat is:

En thyrſus was zijn ſpies: die was met bladren dicht,
Van wijngaerden bekleet: van yſer was de ſchicht.

Doch Euripides, gelijck de Poëet, noemt deſe ſpies, *κίσσινον βέλ☉*:

Θυρσόν τε δὺς ἐς χεῖρα, κίσσινον βέλ☉.

Dat is:

Hy gaf den thyrſus inde handt,
Vol klimmerkruyt aen alle kant.

Verſ. 325.

Silenus vol geſopen] Die de Poëten ſegghen dat Bacchus opghebrocht heeft, ende gheſtadigh hem met zijnen eſel volght.

Verſ. 326

Met ſijnen eſel traech] Deſen eſel ſegt Aratus dat daer nae inden hemel is geſet. hetwelck niet en is te beclagen, overmits datter noch genoech op d'aerde blijven.

Verſ. 327.

De Goddelicke wan] Ander ſeggen dat het een wieghe was. deur dien dat het Griecksche woort λίκν☉, ſoo wel een *wiege* als een *wan* beteyckent. Virgilius ſchrijft Bacchus de wan toe, daer hy ſegt *& myſtica vannus Iacchi*, dat is, *den heyligen wan van Bacchus.*

Verſ. 328

Een groote volle kan] Die de Poëet Virgilius Sileno toeſchrijft: ende noemſe *cantharum*, als hy ſecht,

Et gravis attrita pendebat cantharus anſa.

Dat is:

Een kruyck met een verſleten oor,
En ſwaer ghenoech, die hinck daer voor.

Verſ. 329

Die van u nachten wiſten] Dat is van uwen Godſ-dienſt, om dat Bacchus by nachte geviert wert. Om welcke oorſaec oock Virgilius den berg Cithæron, daer deſe Godſ-dienſt geſchiede, vande nacht *nocturnum* noemt.

Verſ. 330.

Verſ. 330.

Die droeghen uwen tuych] De Poëet heeft uytgedruct het Gricckſche woort ὄργια, dat is, heymelick tuych van Bacchus.

Daer by:

In twee beſloten kiſten,] De Griecken houden het ſelfde woort, ende noemen deſe kiſten van Bacchus, κίστας: ende Tibullus en noemt het niet anders int Latijn, met dit veers:

Et levis occultis conſcia ciſta ſacris.

Dat is:

En oock daer by de lichte kiſt,
Die zijn verborgentheden wiſt.

Verſ. 331.

Hier volchde Maron na] Een prieſter van Bacchus, ofte eén van ziin gevolch, vande welcke Athenæus ſecht in zijn ſeſte boeck, dat de wijn zijne naem heeft. diemen noemt int Latijn *vinum Mareoticum*: οἶνος Μαρεώτης int Griecx gheſeyt, oft veel eer Μαρεία, de ſtad van daer hy komt, εἴληφε μέν τοι (ſecht hy) τὴν προσηγορίαν λαβοῦσα ἀπὸ Μάρωνος, ἑνὸς τῶν μετὰ Διονύσου τὰς στρατείας πεποιημένων. Dat is: *Die haren naem van Maron heeft ghenomen, een vande ghene die den tocht van Bacchus gevolcht hebben.*

Verſ. 332.

Den droncken Staphylus] Siet van Staphylus ende Botrus, vrienden van Bacchus Nonnum in zijn achtiende boec. Zy hebben alle beyde haren naem, d'een van σταφυλὴ, d'ander van βότρυς; beteyckende beyde een druyve. De Poëet noemt Botrus *kael van veren,* om dat de dronckaers gemeynlic naect en kael ziin.

Verſ. 334.

En Methe vol van wijn] Μέθη is de dronckenſchap int Griecx, daer van is de Goddinne van de ſelve *Methe* ghenoemt. Siet Pauſauias, ende andere.

Verſ. 335.

Sylvanus op het lijf] De Godt vande boſſchen, die Virgilius ooc by Bacchus voeght.

Verſ. 336.

Veel bommen grof gheluyt] Die de Griecken ende Latiinen *tympana* noemen, dat is, *trommels.* Die Bacchus by Euripides ſegt dat hy ende Rhea gevonden hebben. Siet den ſelfden Poëet in zijn Tragœdie genoemt *Baccha.*

Daer by:

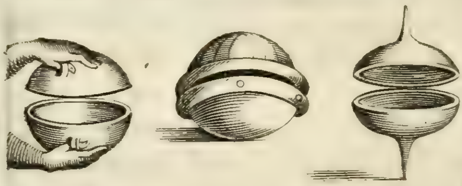
gemengelt met cymbalen] Nonnus eñ andere schrijven de cymbalen over al Baccho toe, ghelijck oock de hamers, hier ooc niet vergeten, die hy noemt:

Καὶ πλετὴν ἄγρυπνον ἐπεντύνουσα Λυαίῳ,
Πρώτη ῥόπτρον ἔσεισεν· ἐπεπλατάγησε δὲ Βάκχῳ
Κύμβαλα δινεύουσα περίκροτα δίζυγι χαλκῷ.

Dat is:

Zy heeft de feesten eerst van Bacchus in gaen voeren,
Den hamer eerst beweecht, en aldereerst gaen roeren:
Zy heeft oock eerst geroert, en voor den dach gaen halen
van koper toegevoecht, twee klinckende cymbalen.

Doch op dat een yeder verstaen mach, hoe ende wat maecksel dat de cymbalen van Bacchus geweest zijn, hebben de selve goet ghevonden hier by te laten uytdrucken, alsoo zy noch inde overblijfselen vande outheden gevonden wierden te Romen.

Hier vooren inde afghebeelde oude steen van Bacchus, staet een vrouwe met dese cymbalen inde hant daer op spelende, siet op't veers, *59.*

Vers. 337.

Veel hamers] Die wy alreede gheseyt hebben, dat de priesterssen van Bacchus ghebruyckten, ende vande Griecken ῥόπτρα genaemt wierden..

Vers. 370.

Dan spreken haren boden] VVt den Poëet Musæus, die secht:

παρθενικῆς γὰρ
Κυπριδίων ὀάρων αὐτάγγελός ἐστι σιωπή.

Dat is:

Want als een dochter swijcht int midden van de min,
Denckt dan dat zy wat heeft van Venus inde sin.

Vers. 376.

Verſ. 376.

Van uw' geſpickelt vel] Dat vande Griecken νεϐρὶς genaemt wort: als hier boven is gheſecht. Euripides noemt het νεϐρίδος ἱερὸν ἐνδυτόν. Dat is, *het heylich kleet van nebris*, ofte, *het hinde-vel.*

Verſ. 379.

De Zee lach ſtil en ſtom] De Poëten hebben een manier, dat zy de zee ſtil eñ ſtom maken, ſoo daer yet beſonders geſchiet. Dit noemt de Poëet Ennius *pauſam maris*, d'andere *ſilentium maris*; de Griecken, εὐφημίαν. Alſo ſegt de Poët Callimachus.

Ἐυφημεῖ καὶ πόντος ἐπ' Ἀπόλλωνος ἀοιδῇ.

Dat is:

De zee die licht gans ſtom en ſtil
Als maer Apollo ſingen wil.

Verſ. 385.

Mimallones die liepen] Die van Macedonien noemden alle kloecke vrouwen eñ die de mannẽ naevolchden, μιμαλλόνας, ἀπὸ τοῦ μιμεῖσθαι τοὺς ἄνδρας: *om dat zy de mans naer deden.* Deſe naem gevẽ de Poëten de vrouwen die Bacchus vierden gelijck Ovidius, eñ ander Heſychius μιμαλλόνες, βάκχαι, dat is, *Mimallones worden de Bacchæ* oft *prieſterßen van Bacchus genaemt.*

Verſ. 391.

En daer geſtelt ten toon] Leeſt by Aratus, Germanicus zijn uytlegghet, Ovidius ende ander, hoe dat Bacchus de kroon van Ariadne onder de ſterren plaets heeft gegeven, die daer noch ſtaet.

Verſ. 329.

Dicht aen het beeldt dat knielt] Dat vande Griecken daerom ἐγγόνασιν genaemt wort, dat is, *knielende.* Die vande hemelteyckenen ſchrijven, ſegghen dat het Hercules is die knielt.

Verſ. 399.

Gheworpen metter handt.] Siet Homerus in zijn eerſte Iliados. daer ghy ſult vinden hoe Vulcanus van Iupiter uyt den hemel geworpen ende in Lemnos gevallen is.

Verſ. 402.

En manc aen beyde ſy] De Poët druct uyt de naem oft eygenſchap die Homerus Vulcano gheeft, hem noemende ἀμφιγυήεντα, dat is, *aen beyden zijden kreupel oft manck.*

Verſ. 403.

Ghy hebt Silenus peerdt.] De Poëet ſpreeckt beleefdelick; noemende den eſel van Silenus, een peerdt. Deſe fabel en vintmen (mijns wetens) by niemant van de ouden, dan alleen by den Griecкſchẽ Orateur Ariſtides in zijn oratie Διόνυσος, dat is, *Bacchus*, genaemt, daer hy aldus onder ander ſpreect: καὶ μὴν καὶ τὴν

Ἥραν λέγουσιν ὡς μόνος θεῶν τῷ Διῒ διήλλαξε· κομίσας τὸν Ἥφαιστον ἄκοντος εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ ταῦτά τε ἀναθεὶς ὄνῳ.. καὶ ὡς μὲν αἴνιγμά ἐστιν ἐν τῷ λόγῳ, δῆλον. δῆλον δὲ καὶ οἱ τελεσταὶ τὸ αἴνιγμα· ὡς ἄρα πολλή τις καὶ ἄμαχος ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ· καὶ δύναιτ' ἂν καὶ ὄνους πτερῶν, οὐχ ἵππους μόνον. Dat is : *Voorder ſechtmen ooc, hoe dat hy Iuno wederom met Iupiter verſoent heeft : naer dat hy Vulcanum teghen zÿnen danck in den hemel ghebrocht hadde. Die hy op eenen eſel heeft geſet. Welcke fabel merckelick een ander beduytſel heeft. Het welcke oock licht is om te verſtaen, Te weten, dat deſe God een beſonder groote kracht heeft: ende dat hy niet alleen de peerden, maer oock de eſels vleughels kan geven.* Alſo moet die plaets gheleſen worden: te weten in ſtede van, τῷ ὑεῖ διήλλαξεν, dat is. *met haeren ſoon verſoent*, τῷ Διῒ διήλλαξε, *met Iupiter verſoent.* VVant Iuno op Iupiter geſtoort was. om dat hy haeren ſoon uyt den hemel gheworpen hadde, die daer naer weder wel te vreden wiert op Iupiter. moet oock geleſen worden κομίσας τὸν Ἥφαιστον ἄκοντος εἰς τὸν οὐρανόν: dat is, *naer dat hy Vulcanum tegen den danck van Iupiter in den hemel gebracht hadde*, niet ἄκοντα, *tegen den danck van Vulcanus.* Het welcke veroorſaeckt heeft dat de geleerden Canterus hier gedoolt ende die plaets niet wel verſtaende, qualick overgheſet heeft in zijn Latijnſche overſettinge. Onſe Poëet heeft dit vernuftelick gemerct, ende niet min verſtandelick dan geluckelick verbetert. Dat ic niet genoech kan prijſen. Dan laet ons voort varen.

Verſ. 417.

Phlegra] Een ſtad in Macedonien, uyt welcke de Poëten ſeggen dat de Gigantes ofte reuſen den hemel beſtormt hebben, ende daer van de Goden verſlagen zijn geweeſt.

Verſ. 418.

Mimas] Een vande hemelbeſtormers ofte reuſen. by Horatius ende andere ghemelt.

Verſ. 419.

Rhœcus] Dit is ooc een reuſe, daer van Horatius ſecht, ſprekende van Bacchus:

Rhœcum retorſiſti leonis
Vnguibus, horribiliqne mala.

Dat is,

Ghy hebt daer Rhœcus neer gevelt
Als eenen leeu, met groot gewelt.

De ſelfde Poëet op een ander plaets voecht Rhœcus ende Enceladus als twee reuſen by malkander.

Verſ. 420.

Verandert in een leeu] De Poëeten ſegghen, dat Bacchus vechtende teghen der reuſen, in een leeu verandert is gheweeſt; om te kennen te geven, de ſterctе die de wijn geeft.

Verſ. 425.

Vers. 425.

Typhœus] Dit is van ghelijcken een reuse. Leest van hem ende zijn volkomen beschrijvinghe by Nonnus in het eerste ende tweede boeck; met meer andere. De Poëten seggen, dat dese soon is geweest van Titan ende Terra.

Vers. 426.

Porphyrion] Oock een vande reusen, daer Horatius van secht,

minaci Porphyrion statu,

ghevende te kennen hoe vreselick ende schrickelick hy was.

Vers. 431.

Ganymedes] De schencker van Iupiter, by al de Poëten bekent. D'oorsaeck van sijnen naem, siet by den Philosooph Xenophon in zijn Maeltijdt.

Vers. 441.

O Paan] Siet d'oorsaec van dese naem beneden, opt veers. *632.*

Vers. 445.

Het eerste voorde maech] Onse Poëet schijnt uytgedruckt te hebben de delicate veersken van Eubulus de Poëet, die noch ghelesen worden by Athenæus in zijn tweede. VVaer hy spreeckt, van de eyghendommen ende krachten van de wijn, als oock vande maet in hat ghebruyck vanden selven:

Τρεῖς γὰρ μόνον κρατῆρας ἐγκεραννύω
Τοῖς εὖ φρονοῦσι· τὸν μὲν ὑγιείας ἕνα,
Ὃν πρῶτον ἐκπίνουσι· τὸν δὲ δεύτερον
Ἔρωτος ἡδονῆς τε, τὸν τρίτον δ᾽ ὕπνου.
Ὃν εἰσπιόντες οἱ σοφοὶ κεκλημένοι
Οἴκαδε βαδίζουσιν.

Dat is:

Die wijs en sedich is, die wil ick driemael schincken,
Het eerste mogen zy om haer gesontheyt drincken.
Het tvveede mach wel met. want dat is om te minnen,
En vroyelick te zijn. het derde doet de sinnen
Bevangen vanden slaep. met dese dry gelasen
Laet ick de lieden gaen, die niet en willen rasen.

Vers. 449.

het getal der Gratien] VVant de Poëten seggen, datter drie Gratien zijn, met namen, Aglaia, Euphrosyne Thalia.

Vers. 450.

by Venus selve leven]Om dat de Poëten segghen, dat de drie voorghemelde Gratien, camerieren ziin van Venus, die niet alleen vande min, maer van alle aerdicheyt goddinne is, diemen door het misbruyck des wiins te buyten gaet.

Vers. 451.

Die drymael dat instelt.] want drymael dry is negen, ende so veel Musæ siinder.

Verſ. 453.

Orontes] De ſchoonſoon van Deriades (koninc vande Indianen) die Bacchus heeft (geliick Nonnus in ziin ſeventiende verhaelt) ſoo verre gebracht, dat hy hem ſelven het leven heeft benomen. VVaer vande rivier, daer hy gevallen is, Orontes is genaemt.

Verſ. 455. en Verſ. 457.

Thriambus u genoemt.] Diodorus Siculus, ende ander ſchriiven, dat Bacchus alder eerſt heeft getriumpheert komende uyt Indien, het welck de Griecken noemen θριαμβεύειν: ende de triumphe ſelve θρίαμβον. welck woordt ſchriiven vele, ziinen naem te hebben vã θρία, het vvelc beteeckent *vigheblaren*, om dat Bacchus daer mede is gekroont gheweeſt uyt Indien komende,

Verſ. 456.

Met onghehoorde macht] VVant de Poëet Nonnus verhaelt, dat hy alleen met zijn ſpies becleet met wijngaertbladers, Deriadem voornoemt geraecte, eñ wierp hem in het water, daer hy bleef.

Daer by:

Deriades gewelt] De koninc van Indien, daer wy alreede van gheſproken hebben. Nonnus verhaelt int breede, hoe hy oorlog tegens Bacchus gevoert heeft ende zijn doot, in het veertichſte boec.

Verſ. 459.

Twee panthers] De panthers ende tigers, vreeſelicke dieren, worden Baccho vande Poëten toegheſchickt, om te kennen te geven de hitte ende de kracht vande wijn.

Verſ. 465.

Van alderhande kruyden] De Poëten geven Baccho eenen rock gemaect van bloemen, die de Griecken noemen ἀνθηρὸν χιτῶνα, dat is, *den gebloemden rock*. De reden hier van geeft Phurnutus met deſe woorden: καὶ τὸ μὲν τῆς ἐσθῆτος ἀνθηρὸν, τὴν ποικιλίαν παρίστησι τῆς ὀπώρας· Dat is: *Dit bloeyende kleet geeft te kennen de verſcheydenheyt van zijn vruchten*. Gelijck de druyven ooc van verſcheyden coleuren zijn.

Verſ. 485.

Men ſecht dat Cato ſelf] Horatius in zijn derde boeck Odar.

Narratur & priſci Catonis
Sæpe mero maduiſſe virtus

Dat is:

Men ſecht dat d'oude Catoos deucht
Haer inde wijn wel heeft verheucht.

Verſ. 486.

en altijdt onſchoren] Soo wort Cato vande Poëten genaemt, door dien dat hy hebbende medelijden met zijnen tijdt, eñ volgende de Philoſophen, die Stoici genaemt werden, onghescheoren ginck, gelijck Lucanus onder andere van hem vertelt in zijn tweede boeck vande oorlogen tusſchen Iulius Cæſar ende Pompeius: dat hy ſelve op zijn eygen bruyloft, geduyrende de inlandſche oorloge hem niet en heeft laten ſcheeren.

Verſ. 488.

Iae Socrates en was] Alcibiades in de maeltijdt van Plato, vertelt dat Socrates niemant aen tafel placht ſchuldich te blijven, ende ghevende hem een groote geſontheyt, ſecht van hem: πρὸς μὲν Σωκράτη, ὦ ἄνδρες, τὸ σόφισμά μοι οὐδέν. ὁπόσον γὰρ ἂν κελεύσῃ τις, τοσοῦτον ἐκπιὼν, οὐδὲν ἂν μᾶλλον μεθυσθῇ. Dat is, *An Socrates, goede vrienden, en hebbe ick geen kans. Want doet hem drincken al dat u goet dunckt, hy ſal de ſelve man blijven, ſonder dronc te werden.*

Verſ. 604.

Eenſchuymende gelas] De woorden van Socrates ſijn, nae dat hy geſeyt heeft in de maeltijdt van Xenophon, dat hy ganſchelick wil drincken, doch met ſoeticheyt: Ἢν δ' ἡμῖν οἱ παῖδες μικραῖς κύλιξι πυκνὰ ἐπιψεκάζωσιν (ἵνα καὶ ἐγὼ ἐν Γοργιείοις ῥήμασιν εἴπω) οὕτως οὐ βιαζόμενοι ὑπὸ τοῦ οἴνου μεθύειν, ἀλλ' ἀναπειθόμενοι πρὸς τὸ παιγνιωδέστερον ἀφιξόμεθα. Dat is: *Maer indien ons de knechten kleyne ende ſchuymende bekerkens dickwils toebrengen, (op dat ick de woorden van Gorgias ghebruycke) ſoo en ſullen wy niet met ghewelt ghedrongen worden dronck te zijn, maer met ſoeticheyt ende al ſpelende tot de vroolickheyt gheraecken.* Cato by Cicero in het boeck van den ouderdom denckende op deſe plaets, noemtſe *pocula rorantia*, dat is: *ſchuymende glaeſkens.*

Verſ. 498.

Die moet op Pholus ſien] Pholus ende Hylæus zijn Centauri gheweeſt (dat is, *half man, half peert*) die door t'overdadich gebruyck vande wijn, teghen de Lapithen ghevochten, ende teenemael de bruyloft van Pirithous geſtoort hebben. Siet by Virgilius in zijn

tweede

tvveede boeck vande Lantbouvvinghe, daer ghyse alle beyde met namé sult vinden. De fabel self hebt ghy by Ovidius in ziin tvvaelfste vande Veranderinge.

Vers. 499.

Icarius voor al] Propertius noemt hem *Icarum*. Siet de fabel by Hyginus in cxxx capittel; Apollodorus in ziin III boeck, ende andere.

Vers. 507.

Maer Evan heeft hem selfs, zijn dochter. Zynen hondt] De dochter van Icarius vvort *Erigine* genaemt, ende inden hemel *Virgo*, dat is, *maecht*. Siet Aratus Germanicus, Hyginus, ende andere. Den hondt vvort genoemt *Mæra*, ende inden hemel *Canicula*, dat is, *Hondeken*.

Vers. 513.

Leuconoe was dol] Die Bacchus, om datse met siin heylicheyt spottede, gheliick Ovidius ende andere schriiven, in een vleermuys verandert heeft. Siet Ælianus in ziin derde boeck van veelderley historien. De Philosophen segghen, dat de vleermuys niet so seer en haet, als het klimmercruyt; dat Bacchus aldermeest in eeren hout ende beminnet. Soo datse vanden reuck sterft. Sy vvort van Ovidius *Alcithœ* genaemt.

Vers. 515.

De schippers waren sot] De schippers van Tyrrhenen, de vvelcke Bacchus in haer schip genomé hadden om in Naxos te brengen, bespotteden hem, ende vvierden daerom in dolfiins verandert, haer seylen ende touvven in klimmercruyt eñ vviingaert rancken. Leest Hyginus in het CXXXIV capittel, Ovidius in ziin veranderingen, Appollodorus secht dat de mast ende riemen in serpenten ziin verandert gevvorden, het schip met klimmercruyt geladen. Siet hem in ziin derde Nonnus in ziin XLIV, ende Lucianus. Oppianus spreeckende van de dolfiins secht aldus:

Ὡς ἐτεὸν καὶ φῶτες ἔσαν πάρος, ἠδὲ πόληας
Ναῖον ὁμοῦ μερόπεσσι, Διωνύσοιο ἢ βουλῇ
Πόντον ἐπημείψαντο, καὶ ἰχθύας ἀμφεβάλοντο
Γυίοις.

Dat is:

Het waren menschen eerst, en woonden inde steden
Ia by het ander volck: maer Bacchus heeft haer leden
Verandert en gemaeckt dat zy nu visschen sijn
En wonen ind zee.

Vers. 524.

Ghy dreygt ons aen het hooft] Plautus uyt een ander Grieckschen Poëet, die Athenæus aen toert, secht van de vviin in ziin Comedie, genaemt *Pseudolus*:

------ Magnum hoc vitium vino est,
Pedes captat primulum: luctator dolosus est.

Dat is:

De wijn heeft een groot gebreck over hem: hy is een loos worstelaer, ende tast eerst nae de voeten.

Vers. 528.

Vers. 528.

Maer ghy woont inde kan] Ghenomen uyt de woorden van Cyclops, by Euripides.

Θεὸς δ' ἐν ἀσκῷ πῶς γέγηθ' οἴκους ἔχων;

Dat is,

Wat is het voor een God die leeft,
En inde fles zijn wooning heeft.

Vers. 535.

Met Ikelos zijn maet] De Poëten seggen, dat Ikelos een soon ofte medemaet is vanden droom, om dat den droom alle dingen nabootst. VVant ἴκελος is het selfde te seggen in het Griecx dat ὅμοιος dat is, *gelijck*;

Vers. 536.

En Phantasos zijn soon] Oock een soon vanden droom. De Philosophen seggen dat den droom daer in verscheelt vanden slaep, dat de slaep is sonder inbeeldinge, ofte fantasie: den droom en kan daer sonder niet wesen. Nu hoe yemant meer is beschoncken, hoe dat d'inbeeldingen meerder zijn.

Vers. 545.

Maer als sy uwe melck] De Poët Aristophanes, heeft de wijn ghenoemt. Ἀφροδίτης γάλα, dat is, *de melck van Venus.*

Ἡδύς τε πίνειν οἶνος Ἀφροδίτης γάλα.

Dat is:

De wijn is wonder soet, de melck
Van Venus is de rechte melck.

Vers. 546.

In een gelasen schael.] Pausanias in zijn tweede boeck verhaelt, dat Pausias de schilder, Methe (dat is de dronckenschap) hadde gemaeckt drinckende uyt een ghelasen schael. Soo dat men door de schael een mont van een vrou sach. Gevende sonder twijfel daer mede te kennen, dat inde dronckenschap niet verborgen kan wesen,

Vers. 549.

de vloet van Castalis] Een fonteyn aende voet vanden berch Parnassus, De Poëten seggen: dat die daer uyt drinckt, oock een Poët wort.

Vers. 557.

Maer u Thebaensche swaen] Pindarus gheboren van Theben, gelijck Bacchus oock mede is. vvort genaemt een swaen om zijnen lieffelicken ende hooghen sanck, ghelijck hem Horatius *de swaen van Dirce* noemt, vande fonteyn van Dirce, niet verre vande stad Theben geleghen.

Vers. 558.

end' inde locht gaet sweven] Gelijck de selve Horatius van Pindarus secht, dat hy gaet vliegen *in altos nubium tractus*, dat is, *in het hoogste vande wolcken.*

Vers. 560.

En secht dat water is het beste datmen vint.] Het beginsel van Pindari boecken die vvy hedens daechs hebben, is; Ἄριστον μὲν ὕδωρ &c. Dat is: *het water is het beste datmen vint.*

Vers. 561.

Ismenus moeste zijn] Een rievier in Bœotien niet verre van Theben.

Vers. 568.

Dat hy moest wesen sat] D'oude, geliick oock doet Horatius, die hebben geoordeelt: dat Homerus tot den dronc gheneghen vvas, om dat hy milt is int prijsen vande vvijn.

Vers. 570.

Hy heeft een kop genomen] In het negenste boeck Iliados. VVant soo haest als Vlysses ende Aiax, ghesonden van Agamemnon aen Achilles, dat hy ziin toorn, die hy teghen alle de Griecken toonde, soude laten varen ende nedersetten, in ziin tente gekomen sijn, doet hy terstont Patroclus een dronck wijns schincken, om de ghesanten daer mede te ontfanghen, ende dat met dese woorden:

Μείζονα δὴ κρητῆρα Μενοιτίου υἱὲ καθίστα,
Ζωρότερον δὲ κέραιρε, δέπας δ᾽ ἔντυνον ἑκάστῳ.
Οἱ γὰρ φίλτατοι ἄνδρες ἐμῷ ὑπέασι μελάθρῳ.

Dat is,

Patrocle komt by mijn, en past ons hier te schincken
Een kan daer meer in gaet en geeft elck een te drincken,
Wat suyvers uyt zijn kroes. die in mijn huys nu komen
Dat sijn toch alle bey mijn vrienden uytghenomen

Verſ. 572.

Om dat Briſeis hem] Achillis lief· de vvelcke hem van Agamemnon vvas ontnomen: ende dit vvas d'oorſaec, dat hy de Griecken in't oorloch teghen de Troianen ziin hulp was vveygherende. Siet Homerus in ziin eerſte Iliados.

Verſ. 573.

Laërtis wyſe ſoon] Vlyſſes. ſoon van den ouden Laërtes.

Verſ. 575.

Eer Polyphemus woeſt] Een reuſe in Sicilia, ſeer wiitloopich van Homerus beſchreven, by hem genaemt Cyclops, om dat hy een groote ooge als een ronde ſchilt in ziin voorhooft hadde ſtaen.

Daer by:

en Scylla komt ter baen] Een monſter inde zee, dat by Homerus oock Vlyſſes int lanck beſchriift.

Verſ. 576.

Soo vangt hy eerſt den lof] Vlyſſes by Homerus begint ziin groot verhael: vvaer in hy vertoont al vvat hem op ziin reys vvedervaren, inde welcke hy Polyphemus: Scylla, ende meer andere heeft bejegent; met het lof ende priis van een volle tafel, vvel van [illegible] ſien. VVaer uyt [illegible] ſophen [illegible] willen [illegible] de Poët Epicurus [illegible] vvoorden van Vlyſſes ziin dese, int neghende boeck Odyſſ.

> Οὐ γὰρ ἔγωγέ τι φημὶ τέλος χαριέστερον εἶναι,
> Ἢ ὅταν εὐφροσύνη μὲν ἔχῃ κατὰ δῆμον ἅπαντα,
> Δαιτυμόνες δ᾽ ἀνὰ δώματ᾽ ἀκουάζωνται ἀοιδοῦ
> Ἥμενοι ἑξείης· παρὰ δὲ πλήθωσι τράπεζαι
> Σίτου καὶ κρειῶν· μέθυ δ᾽ ἐκ κρητῆρος ἀφύσσων
> Οἰνοχόος φορέῃσι, καὶ ἐγχείῃ δεπάεσσι·
> Τοῦτό τί μοι κάλλιστον ἐνὶ φρεσὶν εἴδεται εἶναι.

Dat is:

> *Ick meyne dat daer is het alder beſte leven,*
> *Daer hem het gantſche volck tot vreuchde kan begeven;*
> *En daer de ſpeelman hem laet vande gaſten hooren,*
> *De tafel ſtaet vol ſpijs en t'alderbeſte kooren,*
> *De ſchencker brengt de Wijn, en ſchenckt die vaſt in fleſſen.*
> *My dunckt dat ſulcs Wel is, om ſWaricheyt te leſſen.*

Verſ. 577.

Heeft Orpheus niet begoſt] Siet Diodorus Siculus, die ſecht dat den heylichdom van Bacchus, die de Griecken noemen ὄργια, *Orphica* genoemt zijn, om dat hy eerſt de feeſten van Bacchus ingeſtelt heeft. Siet oock Lactantius. Hier van ſecht ooc de Grieckſche Poët Antipater, ſprekende van Orpheus:

Ὅς ποτε καὶ τελετὰς μυστηρίδας εὕρετο Βάκχου.

Dat is:

Die Bacchus eerſtmael heeft vereert:
Zijn heylichdom het volck geleert.

Verſ. 580.

Wort uwen hoogen berch Cithæron genoemt] Lactantius, in zijn boec der Chriſtelicke onderwijſinge, ſchrijft met uytgedruckte woorden, dat den berch Cithæron zijnen naem heeft ontfanghen vande cither van Orpheus.

Verſ. 581.

Cratinus wiſt oock wat] Een oudt Comœdi-ſchrijver, die van Ariſtophanes zijn medemaet ende meer andere, als een groot dronckaert overal beſchimt wort. Deſe ſeyde (alſoo Horatius oock verhaelt) dat niemant goede veerſen konde ſchrijven die geern water dronck. De woorden van Horatius zijn deſe:

Priſco ſi credis. Mæcenas docte, Cratino,
Nulla valere diu nec vivere carmina poſſunt
Quæ ſcribuntur aquæ potoribus.

Dat is:

Mæcenas, ſoo ghy wilt geloof Cratino gheven,
Geen dichten konnen lanck beklijven ofte leven
Die komen van een man die drooch en nochter leeft.
En die alleen genoecht int gulle water heeft.

Verſ. 584.

dat de wijn is der Poëten peert] Cratinus, daer wy terſtont af hebben geſproken: merckende dat hy ſelve alderwackerſt was ende bequaemſt om veerſen te maecken, als hy ghepoeyt hadde; ſeyde dat de wijn het peert was van de Poëten. Onſe Poët heeft inde ſin ghehadt deſe woorden van Niceratus in het eerſte boec vande Grieckſche Epigrammata:

Οἶνός τοι χαρίεντι πέλει μέγας ἵππος ἀοιδῷ,
Ὕδωρ δὲ πίνων, καλὸν οὐ τέκοις ἔπος.

Ταῦτ' ἔλεγεν Διόνυσε, καὶ ἔπνεεν οὐχ' ἑνὸς ἀσκοῦ
 Κρατῖνος, ἀλλὰ παντὸς ὠδωδὼς πίθου.
Τοίγαρ ὑπὸ στεφάνοις μέγας ἔβρυεν, εἶχε δὲ κισσῷ
 Μέτωπον, ὥσπερ καὶ σύ, κεκροκωμένον.

Dat is:

De lieffelicke wijn, is der Poëten peerdt,
En dat naer water rieckt dat is van gheene weerdt.
Dit ſanck Cratinus vaſt, o Bacche, dobbel ſat.
En ſtanck niet naer een fles, maer naer het ganſche vat
Hierom ſpand' hy de kroon, en droech altijdt een hoedt
Van klimmerblaren groen, ghelijck ghy Bacche doet.

Verſ. 586.

Niet Cadmi groote reys] De Poët heeft ghelet opt beginſel der verſen van Anacreon, die wy nu in druck hebben T'welck aldus luyt:

Θέλω λέγειν Ἀτρείδας,
Θέλω δὲ Κάδμον ᾄδειν·
Ἁ βάρβιτος δὲ χορδαῖς
Ἔρωτα μοῦνον ἠχεῖ.

Dat is:

Van Agamemnon woud' ick wel
En Cadmus melden met mijn ſpel:
Maer hoe ick doe mijn veeltien gaen.
Het wil niet dan de minne ſlaen.

Verſ. 589.

Maer Venus, haren ſoon, &c.] Dit, met de vier eerſte naevolgende veerſen, is uyt Anacreon ſelve ghenomen, daer hy begeert dat Vulcanus zijn lief Bathyllus met Bacchus ende Cupido op zijnen kroes ſoude drijven. VVelck al, om de ſonderlinge ſoeticheyts wille, wy hier in d'eygen tale by hebben willen ſtellen, eñ in onſe Duydſche ſprake nae de overſettinge van onſen Poët:

Τὸν ἄργυρον τορεύσας
Ἥφαιστέ μοι ποίησον.
Πανοπλίαν μὲν οὐχὶ
(Τί γὰρ μάχαισι κἀμοί;)
Ποτήριον δὲ κοῖλον

Ὅσον δύνῃ βάθυνον.
Ποίει δέ μοι κατ' αὐτὸ,
Μήτ' ἄστρα, μήθ' ἁμάξας,
Μὴ στυγνὸν Ὠρίωνα·
(Τί Πλειάδων τε κἀμοὶ,
Τί δ' ἀστράσιν Βοώτεω;)
Ποίησον ἀμπέλους μοι
Καὶ βότρυας κατ' αὐτὸ,
Καὶ χρυσέους πατοῦντας,
Ὁμοῦ καλῷ Λυαίῳ,
Ἔρωτα καὶ Βάθυλλον.

Dat is:

Vulcane maeckt terstont voor my
Dat ick begeeren sal op dy,
Niet wapens die ick dragen kan,
Want ick en ben geen oorloochs man.
Maer haelt hier silver voor den dach,
En maeckt een kroes daer nat in mach.
Rontom en wil ick niet sien staen
De wagen met de Son en Maen,
Noch oock Orian, dat sy ver.
(Wat vraech ick nae de Sevenster?)
Ick wil een wijngaert sien daer op,
(Wat pas ick op Bootes kop?)
Met schoone druyven, en daer by
De druyven trappende dees dry,
Cupido, Bacchus, en haer maet
Bathyllus, die ick niet en haet.

Vers. 595.

en op Parnassus woont] De Poëten seggen, dat niet alleen Apollo, maer oock Bacchus den tweetoppigen berg Parnassus in heeft, ende daer op woont. Onder andere Lucanus, sprekende van Parnassus, secht, *Mons Phœbo Bromioque sacer* dat is, *den berch die Apollo ende Bacchus toegeeygent is.*

Vers. 600.

Dat Cadmus is geweest u rechte groote vaer] VVant Cadmus is gevveest vader van Semele, die moeder vvas van Bacchus, als hier vooren aengheteyckent staet.

Verf. 603.

De letters heeft bedockt] Aenghesien dat Cadmus (soo d'oude getuygen eerst de letters heeft gevonden, ende gesondē ziinde van ziin vader Agenor om Europam ziin suster te soecken, heeft ziine reyse nae Theben genomen, also hy haer niet en vant, ende door dese ghelegentheyt heeft gants Grieckenlant de schoone vont vande letters mede gedeelt.

Verf. 605.

O reusendooder groot] Ghelijck Callimachus om de selfde oorsaeck Iupiter noemt γηγενέων ὀλετῆρα, dat is, *dooder vande reusen*; soo noemen de Grieckse Poëten Bacchus selve γιγαντολέτην, dat is, *reusen vernielder*: Gelijck alsmen siet in het eerste boeck van de Grieckshe Epigrammata. Voorder de Poët druckt hier uyt de kracht die de vviin heeft, by den genen die van hem siin bevanghen: soo dat hy hier vry vvat hooger gaet.

Daer by:

O blixem kint] Om dat hy, als boven is gheseyt, van Iupiter uyt den blixem is ghehaelt, die ziin moeder verbrande: als hy geboren vverde.

Verf. 609.

Ick sie twee sonnen staen] De Philosophen geven reden, hoe het komt dat die gene die beschoncken siin, alle dinghen dobbel sien, De vvoorden selve schiinen te gaen naer het gene dat van Pentheus by Euripides geseyt vvort in ziin Tragœdie ghenoemt *Bacchæ*, daer hy secht, dat hy tvve sonnen ende tvvee Theben siet;

Καὶ μὴν ὁρᾷν δύω μὲν ἡλίους δοκῶ,
Δισσὰς τε Θήβας, καὶ πόλισμ' ἑπτάστομον.

Dat is:

My dunckt dat ick daer sie tvvee sonnen voor my gaen,
Twee Theben oock voor my met seven poorten staen.

VVelcke plaetse ooc Virgilius gevolcht heeft in het vierde boec van ziin *Æneïs*.

Eumenidum veluti demens videt agmina Pentheus.
Et solem geminum & duplices se ostendere Thebas.

Dat is:

Ghelijck als Pentheus siet de duyvelse Godinnen,
Twee Theben staen voor hem, tvvee sonnen, los van sinnen.

Verf. 611.

Verſ. 611.

O Phanes] Siet van Phanes by Orpheus ende andere, zy hebben Bacchum oock ſoo genaemt, διὰ τὸ πάντα φαίνειν, om dat hy alle ſaecken int licht brengt, door de wijn, De oude gheven daerom deſe naem aen de Son, die oock alle dingen door zijn licht ontdeckt.

Verſ. 615.

Thyoneu,] Soo is Bacchus ghenaemt van zijn moeder Semele, die naer haer doot genaemt wiert Thyone.

Daer by.

Bugenes] Soo wort Bacchus genaemt om zijn hoorens, waer van wy de redenen boven verklaert hebben. VVant Βουγενής, wort int Griecx ghenoemt, *die geboren is van een os.* ofte, *ſtier*, *ende de ſelve gelyck is* om dat de droncke luyden alderbeſt de dolle ſtieren gelijcken, Hier om hebbē zy hē ooc een oſſenhooft gegeven. waerom hē de Griecken noemen ταυρόμορφον, ταυροκέφαλον, ende ταυρῶπιν: welcke woorden hem alle, de gedaente het hooft ende gheſicht van een ſtier toeſchrijven.

Verſ. 616.

Ick ſie dijn Oſſenhooft.] De reden hier van is alreede verklaert. Te weten om dat zy Baccho een oſſen hooft toeſchriiven.

Verſ. 617.

Citheron] De berch daer Bacchus geviert wiert, als boven aengeteyckent is.

Verſ. 618.

Baſſaris] Dat is, een van ziin prieſterſſen. De reden vande naem is hier vooren aenghewesen.

Verſ. 619.

Haer yſer ✱ gevelt,] Te weten haere ſpies, weſende een yſer met wijngaertbladeren bekleet. ende daerom volcht hier, *de bladren Zyn Wech.*

Verſ. 621.

Ick ſie haer vlechten wilt] VVant ſoo haeſt als ſy begonden de raſerye van Bacchus te voelen, maeckten zy t'haer los, ende lieten het inde wint vliegen. gelijcmen ooc van Caſſandra ende ander leeſt by de Poëten,

Vers. 622.

Gemengelt met de slangen] VVant de Bacchæ, ofte priesterssen van Bacchus, hadden slanghen in het haer. daerom secht Horatius van hem,

------ nodo coërces viperino
Bistonidum sine fraude crinem.

Dat is:

Ghy bint der Bacchen vreeslick haer
Met slangen sonder ongevaer.

Vers. 627.

bey kindt en oude man] *Kindt*, om dat hy altijt jongelick wert geschildert, ende oock jonck maeckt, als boven is geseyt: *oudeman*, om dat hy overlang is geboren, ende behoorde wel grijs te wesen.

Vers. 628.

O Sabon] Het gene dat de Griecken segghen εὐάζειν, dat is, *schreeuwen ende bulderen*, gelijck zy doen die Bacchum vieren, dat noemen andere σαβάζειν. VVaer van Bacchus is genoemt *Sabazus*, *Sabo*, ende *Sabus*.

Daer by:

Indiaen] Alsoo ghesecht, ofte om dat hy in Indien geboren is geweest, soo vele meynen: ofte? om dat hy de Indianen heeft verwonnen ende t'ondergebracht.

Daer by:

Osiris] Hier vooren is gheseyt dat meest alle d'oude seggen dat *Osiris* ende *Bacchus* de selve is.

Daer by:

Pan] Pan is de Godt vande natuere, so de Heydenen meendé, die τὸ πᾶν noemden, de weerelt met al datter in was. Veel hebben gevoelt, dat Bacchus de selve Godt is, ende hebben hem daerom een gespickelt kleet gegeven: dat is, *vestem variam*; om te kennen te geven *varietatem rerum*, ofte de verscheydenheden vande saken die inde natuere sijn.

Vers. 629.

Denys] Dat is in het Griecx Διόνυσος. om dat hy geboren was in Nysen, stadt van Arabien, als hier vooren in den beginne geseyt is. Ende dat ἐκ Διός, dat is, *uyt Iupiter*.

Daer by:

Hymenean] Om dat hy vrient is van *Hymen*, de Godt der bruylosten, die sonder Bacchus, ofte de wijn, niet vvel gehouden willen werden.

Daer by:

Euasta] Bacchus wort *Euastes* ghenoemt, ende *Evan* (als boven is vermaent) van het Griecx woort εὐάζειν, dat is, *Bacchum aenroepen*, op de wijse als gebruyckelick was. VVant zy riepen, *Euan Euoë*.

Daer by :

sinnebreker.]Om dat de wijn het hooft, hersenen. ende sinnen breeckt.

Vers. 660.

Lenæ] Soo is Bacchus genoemt van de persse daer de druyve mede gheperst wert, geseyt int Griecx ληνός. waer van oock zijn priestersen *Lenaden* zijn ghenoemt. Als wy boven gesien hebben.

Daer by :

Ligyreu] Soo wort hy genaemt vande volckeren in Thracen, *Lygirei* geseyt, die hem aldermeest vierden. Dese hadden een kerck, inde welcke de priesters de toekomende dingen, wel vol sijnde, voorseyden ende openbaerden.

Daer by :

Ghy snorcker. ghy grootspreker] Om dat de dronckaers gheneghen sijn tot snorcken, pocchen, ende van groote dingen te spreken.

Vers. 632.

O Hyeu] *Hyes* ende *Hyeus*, is Bacchus genaemt, παρὰ τὸ ὕειν, *van het nat* dat hy inde menschen sent. VVant ὕειν beteyckent by de Griecken *regenen*, oft *nat geven.*

Daer by :

Nysean] De reden is boven ghegheven; namentlick, om dat hy uyt Nysen is geboren; gelijck als d'oude willen.

Daer by:

Paan] Apollo wort genaemt Παιὰν, dat is *Paan*, ἀπὸ τοῦ παύειν τὰς νόσους dat is *om dat hy de sieckten verdrijft*. ende Bacchus ἀπὸ τοῦ παύειν τὰς λύπας: *om dat hy de droefheyt verdrijft.*

Daer by :

Iraphiot] De Poët heeft hier eenighe seltsame Griecksche toenamen van Bacchus by een gevoecht, om te kennen te geven dat die gene die beschoncken ende vol sijn, altijt genegen sijn om vreemde taelen te spreecken; al ist dat sijse dickwils niet en verstaen. Ende, om dat de selve ghemeynlick van het eene op het ander springen, heeft hy de Griecksche ende Nederlandtsche by den ander ghevoecht. Doch geen van die sonder reden. Bacchus wiert vande Griecken genaemt *Iraphiot*, dat is εἰραφιώτης, παρὰ τὸ ἐρράφθαι τῷ μηρῷ Διός. *om dat hy in de*

dye ofte

dye ofte heupe ſoo zy ſeyden, *van Iupiter genaeyt wert.* Gelijck hy oock terſtont hier naer *Heupeſoon* genaemt wort.

Verſ. 633.

Nachtlooper &c.] Deſe Nederlandtſche namen gaen wy meeſt voorby, om datſe wel te verſtaen ziin; ſonderlinghe om datſe de kracht ende natuer van de wiin naecktelick uytdrucken.

Daer by :

Groote ſpringer] VVant de wiin heeft deſe kracht, dat hy de menſche woelende maeckt ende doet ſpringen. Daerom ſeyden oock de oude, dat Bacchi medegeſellen, de Satyrs ende de Silenen, altiit ſprongen: daer onſe Poët hier vooren oock ziin oog op ghehadt heeft, als hy ſecht: *De Satyrs ſprongen op.* &c.

Verſ. 634.

Goet-gever] Niet om dat hy yemandt goet geeft, maer om dat hy ooc de ſchamele ende arme luyden haer by den dranck laten voorſtaen, dat ſy riick ſiin.

Daer by:

Leeuwendwinger] Hierom ſeyden de Griecken, dat Bacchus de leeuwen melcte, alſmen leeſt by Ariſtides, om ziin kracht ende gewelt te kennen te geven

Verſ. 637.

O Dythyrambe groot] Deſe naem is hem oock ghegheven om dat hy tweemael is gheboren, gheliick terſtont volcht, VVant de Poët heeft de uytlegginghe daer by ghevoecht. Het Griecx woort is genomen; ἀπὸ τοῦ δὶς εἰς θύραν ἀναβαίνειν, dat is, *om dat hy deur twee deuren komt.* VVaer mede verſtaen wort, tweemael gheboren. Als iſt datmen hier van redenen ſoude konnen geven, die inde ervarentheyt beſtaen. VVaer van ick niet en kan laten den leſer hier een gedicht mede te deelen, dat ick ſelve op eenen tiit al ſpelende ende ter vlucht hier van gemaeckt hebbe: lettende op der ouden ſeggen, ende op't gheen ick van eenen kender van wiinen verſtaen hadde.

Prijs vande Baccharachse vvijnen.

NV acht ick niet een sier al vvat by d'oude vvijsen
Van Bacchus vvort gesecht, VVant dat hy binnen Nysen
Ver in Arabien geboren soude sijn.
Als svvegen vvy hier stil, kan loochenen de Rijn.
Maer dat hy uyt het vier en vlam is voort gekomen,
Dat staeick haer vvel toe. oock dat hy is genomen
Van Semele zijn moer. en dat zijn vader gram,
De grooten Iupiter, hem in zijn heupe nam,
En dat dit jonge vvicht, alst scheen te gaen verloren
Seer vvonderlick bequam, en tvveemael is geboren.
De oudheyt spreeckt hier van soo misselick, soo loom.
Dat ick het niet en acht dan een versufte droom.
Jck meyn dat onse Rijn met meer bescheyt kan spreken
Van zijns geboortens plaets. (Jck vvil u Vorst niet smeken
Die inden Paltz gebiet, en onder vviens gesach
De Rijn met zijne druyf de vverelt trotsen mach.)
En vvort noch zijne naem niet aenden Rijn gevonden?
En zijn Autaer gesien? men let op seker stonden,
Dat als de Son verdroocht het vvater vanden Rijn,
Soo looptmen daer opt hooch tot voordering van vvijn:
Den Elterstein leyt bloot: dan (als de oude plegen)
Soo siet men daer het volck tot Bacchi dienst genegen
Aen d'oever vanden Rijn. Sy houden voor gevvis
Dat dees vierkante steen, een steen van Bacchus is.
Nu Nysa svvijcht vry stil, en die op ons staen loeren.
Ey liever! secht toch eens, vvie sou de plompe boeren

Dit

Dit hebben vvijs gemaeckt, indient niet vvaer gevveest?
Si meenent allegaer, en ſegghent onbevreeſt.
En 'theeft oock zijn beſcheyt. Als dees ſteen komt voor oogen,
Soo iſser groote hit: vvaer door men ſiet verdroogen
Den Rijn by Baccharach. dit is de vvijngaert goet;
En lange ſonneſchijn maeckt vvijn in overvloet.
En dit beveſticht oock, en doet het oudt verdvvijnen;
Dat haeren beſten geur de Baccharachſe vvijnen
Verkrijgen door het vier. de druyf die vvort gheklemt,
En inde kuyp geperſt: daer nae met vier getemt.
O **Wein/ geſturter wein/** *vvat ſoumen verglijcken*
By dijne lieflickheyt: ghy gaet van alle ſtrijcken
De kroone van het hooft. O vveert, o koſtlick nat,
Geen dranck ick boven u, maer ver beneden ſchat.
O Baccharachſe vvijn. van Bacchus ſelf gekomen,
VViens eygenſchap en deucht, vviens naem tot uvver vromen
Ghy draecht, en over al ind' hoven ſijt bekent
Van daer de Son opgaet tot aen des vverelts ent.
Ghy ſotten out en jonck vvat vvilt ghy langer ſoecken
Den oorſpronck vande Godt: lecht aen een ſy u boecken.
De ouders ende plaets, daer Bacchus eerſt voort quam,
Die ſijn gevonden nu. dit is de rechte ſtam.
De heupe, is de kuyp, vvaer in hy vvert geſloten
Geleſen vanden ſtock: daer nae vvert hy vergoten,
Geſuyvert door het vier. Al die dit vverck aenſiet,
Verſtaet terſtont vvaerom hy Dithyrambus hiet.
Pyrigenes te recht iſt dat vvy hem oock noemen,
Geboren uyt dit vier: (vvech met all' ander bloemen:)
En tvvijfelt daer niet aen. Och dat hy nimmer vvijn
Moet drincken die hier in vvil tvvyfelachtich ſijn.

Gelooft vry, dat is vvaer: vvant die my dit eerst leerde,
Die sachmen dat altijt de roemerkens omkeerde,
De vvaerheyt sprack hy uyt: en die daer tegens secht;
VVeet niet dat inde vrijn de reyne vvaerheyt leebt.

Hier vooren op't 26 veers is oock ter loop d'oorspronck van *Baccharach* aengeteyckent. VVelcke plaetse alsoo ghenoemt is, om datmen daer rontomme by de boeren ghelooft, (de welcke dit van handt tot handt van haer ouders ghegeven is) dat by oude tijden daer Bacchus by de Heydenen ghevierτ is. VVat daer of is, of niet en is; soo is nochtans kennelick, dat niet teghenstaende lancx de gantsche Riinkant henen, van boven ende den oorspronck des Riviers aff tot Colen toe, soo goede wiinen doorgaens wassen, als yewers ter weerelt soude konnen doen: soo valt insonderheyt inden Palts ontrent *Baccharach*, ende *Dreckhausen* (niet verre van den anderen gelegen) de uytgelesentste eñ beste dronck, naet'toordeel vande leckerste tonghen vande weerelt. De Koninck VVenceslaus onder andere schiint hier goede smaeck in gehadt te hebben, want (ghelijck als van hem getuycht, Æneas Sylvius, doe Bisschop van Senen, ende naemaels Paus van Romen) als die van Norenberg aen d'een siide den eedt vreesdé, eñ aen d'ander siide de macht des Paltz ontsaghen soo hebben sy aen VVenceslaus hare gesanten affgheveerdicht, versoeckende vanden eedt ontslagen te mogen ziin, eñ biedende, soot van noode waer, ende het begheert werde, twintich duysent goutguldens. De Koninck de gesanten gehoort hebbende, verklaerde de Norenbergers vry, mits dat sy vier voederen van den Baccharachsen wiin geven souden; VVelcke wiin onder de Riinschen (gelijckmen meent) de alderbeste is. Soo schriift Æneas Silvius Parallelor. Alfons. lib. 11. cap. 16. Ick hebbe het selve goet gevonden uyt siin Latiin hier aldus te verduytsen, tot loff ende eer van de Baccharachse wiinen. Diemen weten moet (om miin ghedicht te beter te verstaen) dat meest aengenaem siin ende best smaecken. alsse doort' vier ghematicht ende getemt siin. VVelcke vont nieuwelicx bedocht is; ende dese wiin wort by de Hoogh-duytschen ghenaemt **Gefeurter wein**; ende de plaetse daer dese toemakinghe gheschiet, noemense **Feurtamern.**

Vers. 639.

ende stier] De reden is boven gegeven, vers. 615. opt woort *Bugenes*.

Vers. 641.

Babacta] Die de wiin te veel ingenomen hebben, siin ghewoon te stamelen, ofte met een belemmerde tong te spreecken, dat eygentlick de Griecken noemen βαβάζειν. Hier van is Bacchus *Babactes* genaemt. Soo dat de Poët dit aerdichlick hier op het leste te pas ghebrocht heeft, als de wiin ziin meeste kraht toot. Eñ daerom ist dat hy segt, *Wat salt Wese* om dat de sulcke qualic verstaen werdé.

Vers. 643.

Verſ. 643.

Maer iaecht de Nymphen wech] Dat is het water, dat de wijn bederft.

Verſ. 646.

dijn huyſgewant verholen]Den tuych of heylichdom van Bacchus, boven beſchreven, die ſeer heymelick bewaert wiert, ende moeſt verholen bliiven.

Verſ. 647.

Licurgi wreede daet] Siet boven, daer de fabel van Licurgus verhaelt vvort. de vvelcke oock ſoo raſende ende verbolgen tegen Bacchus vvas, dat hy over al de vviingaerden uytroeyde, hem inde zee dede vluchten. Daerom hy tot ziin loon dol ende ontſinnich vviert. Dit exempel gebruyckt Homerus in ziin ſeſte boeck Iliados, om te kennen te gheven, dat die ghene ſot ſiin, die haer tegen de Goden ſtellen.

Verſ. 648.

Penthei dolgemoet] De vvelcke ſijnde koninc van Theben, *Bacchum* met de ziine vervolchde (ghelijck Ovidius in ziin boecken van de Veranderingen; Euripides in ziin Tragœdie geſeyt *Bacchæ*; Orpheus ende andere verhalen) tot dat hy van ziin moeder Agaue, die Bacchus raſende maeckte, verſcheurt vviert,

Verſ. 649.

int midden vande baren] VVy hebben alreede verhaelt uyt Homerus, dat Bacchus vliedende Lycurgum de zee koos, ende daer in ſpranc.

Verſ. 652.

Leucothean u moy] Anders geſeyt *Ino* die hem, alſoo hy in het vvater ſpranck, bevvaerde. Ende om dat Ino ſuſter vvas van Semele, moeder van Bacchus, vvortſe hier ziin moy genaemt. geliick Neptunus, Godt vande zee, ziin oom, om dat hy broeder vvas van Iupiter, vader van Bacchus.

Verſ. 660.

Van Acherontis vloet] Dat is van de doot. Geliick men ſiet dat die wat hooch ghedroncken hebben, de doodt ſelve niet en achten. *Acheron*, ofte *Acherontis vloet*, ſoo de Poëet hier ſpreect *is een helſche riviir.*

Verſ. 661.

Lic nita] Soo is Bacchus ghenaemt ἀπὸ τοῦ λίκνου, dat is, *vanden Wan.* die, als boven is gheſeyt, daer vvy van Silenus ſpraecken, Baccho toegheeygent is. Siet opt veers 527.

FINIS.